

A SZATMÁRI
KIR. KATH. FŐGYMNASIUM
1901-1902. ÉVI
ÉRTESITŐJE.

„PÁZMÁNY-SAJTÓ“ SZATMÁRON. 1902.

Szülők és tanárok.

Az ifjúság a jövő reménye, záloga.

A fejlődő emberre három nagy tényező tart számot: az egyház, a haza és a társadalom; mind a három joggal megvárhatja, hogy, a mikor a már kifejelett embert, mint a köznek magasabb rendű céljaiért is lelkesedni tudó és tette köteles egyént nagykorúsítja, ez fel legyen szerelve mindazon szellemi és erkölcsi eszközökkel, a melyek arra képesítik, hogy fontos kötelességeinek minden irányban eleget tehessen.

Épen azért egyik nagy tényezőre sem lehet közömbös, hogy minő fejlődési meneten megy keresztül az egyén, a míg nagykorúságát el nem éri; helyes irányban halad-e, kedvező eredményekkel kecsegtet-e ez a fejlődés avagy nem kelhet-e jogos aggodalom az új nemzedéktől várható közremunkálkodás tekintetében?

Mert a milyen az ifjúság, olyan lesz a jövő.

Nagy és fontos érdekekről van itt szó! Ha az új nemzedékben meglesz a hitbéli buzgóság s az erkölcsi élet megszokása, a tettekben nyilvánuló hazaszeretet és a kötelességérzet megszilárdulása, a szellemi képzettség, a szív műveltsége s társadalmi együvértartozás élénk tudata, akkor minden téren pezsgő élet és virágzás fog mutatkozni s ezek nyo-

4.

mán nagy és üdvös eredmények várhatók, míg ellenkező esetben pangás, hanyatlás és züllés fog beállani, a mely megbénítja, sőt lehetetlenné teszi a társadalmi és politikai élet egészséges fejlődését.

De bármennyire érdekében áll is az egyháznak, a hazának és a társadalomnak, hogy az új nemzedékből hasznos, munkás tagokat nyerjenek, az egyének kifejlődésére csak közvetve folynak be: követelményeket állítanak fel, irányokat tűznek ki, terveket állapítanak meg, de a végrehajtó szerv, a mely közvetlenül irányítja az ember lelki és értelmi fejlődését: *a család és az iskola*. Ha ezek helyes elvek szerint, lelkiismeretes kötelességtudással, minden zavaró külső körülménytől menten, egymás megértésével és kölcsönös bizalommal végeznék munkájukat, akkor Magyarországra szép hajnal hasadna, mert az új nemzedék hitben erős, tudásban alapos, erkölcsökben szilárd, munkaszerető s a közjóért tenni és áldozni tudó volna.

Fájdalom, az állapotok e tekintetben éppen nem ideálisak. Beszélhetünk-e a közönség nagy részénél megállapodott, öntudatos nevelői elvekről? nem inkább azt tapasztaljuk, hogy a családi nevelés csak ösztönszerűleg, találmányra s nem mindig helyesen történik? Mily zavarólag hatnak az öntudatosan, következesen vezetett helyes nevelésre is a társadalmi, irodalmi és színházi élet elfajulásai, a melyek mind nyilvánosság mellett jelennek meg, hogy kiforgassák a jóban még meg nem erősödött ifjú lelket, s egy csapással tönkre tegyék évek fáradságos munkáját! S meg van-e a kölcsönös egyetértés és bizalom a szülők és tanárok között, holott érdekeik és céljuk közösek? Én e kérdésekre egyikére sem találok kielégítő, megnyugtató választ, kiváltképen az az igen sajnálatos jelenség, hogy a szülők és tanárok között nincs meg az összhang, az egyetértés, sőt nagyrészt nem is ismerik egymást. Különös egy dolog ez! Ha a tények nem kiáltanának, még annak a lehetőségét is tagadni kellene, hogy a tanárok és a

5.

tanulók szülei között semmiféle vagy éppen nem jó viszony legyen. Pedig így van.

Mennyire nem természetes ez! A szülők szeretetüknek féltett tárgyát, szívüknek legdrágább kincsét, saját vérüket, gyermeköket adják át a tanároknak, bizonyára abban a tudatban, hogy megbízható, jó kezekbe tették le gyermekök sorsát; a szülőnek ép úgy mint a tanárnak legfőbb érdeke, öröme, büszkesége, ha a fiukból mentől derekabb és képzetesebb emberek válnak s e nagy cél, e szent érdek közössége még sem elég erős arra, hogy a szülőket és tanárokat egymással szorosabb viszonyba hozza, hogy közös erővel, vállvetett munkássággal működjenek az Istentől ajándékozott, gondjaikra bízott gyermekek nevelésén.

E soroknak az a célja, hogy e ferde helyzet, e visszás állapot orvoslásának útját egyengesse, a megértés némely akadályát az utból elhárítsa s a tanulók javára szolgáló közös, egyetértő munkásságot lehetővé tegye. Nem fog mindenkinek tetszeni, a mit mondanó vagyok, de azt tartom, beszéljünk őszintén, férfias nyíltsággal és becsületességgel, mert csak így érthetjük meg egymást.

I.

1. A szülőknek a tanárokkal szemközt tanusított magatartásában nagy sokféleséget lehet tapasztalni, de ez a sokféle magatartás három kategóriába osztható, a mint annak a megbecsülés, közömbösség vagy az ellenséges indulat a forrása.

Méltánylással, mondhatnám, hálával kell elismernem, hogy vannak olyan szülők is, a kik, mert értékelni tudják az iskola értelemfejlesztő, ismeretnyújtó és jellemképző munkáját, mert tudják, hogy az iskola készíti előre az életnek s teszi képessé az embert magasabb feladatok teljesítésére, mert garanciát látnak a tanár jóakaratóban, jellemében és tudományában, éppen azért őszinte bizalommal és becsüléssel vannak a tanárok iránt. Ezek a szülők azt is tudják, hogy a

6.

tanítás és a nevelés a tanárnak tanult mestersége, a melyet a szakszerű s hosszas foglalkozás kipróbál, kicsiszol és megszilárdít; látják, hogy a tanár lelkiismeretes gonddal munkálkodik a többiek között az *ő fiók* szellemi és erkölcsi javán is, épen azért a tanulók lelki irányításában a tanár felsőbbségét elismervén, jóakaratumban megbizván, szives indulattal viseltetnek a tanárok iránt, keresik velök az érintkezést — még ha kitűnő tanuló is a fiók — felvilágosítást, tanácsot kérnek, mert érzik, hogy így eljárván saját gyermekeik érdekében cselekesznek ; azoknak viseletéről és szorgalmáról közvetlen és részletes értesítést nyernek s így tájékozódást szereznek arról is, hogy a *családi* nevelésnek mily irányban kell támogatni és kiegészíteni az *iskolai* vezetést; viszont a fiu dolgának megbeszélésekor a helyes ítéletű szülőtől a tanár is hallhat egyet-mást, a mit a fiuval való bánásmódjában annak javára fölhasználhat.

Hozzá tehetem még azt is: úgy tapasztaltam, hogy az ilyen szülők gyermekei a legrendesebbek, legigyekvőbbek és legjobb viseletűek, a mi egyrészt a már örökölt és otthon tapasztalt jó hajlamoknak, de egyszersmind annak a meggyőződésnek is az eredménye, hogy a tanuló hibája, mulasztása, kihágása a sűrű érintkezés utján a szülőknek is csakhamar tudomására jut s hogy a tanuló a tanárral szemben nem fog a szülőknél palástolást, oltalmat, talán épen buzdítást, segítséget találni.

2. A legtöbb szülő a közömbösök osztályába tartozik. Ma a fiát beiratta, a mit *személyesen* csak az első ízben szokott tenni —, ha a könyveket megvette, időnként a tandíjat nagynehezen megfizeti s ha (a vidéki szülő) a gyereket valami kosztadónál úgy a hogy elhelyezte, azt hiszi, mindent megtett, a mivel fiának és az iskolának tartozik. Talán fiának egész gimnáziumi pályáján soha egy tanárral sem áll szóba, hogy fiáról kérdezősködjék, mig legeltetésre kiadott jószágáról a számadónál gyakran és melegen tudakozódik.

7.

Ismerek nemcsak vidéki és itt gyakran megforduló, hanem helybeli szülőket is, a kiknek fiát éveken át tanítottuk s ezek a szülők vagy soha sem mutatták magokat a tanárok előtt vagy ha különben ismeretségben voltak is egyik-másik tanárral, kisebb dolgok is nagyobb volt, semhogy fiók tanulása és viselete iránt a legcsekélyebb érdeklődést is tanusították volna.

Ennek a nemtörődésnek sokféle oka szokott lenni, de mielőtt ezeket kifejteném, előre bocsátom, hogy sok szülőnek a közömbössége csak látszólagos, mert különösen a szerényebb sorsu szülőknél, ha meg van is a tisztelet az iskola előljárósága s a meleg érdeklődés fiók iskolázása iránt, hiányzik a bátorság arra, hogy személyesen a tanárhoz forduljanak; nem akarnak tolakodók lenni, nem akarják a tanárt háborgatni stb. Biztosíthatom az illető szülőket, hogy ilyesmitől nincs mit tartaniok: szívesen bocsátkozunk bármelyik szülővel érintkezésbe s a legnagyobb készséggel adjuk meg a szükséges felvilágosítást, esetleg az utbaigazítást. Nem is az ilyen szülőkről akarok én itt szólni.

A közömbösség sokszor tájékozatlanságból, a gimnázium oktatási szervezetének nemismeréséből származik. Nagyon sok embernek halavány vagy ilyen fogalma sincs arról a rendszeres, tervszerű belső munkáról, a melyet az iskola minden nagyobb látásműködés nélkül, de lelkesedéssel és kitartással végez, a mely, ha működése bémulást nem szenved, alkalmas arra, hogy a tanuló szellemi és erkölcsi sajátságait harmonikusan fejleszse és izmosítsa: a tanuló az iskolában mélyebbre ható módon foglalkozik vallásának tanításaival, kellő gyakorlást és megszokást szerez a vallásos ember kötelmeiben; megismerkedik a magyar nyelv törvényeivel, kifejezéseinek szépségével és gazdagságával, a nemzeti irodalom legértékesebb kincseivel, lelkébe fogadja annak szív-nemesítő és lélekemelő nagy eszméit, a melyeket a nemzeti remény és fájdalom, a szabadságért és haladásért való lelkesedés és lángoló vágy fogantatott meg költőink és íróink szívében és elméjében, s ez egyuttal ébresztője és erősítője

8.

a hazafias érzésnek; a latin és görög írók műveinek mindenesetre sok vesződséget okozó olvasásával belátást nyer az emberiség szellemi fejlődésébe s megtanulja becsülni a régi jeleket, a kiknek alkotásain az ujkor műveltsége alapul, magasabb nézőpontra emelkedik, a honnan nemcsak a jelenben élő, hanem a valaha élt emberiség tagjának látja magát; a középiskolában ismeri meg a tanuló az emberiném élettörténetét, a melynek kiválóan jellemképző hatása van; a természettudományok tanulmányozása közben feltáruznak előtte a természet életének a legapróbb részletekben is szemlélhető nagy és változhatatlan törvényei, mint az isteni bölcseségnek és nagyságnak hirdetői, s e mellett kedélye és érzése is nemesedik, mert mélyebbre ható gyönyörrel tudja élvezni a természet szépségeit s jobban meg tudja becsülni az emberen kívül eső lényeket is; a mennyiségtannál a gondolkodásnak szigorú formáiban s ellentmondást nem tűrő logikájában gyakorolja magát, határozott gondolkodáshoz s pontos következtetésekhez szokik; modern nyelveket tanul, amelyeknek ismerete útján közösségbe léphet a fejlettebb és műveltebb európai népek szellemi életével s általánosabb műveltségre tehet szert.

Ez nagyjából a középiskolai oktatás képe, de ezt nem sokan tudják kellően méltányolni és sok szülő csak olyan szükséges rossznak tartja középiskolát, a melyen a fiúnak, ha tetszik, ha nem, keresztül kell menni, mint a himlőoltáson, mert különben nem mehet magasabb pályára, s nem lehet *önkéntes!* Sok szülő nem nézi egyébnek az iskolát, csak bizonyítványgyárnak, a melynek nincs magasabb és nemesebb rendeltetése, mint az, hogy bizonyítványt osztogasson s ha eljön az a boldog idő, a mikor az utolsó, az érettségi bizonyítvány is a diák markában van, boldogan sóhajt fel a jó apa, hogy a fia valahára kiszabadult a diáknyúzóból, a hol véleménye szerint annyi haszontalan lim-lommal tömték és gyötörték! Fő hát a bizonyítvány! Hogy van-e tudás, az mellékes. Hogy a fiu szunnyadó képességeit az iskola kelti

9.

életre s fejleszt ki, hogy e nélkül semmiféle pályán nem tudna boldogulni, kevésnek jut az eszébe. Mit járjon hát az apa a tanárok után, a kik szerinte nagyrészt fölösleges dolgot végeznek ! Megfizette a tandíjat, megvette a könyveket, a többit végezzék el a tanárok.

A közömbösség néha (indokolatlan) kicsinylésből is származik, a melyet az *előkelőbb*, vagy vagyonosabb osztály éreztet a szükös fizetésü s így szerényebb életviszonyok közt élő tanárok iránt. Pedig, a ki a szemét szántsándékkal be nem hunyja, észrevehetné, hogy egy pár évtized alatt mennyit emelkedett a tanárok tudományos képzettségének színvonala, mily önzetlen és hasznos társadalmi tényező a magyar tanárság, a melyet e téren semmiféle intézmény létesítésénél és fenntartásánál nem lehet nélkülözni; s miképen izmosodik a tanári közszellem, hogy kivívja magának az őt méltán megillető diszt és tekintélyt! — De addig, míg ez elkövetkezik, bizony nem egyszer kell éreznünk, hogy még egyes szülők szemében is nem sokba vett lateiner népség vagyunk. — Pedig az a szoros összeköttetés, a melyben a tanulók utján a szülőkkel áll a tanár, a tudományos előképzettség, a melylyel pályájára lép, az a fontos kulturális és társadalmi működési kör, a melyet becsülettel és a mostoha körülmények daczára sem lohadó lelkesedéssel tölt be, helytelennek mutatja a közömbösséget, jogosulatlanul bármiféle kicsinylést.

E közömbösség meg szokott olvadni, mikor a fiúnak valami baja van, főként, ha a szekunda ijesztő árnyéka mutatkozik. S ha fentebb azon panaszkodtam, hogy kevés szülő keresi az érintkezést a tanárral, most valósággal fel kell jajdulnom bizonyos látogatások sürü volta ellen. Addig soha nem látott szülők kopogtatnak be a tanárhoz az év vége felé, hogy elnézését, jóakarátát kérjék *bukás* előtt álló fiók számára. Közvetítő jó barátok csipik el a tanárt utcán, kaszinóban, a kik hathatós pártfogásukkal meg akarják puhítani az irgalmat ismerni nem akaró, kőkemény tanári szívet, hogy egy elég-

10.

ségest kiszorítsanak belőle. S még jó, ha csak kérnek, de bizony, sajnos, még mindig akadnak olyan szülők, a kik azt hiszik, hogy egy skatulya szivar s effélék csábításának a tanár már ellent sem tud állani. Felesleges bővebben fejtegetnem, mennyire sértő, lealázó az ilyen kísérlet a tanárra nézve.

Nem is ilyenkor kell csak a tanárt felkeresni, mert ez már elkésett dolog; s a ki addig nem jött a tanárhoz, most jobban teszi, ha nem jön, mert az *ilyen* látogatások, mondhatom, mindnyájunkra nézve kellemetlenek s azt is hozzá tehetem, a mit ilyen alkalommal már nem egy szülőnek mondtam: „Uram (vagy asszonyom), az ön mostani megjelenése azt tanusítja, hogy a fiu bizonyosnak és megérdemeltnek látja az elégtelent, mert különben nem küldte volna önt ide. Beláthatja, hogy az a szekunda nem lesz igazságtalan dolog.“

3. Sajátságos, de úgy van, hogy egyes szülők épenséggel ellenséges magatartást tanusítanak a tanárok iránt, a kik fiaikat tanítják, nevelik. Ennek az indító oka rendesen az, hogy a fiuval valami *igazságtalanság* (!) történt; hogy a tanuló jelest érdemelt volna s a tanár mégis szekundát adott.

Nem tartom magunkat minden emberi gyarlóságon anynyira felülállóknak, hogy ítéleteinkben — szóljanak azok a tanulmányi eredményről vagy az erkölcsi magaviseletről — jóhiszemű tévedések elő ne fordulhatnak, sőt azt sem tartom kizártnak, hogy a tanár (kivételes esetben) elfogult ne legyen valamelyik tanuló elbírálásában, a ki esetleg sok borsot tört az orra alá; utóvégre a tanár is ember, a ki a tudatlansággal, csökönyösséggel s rosszakarattal szemben néha bizony kijön a sodrából; a tanár buzgóságának nagyrészt önmagából kell táplálkoznia, mert a tudásnak, a melyet közöl, a tárgyszeretnek, lelkesedésnek, a melyet át akar önteni, nagy része kárba vész. De ennek megengedése után merem állítani, hogy a legtöbb esetben alaptalan az igazságtalanság vádja. — A szülőket, természetesen csak olyanokat, a kik soha sem értekeznek a tanárokkal, a tanulók nagyon sokszor tévutra ve-

11.

zetik. A rossz indulatu gyerek, hogy a maga hanyagságát, helytelen viseletét palástolja, képes meggyanusítani vagy épen megvádolni a tanárát. Egyik közönséges és — csudálatos — még el nem kopott vád, hogy „a tanár ur haragszik reám.“ És mégis, hány szülő akad, a ki elhiszi, hogy a fiu azért bukott meg, mert a tanár haragszik reá, mert a tanár *üldözi!* kérve kérem a t. szülőket, hogy egyoldalú értesítésre ne adjanak könnyen hilelt az ilyen meséknek!

Arra, bizony, nem egyszer van eset, hogy a tanár haragszik a fiura, de annak bizonyára alapos okai vannak. A tanár sohasem haragszik a tanulóra gyermeki pajkosságért, ha rossz indulatot nem tapasztal. A virgoncság, elevenség nem ritkán beleütközik a komoly fegyelmi rendbe, de a tanár rendszerint elég emberismerettel rendelkezik ahhoz, hogy az ilyet illeténél komolyabban ne vegye, jól tudván azt, hogy a pajkosság természetes nyilvánulása, mondhatnám joga a gyermek lelki életének. Ezt féken tartani, s a duzzadó erőket hasznos célok szolgálatában is értékesíteni a nevelői tapintat dolga.

De mi türes-tagadás, komolyabb és aggodalmat keltő jelenségek is merülnek fel egyes tanulók magatartásában, amikor már nem könnyen megbocsátható pajkossággal (s a mellett romlatlan lélekkel) állunk szemközt, hanem határozott rossz akarattal, a kezdődő vagy előhaladott lelki romlottság nyilvánulásaival, a melyek előtt nem szabad szemet hunyni, sőt azokat kérlelhetetlen szigorral kell sujtani, különösen, mikor az enyhébb eszközöket és a jó szót már eredménytelenül alkalmazta a tanár. A becülésnek, szeretetnek megvonása, a haragnak éreztetése ilyenkor egyenesen kötelességparancsolta fegyelmező eszköz. Lehet, hogy a fiu meg is bukik, de nem azért, mert a tanár haragszik, hanem azért, mert a rosszassággal hanyagság is párosul. Mert arra, higyékel, nem igen van eset, hogy a tanuló a rossz viselet miatt pl. a latinból kapjon elégtelent.

Némelyik tanuló azzal áttatja a szüleit, hogy már „javított“ hogy „most mindig jól felel“ s mikor a fiu haza hozza az

12.

elég telenekeket, a szülő ritkán jön arra a gondolatra, hogy a fiú füllentett — különösen, ha egyikét jó pajtás is segítette a szülő félrevezetésében, — hanem inkább a tanárt vádolja igazságtalan ítélettel. Mennyi félreértésnek s mennyi keserűségnek lehetne elejét venni egy kis jóakaratu fáradsággal, ha a szülő *személyes* meggyőződést igyekeznék szerezni fia előhaladásáról! Míg az ilyen egyoldalú értesítések nyomán járó csalódások éket vernek a szülők és tanárok közé s a legszebb egyetértésre hivatott tényezők végül is hadilábon állanak egymással!

Gyakran az instruktorok is okozói a kellemetlen viszonyoknak. A tanárok megkérdezése nélkül a szülők nem mindig szerencsés választást tesznek az instructor dolgában. Olcsó pénzért talán éppen olyanokkal szerződnek, a kiket a tanárok semmi szín alatt sem ajánlottak volna, mert magok sem tesznek eleget tanulói kötelességüknek. (Megtörtént pl. ez előtt pár évvel, hogy a tanítvány három, az instruktor pedig négy tárgyból bukott meg.) Aztán mit lehet az efféle instruktortól várni? Hátha az ilyenben még a jellem egyenessége, őszintesége is hiányzik, a szülőket jó eredménnyel kecségteti s mikor a baj megvan, akkor a saját hibáját a tanárok nyakába varrja, hogy „megbuktatták, pedig jól el volt készülve.“ Megint és mindig csak a tanár a hibás, de a tanuló, meg az instruktor nem az!

S hányszor ismerik félre a szülők a gyermekek tehetségét! Ha valamelyiknek élénk, vagy éppen kedves, behizelgő modora van, elmés megjegyzéseket tesz, a melyeket aztán sugárzó arczczal terjesztenek ismerőseik körében a boldog szülők, a szülői elfogultság mindezt nagyon kész a tehetség vagy éppen a lángelme jelének venni, holott az iskolában feszült, éber figyelemre, az elme komoly és kitartó munkásságára van szükség, a mi nem éppen elválhatatlan társa a kedves modornak s az elme játszóságának ; s hátha a gyerek még el is van kényeztetve! De mily nagy aztán a csalódás, milyen az elkeseredés, ha az ilyen kis lángelmék az iskolában

13.

igen-igen közepes tehetségeknek bizonyulnak, természetesen azért, mert a tanárok nem tudják felismerni és méltányolni a gyerek *tehetségét*; s meg van az idegenkedő érzés az iskolával szemben.

Sok szülő maga is utána néz fia tanulmányainak, vele tanul, magyaráz neki s ki is kérdezi a leczkét. Ez magában véve komoly elismerésre és dicséretre méltó buzgóság. Az meg épen megható, mikor fiacskájukkal együtt még a mamák is törlik magokat a latin declinációban meg conjugációban. De azért, mert ezt megteszik, ne gondolják ám, hogy ők most már hivatott felülbírálni a tanár munkásságának és ítéletének ! Mert biz az könnyen megesik, hogy a kis diák (a szülők hite szerint) otthon jól felmondta a leczkét, de ebből még korántsem következik, hogy az iskolában is jól fog felelni, sőt lehet, hogy rosszul fog felelni. Nem azért, mert „*megijedt*“ (ez is olyan ősi diákkifogás), ennek egyéb lehet az oka. Igyekszem ezt röviden megmagyarázni, mert, úgy hiszem, ez is hozzájárulhat a helyzet tisztázásához.

Tegyünk először is különbséget a tantárgyak között. Az u. n. emlékezeti tárgyaknál, mint a milyen a vallástan, földrajz, történelem stb., még van valami értéke a könyv szerint való felmondásnak; bár itt is hiányzik abból a tanár előadása, a mely lelket öntött a holt betűkbe. A szülő ezt nem hallotta, fiát erre nézve ki nem kérdezheti s így azt sem tudhatja, figyelt-e a gyerek az iskolában s mit jegyzett meg a tanár magyarázatából.

A tanár azonban ezt is számon kéri s ezt megkövetelni joga és kötelessége. A tanítás nem állhat leczke-feladásból és az iskolakönyv szövegének kikérdezéséből. A melyik tanár ennyivel megelégednék, nem volna méltó nagy és nemes hivatása betöltésére; meg, ha ennyi is elég volna, akkor csukjuk be az iskolákat, nincs szükség tanárookra, tanuljanak a fiúk a könyvekből odahaza s időnként vizsgázzanak le egy bizottság előtt. No de mivel ezt komoly ember remélhetőleg

14.

nem kívánja, megint csak ott vagyunk, hogy a tanár azt is kipuhatolja, mennyiben értette meg a tanuló az ő magyarázatát s mennyire lett sajátjává a lezkerészlet nemcsak az emlékezetnek, hanem a gondolkodó értelemnek is. S ha ezekkel be nem tud számolni a tanuló, meglelégedhetik-e a tanár ?

Még kevesebb biztosítékot nyújt az otthoni felmondás a nyelveknél, a mennyiségtannál. E tárgyaknál az emlékezetnek igen könnyü dolga van, annál fontosabb szerep jut az elemző és összerakó — kombináló — és következtető képességnek. Az emlékezet a nyelvtani szabályokat és a szavakat veszi fel és tartja meg; de ha a tanuló ezeket jól felmondta, ne gondoljuk, hogy dolgát már jól érti, mert az iskolában - illetőleg a helyes nyelvtanulásban — a szavaknak a nyelvtani szabályok szerint való módosítása, értelmes mondatokká összefűzése és mindezeknek oly megszokása a fődolog, hogy a mondat összeállítása lehetőleg könnyen és gyorsan történjék s itt tűnik ki aztán a tanulónak gyors vagy lassu, helyes vagy helytelen gondolkodása, ítélőképessége. Így áll a dolog a mennyiségtannál is.

Ámde erre a dologra — a legtöbb esetben — nem terterjeszkedhetik ki a szülői ellenőrzés. Pedig tudhatja valaki az idegen nyelv minden szabályát, bevághatja egy terjedelmes szótárnak összes szavait s még sem tud egy értelmes mondatot összeállítani. Mivel a mamákhoz is szólok, a háztartásból vett hasonlítással legyen szabad e dolgot megvilágítanom. Én egy szakácskönyvből valamelyik ételnek a készítése módját megtanulom, a receptet hiba nélkül felmondom. Mit tetszik gondolni, ha a tüzhelyhez állítanak, meg tudom én azt az ételt készíteni? Aligha. De föltéve, hogy megkészítem, nem ajánlom senkinek se, hogy egyék belőle. Így van sok tanuló. Odahaza elősorolja az ételhez szükséges alkatrészeket (a szavakat), felmondja az elkészítés módját (a szabályokat), de megtörténhetik, hogy az ételt (a mondatot)

15.

nem tudja megkésztetni s így a legfontosabb pontban megfeneklik a tudománya.

Ezzel én a világerért sem azt akarom modani, hogy a szülő otthon ne foglalkozzék fiának tanulmányaival, sőt inkább azt vallom, hogy ennek igen nagy haszna van: a szülőnek érdeklődése, ellenőrző eljárása serkentőleg hat a tanulóra, fontosabbnak tűnik fel előtte az ő tanulása s őt kötelességének pontos teljesítésére szoktatja. Igen értékes tehát a nevelő hatása ezen eljárásnak. De óvakodjanak attól a t. szülők, hogy véleményeltérés esetén a magukét tartsák helyesebbnek, alaposabbnak, mert ők mégis csak műkedvelők ebben a foglalkozásban s fiaik készségéről a már kifejtett okoknál fogva minden oldalú és alaposabb tájékozást nem szerezhetnek. S mégis sokszor megtörténik, hogy a szülő a maga ítéletét felébe helyezi a tanár ítéletének, a melyet elfogultnak tart, s megint megvan a harag.

Bármily okból származzék is az ellenséges indulat, az iskola tisztelete s a gyermekek helyes nevelése megkövetelné, hogy a szülő ne nyilvánítsa hangosan és épen a tanulók füle hallatára az ellenszenvét. Ez a bölcs önmérséklet — sajnos — sok szülőben hiányzik s néha a leghevesebb kifakadásokat szórják az iskolára, egyes tantárgyakra, s a tanárookra. S van-e ebből valami haszon? Az legkevésbé sincs, de annál nagyobb kár a saját gyermekökre nézve. Haszontalanságnak, ostobaságnak neveznek egyes tantárgyakat, a melyeket pedig a tanulónak okvetetlenül tanulnia kell. Mit gondolnak, most már jobb kedvvel fogja a gyermek tanulni az így ócsárolt tantárgyat s nem vész el az a csekély szorgalom is, a mi esetleg még megvolt ?

Hogy a tanterv ellen lehet kifogásokat emelni, magam is megengedem. Sokfélék és sokat követel s egyes tárgyakban nagyon is a részletekbe megyen. Alaptervezete igen helyes, a lelki tehetségek összhangzatos fejlesztésével az *általános műveltség* alapvonalait akarja megadni, de a követelmények

16.

egyik-másik pontban a tulságba mennek. Innét van aztán a nagy óraszám is, holott kevesebb több volna. A modern társadalmi élet mind zajosabbá és idegesebbé lesz s a tanulónak az iskolán kívül gyakran nincs módjában, hogy nyugodt, zavartalan elvonultságban készüljön a leczkéjére. Az eszmék és ismeretek is oly nagy tömegben rohanják meg a elméjét, hogy mindent meg sem ért; az ismeretek nem higgadnak, tisztulnak meg a lelkében s nem válnak annak szerves részévé, nem válnak benne hussá és vérré. De másnap már ismét egy új gondolattömeg lepi meg az agyát s ez így megy véges-végig. A mondottak első sorban csak a gyengébb tanulókra illenek ugyan, de ez a forszírozott rendszer megviseli a jobb tanulót is s egyik-másik, mint azt magunk is sajnos tapasztaljuk, időnapelött *letörik* s a kezdetben jó tanuló, később már csak bukdácsol. Ez sok esetben ugyan egyéb okoknak is tudható be, de, ha a szülőknek kifogásuk van, a mint lehet is, a megtanulandó anyag sokasága ellen, ne a gyerekek előtt s ne a tanárok ellen fakadjanak ki, a kiknek a fennforgó viszonyok között utóvégre is kötelességökben áll a tantervnek pontos végrehajtása, hanem a társadalmi téren s a törvényhozásban indítsanak mozgalmat, hogy az illetékes tényezők némely tantárgyakat szabjanak rövidebbre s az óraszámot valamivel szállítsák le, mint azt Lóte József a kolozsvári egyetem rektora az 1901/2. iskolai évet megnyitó beszédében javasolja is. Szóaljanak fel ugyanott a szülők, mert a tanárok szavát *oda fönt* nem akarják meghallani, hogy az osztályok *zsufoltságát* szüntessék meg, hogy ne kelljen 60 (illetőleg (68) tanulónak együtt tanulni, a mi egészségi tekintetben is helytelen, s a tanítási eredményt is csökkenti, mert a nagy létszám nem enged időt arra, hogy a tanár egy tanulóval gyakrabban és behatóan foglalkozhassak.

A tanárokat szidni a fiuk előtt, mig egyrészt kárbaveszett fáradság, másrészt káros hatása a gyermek lelkére. Kárbaveszett, mert a tanár az ő tudásával és lelkiismeretes köteles-

17.

ségtudásával felül áll az ilyen szidalmakon s ha kellemetlen is, ártani nem árt neki, de romboló hatásuk lehetnek ezek a szülők saját gyermekének lelkére. Nemcsak iskolai, hanem családi, társadalmi és állami szervezetünk is a tekintély elvén alapul s a tekintély tiszteletét okos szülőnek egyik pontban sem szabad megingatni, mert a ki előtt az egyik tekintélyt már kikezdték vagy éppen lejárták, annak a tisztelete a többi iránt is lazulni fog; legyenek meggyőződve, hogy a melyik tanuló a tanárát nem tiszteli, annak a lelkében a szülők iránti tisztelet sem erős és odaadó s az ilyen egyéneknek a társadalmi, állami és erkölcsi renddel is nagyon meg fog gyűlni a bajok. Hátha meg éppen visszafelé sül el a fegyver? Ha a tanuló a maga belsejében az ócsárolt tanárnak ad igazat, a kit teljesen tiszteletre méltónak kénytelen elismerni s a szülők kifakadásait tartja alaptalanoknak és igazságtalanoknak. A szülő már azon okból is tisztelni vagy legalább kimélni tartozik a tanár személyét, hogy ez a fiával foglalkozik s őt — ez már csak tagadhatatlan — jóra, hasznosra oktatja. De még a méltányos kölcsönösség is megkívánja ezt: a tanuló sohasem hall a tanártól szüleiről egy kisebbitő szót sem, sőt ellenkezőleg, az irántuk való tiszteletre, szeretetre és hálára intik őt: gyakran a szeme elé tárják a szülők fáradozását, gondosságát és áldozatát s ezzel is szorgalomra és jóviseletre igyekeznek ösztönözni.

Ha már az is elkeseredést és ellenséges indulatot szül, ha a tanuló megbukik vagy erkölcsi megrovást kap, mennyivel fokozottabb mértékben nyilvánulnak e kellemetlen érzések, ha a fiúnak az *osztályt ismelelnie* kell. Kétségen kívül érzékeny csapás ez; kárba veszett egy esztendei költség és fáradozás s a tanuló esetleg egész élete pályáján hátrább marad ezzel az esztendővel. De miért reánk, tanárookra, haragusznak a szülők, miért nem a hanyag gyerekekre, a ki ezt a súlyos ítéletet bizonyára *megérdemelte*? Itt már két-három tanárnak egybehangzó ítéletével állanak szemközt s a tömeges elfogultság és részrehajlás talán mégis csak kizártnak vehető.

18.

A tanárok nem üznek sportot a buktatásból. Ha a szülők nagy reménnyel várják a fiuk tanulásának sikerét, a tanárnak is annál nagyobb az elégedettsége és igazi öröme, ha mentől eredményesebbnek látja a tanítását. Mentől több az elégtelen, annál gyengébbnek mutatkozik az eredmény. No már most azt csak nem lehet feltételezni egy tanárról sem, hogy érdemetlenül adott szekundákkal a valóságnál silányabbnak tüntesse fel tanításának sikerét.

Az ismétlés az erre ítélt tanulónál szükséges s igen gyakran felette hasznos. Az ismétlést két okból szokták a tanulókra róni: gyenge tehetségük vagy hanyagságuk miatt. A gyengébb tehetségűnek az ismétlés alkalmat szolgáltat arra, hogy a meg nem emésztett ismeretanyagot újra átdolgozza és magáévá fegyve. Ez idő alatt az értelme is nyílik, fejlődik s azután, már ha lassan is, de következetesen halad előre, holott az ismétlés nélkül hézagok maradtak volna az ismereteiben, a melyek a haladást mindig nehezítették volna. Az is gyakran megtörténik, hogy a tanuló nem rossz tehetségű, s csak könnyelmű hanyagság az oka, hogy hátramarad. Szereti a dolgot a könnyebb végéről fogni, diáknyelven *paklizni*, a mi abban áll, hogy a tanuló a leczketanulást elhanyagolja, ha úgy sejtí, hogy felelni nem fog. Nem szerez magának összefüggő áttekintést az egyes ismeretágakról, a mi aztán az u. n. összefoglaló ismétléseknél nyilvánvaló lesz. Ha pedig sikerül egyszer-másszor kijátszania a tanár figyelmét, neki bátorodik, bizonyos szélhámos szellem fejlődik ki benne, a mi már a jellem rovására megy. Az ilyen szellemet idejében kell ám megtörni s erre nagyon üdvös eszköz az ismétlés. A tanulót hanyagságának tudatára ébreszti, érzékenyen érezteti vele annak káros következményeit, komoly megfontolás érlelődik a lelkében, egész gondolkodása helyes irányba terelődik s igen jóra való ifjává változik, a ki a tanárok szeretete mellett szép sikerrel folytatja és végzi tanulói pályáját. Tapasztalásból mondom ezt, élő példák állanak előttem.

19.

Ha ilyen jótékony hatást idéz elő a tanulónál az ismétlés, sohase sajnálja a szülő azt az egy esztendei költséget, nem veszett az kárba, sőt bőséges kamatokkal együtt térült meg a fiu jellemének egészséges irányu továbbfejlésében. Az esztendő sem veszett el, csak az iskolában, mig az életben a most már komoly elhatározással, fölébredt önérzettel előretörekvő ifju helyrehozza az elvesztett időt s még azoknak is elébe vágthat, a kiktől akkor elmaradt. Ha azonban az ismétlésnek sem az első, sem a második esetben nincs foganatja, nem marad más hátra, mint a fiut az iskolából kivenni és más, neki való pályára adni; mert azt nem lehet okosan kivánni, hogy az iskola a maga jogos követelményeit s az oktatás elvárható eredményének színvonalát egyes tanulók kedvéért alább szállítsa.

II.

Az eddigiekben azon viszonyt tárgyaltam, a melyben az iskola és a szülői ház jelenleg állanak egymással. Hogy e e viszony nem kielégítő, hogy sok tekintetben zavarólag hat a középiskolai nevelés-oktatásra, s így a tanuló lelki fejlődésére, az eléggé kitűnhetett, ugyszintén annak szüksége is, hogy e helyzeten jóakarattal javítani kell, a mi elvégre nem is olyan nehéz.

Dolgozatom e második részében a magam és tanártársaim tapasztalata alapján némi utmutatásokkal óhajtok szolgálni a t. szülőknél, mi tekintetben lehetnek *saját gyermekeik érdekében* az iskola támogatására; minő *eszközökkel* mozdíthatják elő az iskola nevelői munkáját s minő *akadályokat* háríthatnak el annaku.

4. Különösnek látszik talán, ha az iskolai nevelés támogatására vonatkozó megjegyzéseimet azzal a figyelmeztetéssel kezdem, hogy a szülők saját anyagi körülményeik és fok tehetségének pontos számbavétele nélkül ne küldjék őt a középiskolába. E tekintetben az elemi iskolák előljárósága, ha megkérdik, hasznos tanácsot adhat. Valósággal ijesztő mér-

20.

tékben növekedik a középiskolai tanulók száma, a mi egyrészt a közönség helytelen gondolkodásának eredménye, másrészt pedig egészségtelen állapotoknak szülő oka. A nagy létszám már magában is nagy akadálya a tanítás és fegyelmezés eredményességének, a mit csak fokoz a sok selejtes elem, a melynek nem is volna helye a középiskolában, de a melynek betódulását a középiskola arra való eszközök hiányában meg nem akadályozhatja. S habár e tanulóknak csak egy része jut a felsőbb tanulmányokra, ezeknek száma még mindig nagyobb, mint a mennyinek hazánk viszonyai jó módot, és megélhetést biztosíthatnának. Így szaporodik aztán nálunk évről-évre a szellemi proletariatus vagyis a félig-meddig iskolázott, meg a *diplomás* emberek tömege, a kik szakképzettségük után vagy éppen nem, vagy csak keservesen tudnak megélni. A helyzet mindinkább tarthatatlanabbá válik, mert a megélhetési viszonyok rosszabbodnak, a kenyért követelő értelmiségiek száma pedig növekedik. Hogy Madách eszkimójával szóljunk: sok az ember, kevés a foka.

Miért hanyagolják el a szülők a gazdálkodó, ipari és kereskedői pályát, a melyek az általában nehéz viszonyok dacára is tisztességes megélhetést és *társadalmi tekintélyt* is biztosítanak mindazoknak, a kiket értelmesség és szorgalom, helyes életmód és tiszteletreméltó jellem minden becsülésre érdemesekké tesznek? Nem szabad kicsinyelni e pályákat és azt hinni, hogy oda csak azok valók, a kik a tanulásra alkalmatlanok. Oda is kellenek értelmes és tehetséges emberek, mert az ő kezökbe van letéve az ország anyagi jóllétének sorsa s nekünk ma is csak azon az uton kell haladnunk, a melyet már nagy Széchenyink jelölt ki, azon igyekeznünk, hogy Magyarország *művelt és gazdag* legyen. Ne akarjunk hát csak műveltek (azaz diplomások) lenni, hanem helyes arányban oszoljon az ifjúság egy része a praktikus pályákra is, mert az értelmes, talpraesett gondolkodású s rátermett emberek mentől nagyobb száma fogja e pályákat felvirágoztatni s így az ország gazdagságát előmozdítani.

21.

5. A középiskolai pályára szánt tanulónál várják meg a szülők, míg az a testi és értelmi fejlettségnek azt a fokát eléri, a mikor már káros következmények nélkül birkózhatik meg a reá váró és mindkét tekintetben *erőt* követelő feladatokkal ; mentől fejlettebb a gyerek testileg és szellemileg, annál könnyebben, megerőltetés nélkül s nagyobb eredményrel fog haladni a tanulói pályán. Vagyis ne adják fel, míg a tíz évet be nem töltötte. Az okos gazda a lovát sem fogja idő előtt hámba, mert tudja, hogy akkor elcsenyevészednék. Azért, mert a fiu értelmesnek, könnyü felfogásúnak látszik, nem kell siettetni a gimnáziumba lépését, mert talán épen ezzel a siettetéssel erőltetik és bénítják meg a már szép reményekre jogosítóan fejlődő tehetséget. Ne csak az álljon a szülő szeme előtt, hogy mentől előbb legyen a fia pályavégzett ember, hanem, hogy ezt testi és szellemi erőinek megerőltetése, megfogyatkozása nélkül érje meg.

Az erők kimélése különben is vezérelv legyen a tanuló egész iskolai pályáján. Fentebb már volt arról szó, mily üdvös hatása van annak, ha a szülő okos belátással s a tanári ítélet tiszteletben tartásával örködik fiának tanulmányain. De a milyen hiba e pontban a közömbösség, épen olyan vagy tán nagyobb hiba az erők túlfeszítése, a tanulónak kelletén túl hajtása a mentől jobb bizonyítvány elérésére. Némely szülőnek az ambíciója, a másoknak anyagi érdekei (tandijmentesség, ösztöndíj stb.) azt követelik a gyengébb tehetségű gyermektől is, hogy jó vagy jeles bizonyítványt hozzon haza. Abból a helytelen föltevésből indulnak ki, hogy az ilyen bizonyítvány a fokozott szorgalomnak vagy a kényszerítés hatása alatt vergődő erőlködésnek elmaradhatatlan eredménye; de számításon kívül hagyják a tehetséget, a melyet semmiféle igyekezet, legalább tartósan, nem pótol. Az elégségesre szabott tehetségű tanuló *jó* érdemjegyeket, a középfoku tehetség csupa *jeleseket* erejének legnagyobb megfeszítésével sem fog produkálni. Azt joggal megkövetelheti a szülő, hogy fia a tehetségétől elvárható

22.

eredménynél gyengébbet ne mutasson fel, de ha ráripakodással, fenyegetésekkel akarja kicsikarni a képességet meghaladó jobb eredményt, a legkárosabb következményeket okozhatja.

Még jobb, ha a fiuban csak a tanulási kedvet lohasztja, ha, mivel látja, hogy a túlzott követelést nem tudja teljesíteni, még anyit sem tanul, mint azelőtt. Sokkal súlyosabb a baj, ha az így hajszolt fiu csakugyan töri magát a jobb bizonyítvány után, a mely tehetségének talán elérhetetlen, mert erői idő előtt kifáradnak, ellankadnak, megbénulnak. Ilyenkor a szülői eljárás nem volna egyéb, mint rablógazdálkodás a szellemi erőkkel. Már pedig az erőkkel okszerűen kell gazdálkodni, sőt tartalékot is hagyni az élet komolyabb feladataira. Mit ér az a tandíjmentesség, meg ösztöndíj, ha az említett nagy árat kell érte fizetni, ha az ifju az élet nagy küzdő terére, a létért való harcra nem pezsgő harci kedvvel, kemény és éles fegyverekkel, hanem testben-lélekben megrokkanna, kicsorbult, törékeny hadi szerszámokkal vonul fel?

Mi tehát itt a teendő? Mely határig mehet az a követelés, hogy se kevéssel ne elégedjék meg a szülő, se sokat ne kívánjon? A fiu tehetségének mértéke adja meg erre a feleletet s e pontban is megint csak akkor cselekszik helyesen a szülő, ha a követelés fokát a tanárok megkérdezésével, velök egyetértően állapítja meg. Ha a tanuló az eredménynek ezt a mértékét nem üti meg, igen is beáll annak a szükségessége, hogy a szorgalmat fokozni kell, fokozni jó szóval, esetleg büntetéssel. De arra nagyon vigyázzon a szülő, hogy a büntetés lehetőleg erkölcsi természetű és célravezető legyen. A verés kétes értékű eszköz. Némely gyermeknél beválik, a másikonál nagy kárt okozhat: érzése eldurvul, makacs, alattomos, képmutató lesz s a tanulásban sem halad előre, csak azért sem! Azért is ezt az eszközt kivételes esetekben s a gyermek testi szervezetének s lelki tulajdonainak tekintetbe vételével a bölcs mérséklet határai között lehet csak alkalmazni. Az agarat hiába verik bottal a nyul után.

23.

Nagy hiba a szép szerével való biztatásnak tulzása is ajándékok: pénz, zsebóra, utazás, hátszló, bicikli stb. ígéretésével; nagy hiba, mondom, mert káros a jellemfejlődésre. A fiuban önzés, haszonlesés fejlődik ki; ferde fogalmat alkot a tanulásról, a melyet nem tart kötelességnek, hiszen ha az volna, nem ígérnének érte ajándékot. Nem jut benne öntudatra a főök, hogy miért is kell neki tanulnia. Ne mesterséges eszközök hatása alatt tanuljon, hanem ébredjen fel és szilárduljon meg benne az az erkölcsi meggyőződés, hogy a saját jövője kívánja meg a szorgalmas, kitartó tanulást.

S ha a tanulót egy hátszló vagy bicikli ígéretével rávette a szülő, hogy szorgalmas legyen és sikerrel végezte pl. a IV. osztályt, a fiú a következő évben egy kis *jövedelmező hanyagsággal* ismét sarokba szoritja a szülőt újabb ígéret tételére, a minek az előbbinél is *tartalmasabbnak* kell, vagy kellene lenni, és ha ez fokozatosan így menne tovább, akkor a sikeres érettségi vizsgálat után legalább is egy négyes fogat, vagy egy automobil járna ki.

A dolog komolyabb, mint a felületes szemlélőnek látszik. Az ilyen ígéretés a tanulás értékét, fontosságát a tanuló szemében leszállítja, s akadályozza annak, hogy a jellemében a férfias célratörésvés és komoly kötelességtudás alakuljon ki. A kötelességet utóvégre is azért kell teljesíteni, mert — kötelesség.

Olyan esetek is előfordulnak, hogy nem a szülő hajszoja a tanulót, hanem ez maga magát, mikor aztán ezt kell bölcs mérsékletre inteni, pl. vizsgálatok idején. Különösen azt ne engedjék meg a szülők, hogy a fiú az éjjeli szükséges nyugalom megrövidítésével tanuljon. Éjjel nem szabad sokáig fennmaradnia, mert ez egyebektől eltekintve szemrontó is. Meg kell vele értetni, hogy a jól megpihent test és elme 8 órai munkával többet tud dolgozni, mint a meg nem pihent 12 óra alatt. Oly esetről is van tudomásom, mikor a tanulók az egész éjjelt felvirrasztották, s úgy jöttek a vizsgálatra.

24.

6. Sok szülő nem elégszik meg azzal, a mit a fia az iskolában tanul, hanem még nyelvekre, zenére, rajzolásra stb is taníttatja. Nagyon szép és helyes dolog ez, mert ezek a finomabb társadalmi műveltség jelei, a gyakorlójuknak a társas érintkezésben kedveltségét biztosítanak s ettől eltekintve is sok lelki gyönyört nyújtanak. De kérdés, van-e erre a tanulónak ideje és tehetsége? Jól meg kell gondolni, hogy iskolai teendőinek elvégzésén s a test és szellem felüdítésére szükséges és főképen a szabadban végzendő szórakozáson kívül marad-e még egyébre is ideje. S ha idő marad, van-e neki az illető tárgy tanulásához való hajlama, tehetsége. Mindezeket sokszor nem veszik tekintetbe a szülők s gyötrik, kinozzák e tárgyakkal a tanulót s az eredmény végül is csak semmi! Istenem, ha az a pénz együtt volna, a mit ilyen célokra csak nálunk haszontalanul dobáltak ki, most játszva meg lehetne oldani a tisztviselők fizetésének régen vajudó rendezését vagy legalább is ki lehetne fizetni az új ágyukat!

De nemcsak a pénzért kár, hanem az időért is, a melyet más dologban sikeresebben lehetett volna felhasználni s az iskolai tanulás sem szenvedne csorbát. Mert tessék elképzelni, hogy a zenére, nyelvekre és rajzra tehetségtelen s ezekkel mégis agyongyötört tanuló milyen kedvvel fog iskolakönyveihez ülni, hogy másnapi leckéjére elkészüljön?

7. A lehelőség szerint gondoskodják a szülő, hogy gyermekét a tanulásban semmi ne akadályozza, ne zavarja. Házi teendőkkel csak oly mértékben bízzák meg, hogy ez az időt ne vonja el iskolai kötelességei elvégzésétől. Ha az apa háztulajdonos és lakói vannak, ne fogadjon be olyan lakót, a kinek valami lármás mestersége van, s ha ő maga is csak lakó, olyan lakást válasszon, a hol lehetőleg kevés ember lakik az udvaron s a házi élet nem zajos.

Ha a szülő vidéken lakik, jól megnézzze, hol helyezi el a fiát, mert a házi viszonyok nagy fontosságúak egészségi, tanulmányi és erkölcsi tekintetben. Igazán boldog az a szülő,

25.

a ki a fiát jó helyre juttatta, a hol szülők helyett szülőket, testvérek helyet testvéreket talál a családi körtől korán elszakadt fiucska s a hol odaadó gondozás alatt s minden tekintetben egészséges viszonyok között élhet. Sajnosan tapasztaljuk azonban, hogy a hely megválasztásában a szülők nem mindig helyes elvek szerint s nem is sok szerencsével járnak el. Legtöbbször a pénzügyi szempont a döntő, pedig a mi olcsóbb, nem mindig jobb is. Igaz, hogy a szülő néha szabadulni se tud a szállásadók erőszakoskodásától, a kik, mint a prédára leső ragadozók, már a vonatról leszálló szülőt is elcsipik, jobbra-balra rángatják, míg valamelyiknek végre is áldozatául esik. Némelyik kapzsi szállásadó szűk, szurtos, egészségtelen lakásába 3—4—5 fiut is befogad s a konyhagőztől, meg a mesterség bűzétől telített, rendesen nem szellőztetett szobában, a házi és ipari teendőkkal járó zaj közepette áldoznak a szegény fiuk a Muzsáknak. Nem ritkán tanui oly családi jeleneteknek, hallói oly beszédeknek, a melyek minden egyebek, csak nem épületesek. A szállásadónak a deáktartás a legtöbbször csak jövedelmi forrás, a nélkül, hogy tudatában volna annak a nagy felelősségnek, súlyos kötelességeknek, a melyeket magára vett : hogy neki komoly intelemmel, gyöngéd érzéssel a szülők helyét kell pótolni, a fiuk testi és lelki jóllétére gondot viselni, tanulmányaikat legalább az osztálytanárral való érintkezéssel ellenőrizni. Mind e tekintetben kevés történik. Csak a tartásdíjat kapják pontosan, egyébre nincs gondjuk; sőt sok visszaélést u. m. tétlenséget, kártyázást, duhaj borozást stb. elnéznek, még ha ez nekik sem tetszik, attól való féltőkben, hogyha nem eresztik szabad fákra az ifiurak kedvtelését, akkor a jövő évben máshová mennek.

Az iskola előljárósága jóformán tehetetlenül áll e szomorú jelenséggel szemközt. A vidéki szülők alig-alig kérnek tanácsot a tanároktól fiók elhelyezésére nézve, pedig ennek igen jó hasznát vennék. S ha látjuk is, hogy egyik másik fiu

26.

nincsen jó helyen, tür az ember, a meddig türhet, mert darázs-fészek ez, a melyet veszedelmes megbolygatni. De mikor azt tapasztalja a tanár, hogy a tanuló eredménytelen tanulásának, vagy erkölcsi romlásának éppen a kosztadó ház a melegágya s erélyesen hat a szülökre, hogy fiokat más helyre adják, no, Uram Istenem, van olyan lárma és átkozódás hogy a földnek is nehéz hallani, amiért „elrabolják a szegény ember keserves keresetét“ kiveszik a „szájából a betevő falatot stb.“

8. Az iskolai tanulmányokkal kapcsolatosan felébred a a tanulóban az olvasás vágya. Érdeklődni kezd oly dolgok iránt, a melyek az iskolában tárgyalt ismeretkörrel összefüggnek vagy azon kívül állanak. Az egyik pusztán szórakozásból, a másik azért olvas, hogy komoly ismereteit szélesbitse és mélyítse. Az iskola is helyesnek ismeri el e vágyat s annak kielégítéséről céltudatosan kezelt ifjusági könyvtárakkal gondoskodik, a melyekben úgy a szórakozást kereső, mint a komoly búvárló elegendő szellemi táplálékot talál. Arra is utmutatást ad, hogy az olvasásnál helyes arány legyen a komoly és könnyed művek között, mint a hogy a testi táplálkozásnál is okszerű változatosságot tartunk szem előtt az ételek megválasztásában s nem élünk kizárólagosan sem kemény emésztésű ételekkel, sem csemegével. Ámde az iskolának csak kevés részben van alkalma arra, hogy a tanulók magánolvasmányait figyelemmel kísérje, mivel a tanulók az iskolán kívül nincsenek a szemek előtt. Az ellenőrzés tiszte itt első sorban a szülei házra hármlik, amelynek tekintettel kell lenni az olvasmányok minőségére és mennyiségére.

Kellő gond hiányában válogatás nélkül (vagy tán éppen nagyon is válogatva) olyan könyvek kerülnek a tanuló kezébe, a melyekből okulást, lélek-nemesbülést nem szerez, de a melyek a lelkét megmérgezzhetik. Ne engedjük, hogy oly műveket olvasson, a melyek a társadalmi és családi élet kinövéseit, elfajulásait s nem is erkölcsi komolysággal, hanem

27.

frivol módon tárgyalják! Ne adjuk a kezökbe a napi lapokat, a melyek a párbajokat, a bűneseteket, a családi skandalumokat, öngyilkosságokat, kivégzéseket oly megdöbbentő részletességgel tárgyalják, s a melyeknek hirdetéseiben is annyi erkölcsrontó dolog van. Minek az ifjunak az élet sötét oldalait, az emberek nyomorultságát időnap előtt megismerni? Miért engedjük letépetni a fátyolt, a mely az élet még nem ismert, borzalmas szakadékait jótékonyan takarja el a mitsem sejtésében vidám gondtalansággal haladó gyermekifju elől? Ne foszszuk meg őt ártatlan illuzóitól, ne zavarjuk fel lelke nyugalmát, ne zökkentsük ki ily izgató szerekkel a szertelenségre amúgy is könnyen kész fantáziát rendes működéből, mert ez nemcsak tanulói kötelességeinek teljesítésére teheti őt képtelenné, hanem megronthatja az egész életére. Jól tudom, hogy rendkívül nehéz a gondos ellenőrzés, hiszen a gyermek nincs és nem lehet mindig a szülő szemei előtt sem, de a mit a szülő e részben tehet, azt gyermeke lelki épségének, tisztaságának megőrzése és tanulmányi haladása érdekében megtenni lelkiismereti kötelessége.

A helyesen megválasztott s pontosan ellenőrizett magánolvasmányoknál is lehet hiba a mennyiség tekintetében; ha az olvasásban szertelen mohóság nyilvánul s megszabott kötelességeinek elhanyagolásával folyton egyéb könyveit bújja a tanuló. Ez semmiképen sem helyes dolog, mert a magánolvasmány csak ráadás az iskolai tanulmányokhoz, azoknak csupán kiegészítő része, de nem az a fődolog.

Az ilyen tulzás, az olvasási vágynak szenvedélylyé fajulása nem kerülheti el a szülő figyelmét, mert ez nem igen történik titokban, mint a rossz könnyyek olvasása, de a tanulmányok kellő ellenőrzése is csakhamar kiugratja a nyulat a bokorból. Erélylyel és tapintattal kell gátat a vetni mértéktelen olvasásnak.

S ha már máshonnan jövő könyveknél is szigorú felvigyázat szükséges, mennyivel nagyobb óvatosság ajánlatos

azon könyvek megválasztásánál, a melyeket a szülő maga vesz ajándékkul gyermekeinek. A legfőbb szabály itt az legyen, hogy olyan könyvet, a melyet a szülő nem ismer, ne vegyen meg, ha még olyan cifra is a kötése s még oly pazarul van is illusztrálva. Ha nincs jártassága az idevágó irodalomban, beszéljen valamelyik tanárral vagy más ahhoz értő egyénnel s úgy állapítsák meg az ajándékkönyvet. Mert vaktában is lehet buzaszemet, az az jó könyvet találni, de az a kellemetlenség is bekövetkezhetik, hogy rosszul választott a szülő s jóhiszeműleg maga adja az erkölcsi mérget gyermeke kezébe.

9. A tanulás eredményének biztosítására nem elég az iskola munkája és buzgósága, a tanuló részéről tehetség és jóakarátú készség is szükséges s mivel e kellékek nincsenek meg mindegyik tanulóban, feltétlenül megkivántató a szülei közvetetten vagy közvetett (instruktor útján való) beavatkozás is. De e beavatkozás csak a tanulóra szoritkozzék s ne terjedjen ki a tanárra is. Vagyis ne kapacitálják a tanárt arra, hogy a tanulónak az érdemlettnél jobb jegyet adjon. Pedig épen e dolog az, a mi különösen az év végén a legtöbb kellemetlenséget okozza a tanárembernek, mert megérlelt itéletével, lelkiismeretével, kötelességtudásával ellenkező cselekedetre akarják erőszakolni, s e törekvés a tanárnak nem nagy megbecsülésére vall. Azt akarják, hogy egyes tanulók iránt mutatott engederénységével igazságtalanságot kövessen el az ugyanazon készségű tanulókon; azt kívánják, hogy csorbát üssön saját tekintélyén. Mert a tanár tekintélye két alapkövön nyugszik: egyik a tudománya, másik pártatlan igazságszeretete. A szülők szeme előtt csak saját gyermekük érdeke lebeg, a mi ugy befogja szemhatárukat, hogy az említett dolgokat nem látják; különösen nem tudják elképzelni a tanár helyzetét, a kinek egész működése egy kis törvényszék, az egész osztály előtt folyik le, a mely kihallgat, megfigyel, ellenőriz és *ítél*.

Ó, már annak az öklömnyi kis diákseregnek is megvan a maga helyes érzéke, és közvéleménye, a melyet megsérteni nem szabad, de büntetlenül nem is lehet. Az egyesek iránt elnéző osztályozással megsérti a tanár az igazságosságot, meg a maga *nevelői* tisztét; mert hogyan, kitől fog a tanuló igazságosságot tanulni, ha tanárától sem látja, a ki az ő tanulói életében a legfőbb vezérlő egyéniség, arra hivatva, hogy az irányadó elveket a maga eljárásával oltsa be az ifjuság szívébe? S nem fordul-e el tanárától, a kinek pedig becses a tanuló ragaszkodása, nem vonja-e meg a bizalmát, ha részrehajlást tapasztal? A tanár csak akkor végezheti jó kedvvel és eredménnyel a munkáját, ha az előtte ülő diákok szeméből a tudásvágy, a bizalom és szeretet sugárzik feléje s nem akkor, ha közömbös, elfásult arcokat lát, a melyeknek egykedvűsége mögött fojtott neheztelés, keserűség, vagy éppen gyűlölet lappang.

Hogy azonban ne csak a kérlelhetetlen igazságosság rideg elvét hangsúlyozzam, megengedem, hogy néha kénytelen a tanár — igen kivételes esetekben — az osztályozás merev szigoruságából engedni, ha ezt a szülők fontos családi körülményei, anyagi érdekei, a tanuló pályája, jövője megkivánja. Az ilyet a többi tanulók is tudják, az igazságon esett csorbát a méltányossággal kiköszörültnek veszik s a tanár is fedezettnek érezheti magát. Sok köszönet azonban nincs benne. Nem egy tanár elmondhatja velem együtt: még soha sem bántam meg, hogy szigoruan jártam el, de gyakran volt alkalmam — későbben — sajnálni, hogy engedékeny voltam. No de ne többet erről!

Azt is megemlítem, hogy egyes szülők a fentemlített fontos érdekek szivreható ecsetelésével csak a tanár tévutra vezetésére utaznak; hogy „más pályára adják a fiút s attól az elégségestől függ a család nyugalma s a fiú jövője stb.“ s a következő év elején ugyanaz a szülő a legelfogulatlanabb arcczal legelsőnek hozza fiát a beiratásra. De hát erről se beszéljünk többet!

De igenis, van e szülői közbenjárásnak még egy igen figyelemre méltó, és pedig káros következménye, a melyet nem lehet hallgatással mellőznöm. Ugyanis (főképen, ha az ilyen közbenjárás sikerrel jár) a fiúnál olyan gondolkozásmód kap lábra, hogy megfelelő érdemek szerzése nélkül, a komoly munka mellőzésével vannak kényelmes kerülő utak is, amelyeken szintén célhoz lehet jutni. „Minek törjem magam, a papám majd átcsusztat.“ E gondolkodást átviszi az életbe, úgy nő fel és olyannak marad, mint a kuszó növény, a melyik sohasem tud a maga lábán állani, hanem, hogy fenntarthassa magát, a *pártfogó* karó oldala köré csavarodik. Vagyis az ilyen emberekből kerül ki az előszobázók, a protekcióhajhászok, kapaszkodók tolakodó hada, a kik „lótnak-futnak, könyöklük egymást és tapossák“, hogy előre jussanak.

Sajnos, hogy e nálunk annyira elterjedt, a józan szemlélőben undort kellő társadalmi vétek csiráit gyakran a szülői példaadás kelti életre. Ne szaporítsuk e csuszó-mászó lények számát; inkább arra törekedjünk, hogy egyenesítsük ki a magyar faj hátgerinczét, a mely már oly igen meg van görbülve, s azért is adja be a nemzeti létre fontos dolgokban is olyan könnyen mindig a derekát. Igyekezzünk önérzetes, a maguk emberi és egyéni értékét megbecsülni tudó igazi férfiakat nevelni, de a kik aztán legyenek is felszerelve mindazon jeles tulajdonságokkal, a melyekre az önérzet mint szilárd, biztos alapra támaszkodhatik. Komoly igyekezet, alapos képzettség, helyes erkölcsi és életelvekkel párosulva, meghódítja, meg kell hogy hódítsa a jövőt, függjön az egyén sorsa és boldogulása akár a közönség támogatásától, akár a hatalom intézésétől, ha ezek belátóak és méltányosak. S az ember azon fog igazi megnyugvást és elégtételt nyújtó örömet, s a további törekvésre ösztönt találni, a mit nem képviselő és kegyelmes urak utánjárásának köszönhet, hanem a mit önerejéből, a maga érdemből szerzett meg magának, a miről Madách Ádámjával elmondhatja:

a mit kivivok,

Méltán enyém. Erőm ez s büszkeségem.

Közös igyekezettel neveljük fiainkba azt a felfogást, hogy a protekcióhajhászás bűn mások, érdemesebbek ellen, a kik, mivel szerényebbek és önérzetesebbek, háttérbe szorulnak, de bűne az egyénnek önmaga ellen is, mert a férfias önérzet megalázásával jár. Persze, hogy az volna ez *itt alatt* megindítandó mozgalom sikerének leghathatósabb biztosítója, ha a protekcióhajhászás *felülről* volna lehetetlenné téve. Reméljük: némi biztató jelek már onnan is kezdenek mutatkozni!

10. A tanuló nevelése nem a középiskolában veszi kezdetét, hiszen a gyerek 10 éves, mikor ide kerül s e korban az egyéniség fejlődése némileg előre haladt s úgy a jó, mint rossz tulajdonságok már bizonyos erőre kaptak. Méltán elvárhalja hát a középiskola, hogy a belépő tanuló úgy addig szerzett ismereteivel, mint helyes erkölcsi megszokásaival az iskola hasznos tagjául ígérkezzék. Hol állunk ettől! Mennyi a rosszul nevelt vagy hiányos nevelésű gyerek! E körülmény igen nehéz feladatot ró az iskolára, hogy a tanulók egyik részét a helyes utra terelje, a másiknál a házi nevelés hiányait pótolja.

A szükséges ismereti alapon kívül a *tisztaság- és rendszeret* a legfőbb dolgok, a melyeknek már előbb erős gyökeret kellett verni a gyermek lelkében. A ki e tulajdonságokkal felszerelve jön hozzánk, annak könnyű lesz az új keretbe beleilleszkednie. Egyik sem különleges iskolai, hanem társadalmi erény s azért folytonos ápolásra, erősítésre szorul, mert a hanyagságra, léhaságra könnyen hajló felületesség csakhamar rést üt rajta. S bár az iskola erélyesen megköveteli e két erényt, ez még nem menti fel a szülőket a támogató közreműködéstől. A test ápolására, gondos mosakodásra, a ruházatnak, könyveknek stb. tisztántartására az iskola is ad utmutatást, de a végrehajtás a család dolga. Az egészség és a társas illem egyaránt követeli ezeket. A „tisztá gallér“ ne csak játszi szálló ige, hanem komoly életelv is legyen. Mert bizony, bizony sok kívánni való van még e tekintetben is!

A rendszeretetre való szoktatás ne csak külsőségekben

nyilvánuljon, mint: a felkelés, iskolába menés idejének helyes megtartásában, hanem vezérlő elv gyanánt hassa át a tanuló életének összes jelenségeit, amikor is mint szigorú kötelességtudás fog nyilvánulni, a mely a következetes megszokás által a jellemnek az egész életen át állandó vonásává lesz.

11. Amikor a szülő a gyermekét a középiskolába irattatja, tisztában kell azzal is lennie, hogy szülői jogainak egy részét átruházta az iskolára s így gyermekéről az iskolai rend és fegyelem megbontása nélkül nem rendelkezhetik. Még pedig nemcsak az iskola falain belül, hanem kívül sem mindenbe, mert a tanároknak a Középiskolai Rendtartás-ban biztosított jogai egy s más dologban a tanulók magánéletébe is belenyulnak. Megengedem, hogy vannak szülők, a kiknek helyes nevelési elvei nem teszik szükségessé e tekintetben az iskola rendelkező és ellenőrző tiszttét, ámde az ilyen szülők száma nem nagy. A tanulók nagy része nem is áll szülői (hanem idegen) felügyelet alatt, s így míg egyrészt az iskola a tanulók nagy részét a külső életben sem hagyhatja magára, addig a középiskolai nevelés egyöntetűsége is megkívánja, hogy némely dolgokban, mint: utcai viselet, dohányzás, színházba, mulatságokba járás, a kisebb szüneteknek az iskola székhelyén töltése stb. tekintetében a felügyeleti és intézkedési jogot az iskola magának tartsa fenn.

A szülőnek tudnia kell, hogy a tanulónak más a helyzete a családban, más az iskolában. Bele kell törődnie abba a gondolatba, hogy az iskola kötelékében fiát úgy tekintse, mint egy nagy közösségnek egyik tagját, még pedig alkalmazkodó tagját. A család (bár sokszor az is hibásan) alkalmazkodhatik a gyermekhez, annak vágyaihoz, elnézheti szeszélyeit is; az iskolában a gyermeknek kell alkalmazkodnia. Annak a családi trónörökösnek, a ki otthon talán házi kis zsarnok, az iskolában békés, engedelmes alattvalónak kell lennie; itt nem rendelkezik senkivel, de vele igen is rendelkeznek. Mert az iskola a legdemokratikusabb intézmény; a születésnek, vagyonnak társa-

33.

dalmi előnyei (és hátrányai) az intézmény falain kívül maradnak s a tanuló csak mint önmagában tekintett egyén lép be, a ki csupán szellemi és erkölcsi erői, tisztességtudó magatartása és teljesített munkája révén érvényesülhet s tarthat jogot a megbecsülésre.

Azért a szülő is semmiféle (ha csak nem egészségi) czímen ne igyekezzék fia számára az iskolában kivételes helyzetet temteni, (a mi úgyis sikertelen törekvés) annál kevésbé szegesse meg vele önhatalmulag az intézet rendjét.

A polgári életben csak az oly egyén boldogulhat, a ki a törvényeknek, társadalmi rendnek és megszokásoknak alá tudja magát vetni. De ezt már előzetesen kell megszokni s jobb alkalma erre sehol sincs, nem lehet, mint az iskolában, a melynek megvannak a maga törvényei, rendje és megszokásai, úgyszintén hagyományos szelleme. Itt szokja meg már az ember, mint kell az egyéni célokat és érdekeket a közczé-lokkal és érdekekkel összhangzásba hozni, illetőleg az utóbbiaknak az előbbieneket alárendelni, sőt fel is áldozni. Itt válik életelvévé, hogy az ember nemcsak önmagáért és önmagának, hanem másokért és másoknak is él s a helyes önszeretet mellett gyökeret ver lelkében a mások szeretete is. A társadalom és emberiség oly tagjának fogja majd magát tekinteni, a kire nézve nem közömbös, nem idegen a mások ügye és törekvése sem s e társadalmi együttérzésből, e valóban humánus gondolkodásból önkényt következik, hogy örömet érez embertársa örömén, ennek sebe neki is fájni fog s kész örömmel, jóindulattal fogja támogatni mások helyes és jogos törekvéseit is. Így készít elő az iskola e tekintetben is az életnek.

12. E megszokásnak az életre kiható nagy becse megköveteli, hogy a szülő az iskola megszabott egyöntetű rendjét alárendelt jelentőségű okokból pl. szórakozási célból ne bontsa, illetőleg fiával ne bontassa meg. Fontos dolgokban az iskolai előljáróság úgy is megadja a felmentést. Különösen óvakodjanak a szülők attól, hogy látogatások, kirándulások miatt a tanulók ne hanyagolják el vallási gyakorlataikat. A vásár- és

ünnepeken éppen azért szünetelünk a munkától, hogy istenes kötelmeinknek eleget tehessünk. A ki ilyenkor nem szentel egy órácskát az Istennek, annak nincs jogcíme a munkaszünethez. Szórakozásainkra ne az Istentől vonjuk el az időt. S az önkényes rendbontásnak végeredményében is csak a tanuló vallja kárát. Annak a kirándulásnak, a mely miatt a tanuló a lezke órákat vagy az isteni tiszteletet elmulasztotta — ez utóbbi mulasztást sok szülő *jelentéktelenebbnek* tartja — már az emléke is régen elmúlt, de a lélek fogékony lapján megmaradt annak a nyoma, hogy amikor kötelesség és élvezet között kell választani, akkor az első — az élvezet. Az ember ne mondjon le semmiről, ami jól esik, így fog gondolkodni, mert a lemondás kényelmetlen és megfosztja az embert az élet örömeinek egy részétől.

Pedig a lemondásban keményedik a jellem s edződik meg az élet nehéz harcaira. S ha lemondunk is az élvezetek egy részéről, hogy kötelességeinknek eleget tehessünk, annál nagyobb, mert zavartalanabb örömmel fogunk eltelni a megmaradtakban. Ne történjek minden a gyermek kénye szerint, tanuljon meg idejekorán lemondani is s ne induljon az életnek abban a hitben, hogy ott is éppen oly pompásan fog elhárulni az utjából minden akadály, minden kellemetlenség, mint a hogy gyermekkorában a szülői kényeztető kéz egyengette utait. — Az életben meg *kell* szokni a lemondást, vágyaink fékezését, s a ki ezt nem akarja, vagy nem tudja megtanulni, azzal az élet, e kemény, néha durva tanítómester, nagyon kurtán bánik el.

Az újabb nemzedék e tekintetben nincsen jól nevelve. Az iskolában is tapasztaljuk, hogy a tanulók a szülők tudtával és beleegyezésével hogyan bujnak ki, vagy legalább akarnak kibujni a komoly kötelességek alól, hogy az így nyert időt felületes szórakozásban töltsék el. Azt mutatja az élet is, hogy kevés azoknak a száma, a kik a mérsékletet ismernék, a kiknek erős volna a lemondásban edzett ellentálló ké-

pességük, a kik tisztában lennének azzal, hogy mivel tartozik az élet nekik s ők az életnek. Mig ellenben nagy azok száma, a kiken, ha nem úgy megy a soruk, mint ők azt előre elképzelték, hamar erőt vesz a csüggettség, a kétségbeesés s innét a sok félbemaradt, elzüllött pálya, az öngyilkosságoknak rémesen szaporodó száma, mert az emberiség e részének nincs hite, nincs lelki ereje, a mely őt a nehéz helyzetekben fenntartsa, a megpróbáltatásokkal szembe szállásra ösztönözze s a sikertelenség esetén újabb és újabb s végre is diadalmas harcra tüzelje.

13. Már magában véve is nagy hiba, ha szülők a kötelességteljesítéstől elvonják a tanulókat vagy ha elnézik fiaik könnyelmű iskolamulasztását, de ezt a hibát némelyek még azzal is tetézik, hogy hamis betegségi bizonyítványt állítanak ki a tanulónak.

Nem lehet a szülőknek eléggé e helyen is a szivökre kötni, hogy ilyet ne tegyenek. A társas érintkezésnek, az egyéni megbízhatóságnak egyik legszilárdabb alapja az igazmondás, az őszinteség. Az egymással személyes viszonyban levő emberek között hallgatag szerződés jó létre, a melynek főpontja ez : igazat szólj ! Ezen erényt szóval és *tettel* mint követendőt feltüntetni a szülőnek szoros kötelessége. Igazán őszinte fájdalom fog el, ha az ilyen bizonyítványok hamisságára rájövök, vagy, ha mikor kezembe adja a tanuló, én már tudom, hogy nem azért mulasztott a tanuló, a mi ok az írásban van. — S oly nehéz helyzetben van ilyenkor a tanár ! Mit csináljon ? Megszégyenítse a szülőt saját gyermeke előtt, vagy szemet hunyjon s maga is részese legyen az igazság megsértésének ? De nem is az itt a főbaj, hogy a tanárt ilyen nehéz helyzetbe hozzák, mert hiszen nincs is mindig tudomása arról, hogy igazságot tartalmaz-e a bizonyítvány vagy hamisságot. De a tanuló mindig tudja, hányadán áll a dolog s a szülő alacsonyodik le a szemében, a ki eltért az igazságtól, ő maga pedig hozzászokik a füllentéshez, a melyre ily pél-

dát látott. Mert azt talán még sem fogja gondolni, hogy üres hiábavalóság mind az, a mit az őszinteség erényéről s a hazugság csunyaságáról a vallásban és nevelítől hallott ; sem azt nem fogja hinni, hogy szülői őt füllentéseieért *máskor* ok nélkül dorgálták vagy büntették.

14. De ne csak az őszinteségben nyujtsanak jó példát a szülők a tanulónak, hanem a vallásos kötelek gyakorlásában s a helyes erkölcsi elveken alapuló életmódban is. Mindaz, amit a tanuló ezekről hall, puszta szó marad, ha a szabályokat másoknak s első sorban szülőinek életmódjában megtestesülve nem látja. — Ha mást *hall* és mást *lát*, a lelke és meggyőződése örökös ostromnak van kitéve s könnyü elképzelni, ki lesz itt a vesztes. Hogy mily ferde, sőt erkölcsrontó némely szülőnek nevelési módszere, nem akarom bőven fejtegetni, csak arra a rendetre utalok, a melyet a közoktatási miniszter most vagy két éve volt kénytelen kibocsátani, a melyben eltiltja az *elemi* és *középiskolai* ifjuságot, hogy — bár szüleikkel is — a zenélő kávéházakban, az orfeumokban, a korcsmákban és egyéb nyilvános helyiségekben, *éjnek idején* időzhessenek. — Ha azt mondaná valaki, hogy hiszen ez csak a fővárosra szól, kérem, nézzen egy kissé széjjel nálunk is : aránylag nem sokkal jobbak az állapotok. Csak azt tekintse meg, mint czipeli némely szülő gyermekét a tanári ellenőrzés kijátszásával minden válogatás nélkül a legfrivolabb operettekbe és bohózatokba és higye azt a megtörtént esetet, hogy egy vidéki apa a VIII. osztályba járó fia látogatására idejövén, az egész éjszakát ezzel együtt dorbézoló mulatságban töltötte. S ennek azt a nevet adják : *Ismerkedjék meg az élettél!* Szép élet és szép nevelés ! De hát az iskola meg hol vegye az ellensúlyozó erőt az ilyen agyonnevelés ellen s a gyomtól borított lélekben hová ültesse a tiszta élet és az idealizmus gyenge virágait ?

15. Nem lehet közömbös a szülőre nézve, hogy szabad idejét kinek a társaságában tölti a fia, és kikkel köt barátsá-

got; mert a közt az ezernyi hatás között, a mely az emberi jellem kialakulására módosítólag foly be, nem utolsó fontosságúak ezek sem. Lehetnek e hatások üdvösek is, de mérhetetlen kárt okozók is. Lehet, hogy a szülő a legnagyobb gonddal őrzi a gyermekét minden káros hatástól, s éppen ott hagyja védtelenül, a honnét a legnagyobb veszedelem fenyegeti. Az ellenség —ugy lehet — ott lappang a házban. „Az embernek ellenségei a tulajdon cselédei“ mondja már a sz. irás. A házi tolvajoknak, a kikre legkevesebb gyanu esik, legveszedelmesebb fajtája az, a melynek piszkos, trágár beszéde, rossz példái a szemén és a fülön át megrontják a gyermek lelki tisztaságát s okozói, eszközei lehetnek az ifju bünbe esésének.

Ne hagyják a szülők már a kisebb gyermekeket sem egészen a cselédek gondjaira, annál kevésbbé türjenek meg serdülő fiaik és a cselédek között semmiféle bizalmasságot s a szükséges házi teendőkre vonatkozót kivéve akármilyen beszélgetést.

A tanulók s első sorban az osztálytársak korának, érzésvilágának, gondolat- és ismeretkörének, teendőinek egyformasága, a mindennapi együttlét, ha mind ehhez a vonzalom is járul, megszüli a barátságot. E barátkozási hajlam rendkívül erős a tanulóban, a kinek lelke még nem csalódott s távol van minden gyanakvástól és embergyűlölettől. Szive, a mely jóindulattal és szeretettel van tele, hamar megnyilik mindenkinek, a ki bizalommal és szeretettel közeledik feléje, a nélkül, hogy az önzésnek és számításnak csak gondolata is eszébe jutna (kivételek itt is vannak).

A gyermekkorban, az iskola padjain kötött barátságok igen erősek, s az erkölcsi alapon nyugvók kiállják az idő próbáját s az embereket szoros összeköttetésben tartják az életen keresztül. A nemes lelkü jó barátok megbecsülhetetlen kincse az embernek: játszótársai, örömeinek osztályosai az ifjukorban s a férfikorban is táplálói kedélyünk életének, egyszers-

mind a legerősebb kapcsok az egyes ember és az emberiség egyeteme között. Az ember a barátai szívében keresztül látja az embereket s vonzódik hozzájuk, míg a barátaiban csalódott egyén elveszti bizalmát az emberekhez s meggyűlöli az egész emberiséget.

De amilyen áldás a lelki jó tulajdonságokkal felruházott s épen ezért önzetlen jó barát, a kinek körében kellemesen szórakozhatik s lélekben is nemesbedhetik a tanuló, ép oly rontó hatással lehet reá a rossz lelkű czimbora. Ez önző czéljaira kizsákmányolja a barátságot s az eddig ártatlan lelkű ifjút oly beszédekkel, olvasmányokkal, képekkel mulattatja, a melyek durván söprik le lelke szárnyának még érintetlen himporát; oly bűnökkel ismerteti meg, amelyek e „jó barát“ nélkül még sokáig rejtve maradtak volna előtte s már megerősödött erkölcsi érzéke fejlettebb korában attól meg is óvta volna.

Tartsa azért jól szemmel az apa, hogy kikkel barátkozik a fia; tudakozódjék a játszótársakról fiának régibb megbízható barátainál s tanárainál. A tudakozódás érdemes a fáradságra, hiszen fiának erkölcsi biztonságáról akar gondoskodni. Ha valnmelyik fiu barátságát a megkérdezték veszedelmesnek ítélik, a leghatározottabban, de a mellett szeretettel, felvilágosítással tiltsa el fiát a gyanus fiu barátságától.

16. Nagyon sokszor halljuk mostanában, hogy: „*ma már nincsenek gyermekek*“. Sulyos, de nagyrészt igaz vád korunk családi nevelése és társadalmi életünk ellen. Mert való igaz, hogy a mai gyermek hamar elveszti ártatlan naivságát, bájos tudatlanságát. A gyermekek nagyon felvilágosodottak, mindent tudnak, mindent ismernek, mindennek a végére jártak s még jó, ha mindennel el nem teltek, meg nem csömörlöttek. Ha 5—6 éves gyermeknek „*a gólyáról*“ vagy arról beszélsz, hogy a karácsonyi ajándékot a Jézuska hozza, hamiskás mosolygással elárulja vagy egyenesen ki is mondja, hogy ő ezt a mesék országába valóknak tartja.

Ennek a jelenségnek okait vizsgálva arra jutunk, hogy sok dolog irható a mai korszellem és modern élet rovására, de sokban hibás a házi élet is.

Az olcsó közlekedés, a kiállítások, a hirlapirodalom nagy fejlettsége, az agyonhallgatásra méltó dolgok ismertetése, a mohó olvasási vágy, az utczeni élénk élet, plakátok, kirakatok, a színház frivolitása mind nevelői, s nem mindig hálát érdemlő nevelői a mai nemzedéknek; azért van ennek olyan széles látóköre, aminőről az 50 évvel ezelőtt élt nemzedéknek fogalma sem volt. Ez utóvégre nem volna rossz, mert sok hasznost is lát és tanul, a baj csak az, hogy sok selejttest és ártalmast is befogad a lelkébe.

Az ismeretszerzéshez a mai gyermek minden fáradság nélkül, olcsón jut, s azért nem is sokba veszi, meg nem becsüli; a nagy képzettömeg elmosódik az elméjében, semmiről nincs mély és biztos fogalma s felületessége mellett még elbizakodottá is lesz, a ki mindent kicsinyel, mindent becsmérel, nagyinak és tiszteletreméltónak alig tud már valamit tartani.

De hibás a házi élet is. Csak melleleg említem meg, hogy a cselédek is nagyban terjesztik ezt a szóban levő „*felvilágosodottságot*”, de a szülők sem menthetők a vádtól. Nem óvatosak felnőttekkel folytatott beszélgetéseikben, amikor a szemfüles kis gyerek ott settenkedik s bár egyébbel látszik elfoglaltnak, a füle nyitva van, hogy a nagyok beszédét ellesse, amire a nála kíváncsiabb, mert a maga kora gyermekek *együgyű* beszéde már nem igen érdekli. Nagyot vétkeznek az olyan urak, a kik a diákgyerek jelenlétében sem tartózkodnak vastagon *fűszerezett* adomáik elmondásától. Hibásak a szülők, még pedig éppen a „*jobb*” körökhöz tartozók abban is, hogy a jó modor elsajátításának nem egészen helyesen valósított szándékával gyermekeiket felnőttekként szerepeltetik, a kiknek mindenütt a nagyok társaságában kell lenniük: családi mulatság, kirándulás, színház, koncert, táncmulatság nem eshetik meg

40.

a gyermekek nélkül, a kik aztán reggel 3—4 óráig is ott lábatlankodnak. Mamák, a kiknek cseperedő leányaik vannak, diákokat járatnak a házhoz (talán a messze jövőbe vetett tekintettel), a hol tánczolnak, monológokat adnak elő és társasjátékokat játszanak — zálogkiváltással. Miért nem hagyják a diákokat a neki való szórakozásra? Labdázók vagy más testedző játékot folytasson s ne „haragszom rád“-ot játszszen. Így pedig az ifju már pompásan *flirtel*, mindenbe belekóstol, mindent átél, a tulajdonképeni élet semmi ujat nem tartogat a számára, lelkét unalom tölti el, idő előtt blazirttá lesz. S ha még csak a házi körben maradna az ismeretség: de folytatása van szülői felügyelet nélkül az *utczán*. Nézzünk csak körül a leányiskolák, meg templomok tájékán, a hol egy csomó kiskorú gavallér várakozik a kijövő leányokra, hogy választottjára egy pillantást vethessen, vagy őt — lehetőleg kerülő uton — haza kísérhesse. De még a templom szentségét sem kimélik meg a jeles úrfiak s ott is fixirozzák a kisasszonykákat, a kik ezen épenséggel nem háborodnak fel valami tulságosan, hiszen ez diadal, *hóditás!*

Hogy aztán belekötnek az utczán ismeretlen nőkbe is, a kikre arczpirító hangos megjegyzéseket tesznek, hogy a mai diák már színésznőknek udvarol, ezeknek czukkerlivel, csokorral, éjjeli zenével kedveskedik s a kulisszák mögött settenkedik, ez már csak természetes továbbfejlése ennek a mai nevelési rendszernek, a melynek a romlott korszellemmel együtt nagy része van a szépen virágzó *aszfaltbetyárság* terjedésében, a melyet mint a lovagias nőtisztelet meggyalázását nem lehet eléggé megbélyegezni s a mely ellen a fővárosban, de a vidéken is annyi ma a panasz. Keresik a védekező eszközöket, de kevésbé veszik észre a baj kútforrását.

Csoda-e aztán, ha az ily szellemben haladó ifju, a kinek lelke, gondolat- és érzelmvilága idegen attól a komoly és nemes szellemtől, a melynek megadására a helyes házi vezetéstől támogatott iskolai nevelés volna hivatva, nem

41.

adja magát teljes odaadással tanulói kötelességeinek teljesítésére; ha erkölcsi irányának ferdesége a tanulás eredményét is kockáztatja? Ha nem tud lelkesülni a magasztosért, a szépért, a jóért, nincs előtte tekintély, mindent bírál; pletykákat tárgyal és kóhól társairól, felnőttekről s tanáraitól is?

A vallásos érzés erősítése, a helyes erkölcsi érzék fejlesztése, a minden ártalmastól óvó gondosság itt tehát nemcsak azt eredményezi, hogy jóra való, erkölcsi elvekben fog erősödni az ifjú, hanem azt is, hogy megzavarás nélkül komolyan fog utána látni tanulmányainak is.

.....

Azt mondhatná talán valaki, hogy ha a szülő gondja ez említett dolgokra mind kiterjedne, ez igen terhes feladatot róna a szülői házra. Ez igaz is. De lehet-e, szabad-e a fáradságtól húzódozni akkor, a mikor oly fontos érdekekről, a gyermekek, a jövő nemzedék helyes erkölcsi és tanulmányi kiképzéséről van szó? Az eredmény, a jutalom megéri a fáradságot. Azon nem kételkedem, hogy ha a szülők és tanárok együttes buzgósággal a fent kifejtett elvek szerint, amelyeket nem én találtam ki, járnak el, a tanulók erkölcsi és értelmi színvonala csak emelkedni fog.

S ha tükröt tartottam az érdeklettek elébe, a mely nem mindenkinek mutat tetszetős képet, a jó szándékot, kérem, senki se vonja kétségbe, mert az ifjuság iránt érzett szeretetem és szülők igazi érdeke vezérelte a tollamat.

Mindnyájan egyet akarunk, azért egyet is kell értenünk. A szülők sokat panaszkodnak az iskolára, most mi is (nem csak én) kipanaszoltuk magunkat; s most már félre a panaszszal, lássunk a tétthez: kölcsönös bizalommal és lelkes igyekezettel törekedjünk a közös nagy és szent cél elérésére, hogy derék, jellemes és művelt embereket neveljünk. A szülők ne hagyják magára az iskolát a tanultság megadásában, a tanárok pedig szíves

42.

örömmel nyujtanak segédkezet a jellem helyes fejlesztésében, a mely csakis a két tényező együttes, lelkes munkásságának lehet az eredménye.

S mi szerezhethet bensőbb örömet, édesebb megnyugvást s jogosabb büszkeséget úgy a szülőknek, mint a tanároknak, mint ha azt látjuk, hogy a kezünkből kikerült új nemzedék, a mi közös gyermekeink, alapos tudással felszerelve, nemes életfelfogástól vezéreltetve, a helyes erkölcsi elvekben megerősödve lelkes hévvel törnek előre úgy saját jövőjük megalapítására, mint az egyház és haza szent ügyének előmozdítására !

Orosz Alajos.

II.

Az iskola 1901—902. életéből.

A) Nevezetesebb események.

Az 1901/2. isk. évi alakuló tanácskozás augusztus 29.-én délután, a javító és magánvizsgálatok aug. 30. és 31.-én tartattak meg, a tanulók felvétele és beírása szeptember 2., 3. és 4. napjain történt.

Szeptember 5.-én ünnepélyes isteni tisztelettel s a tanulókhöz intézett igazgatói beszéddel megnyitott az 1901/2 iskolai év. Szept. 6-án az iskolai törvények felolvasása s az osztályok elrendezése után kezdetét vette a rendes tanítás s a szabályoknak mindenben megfelelően zavartalanul folyt az év befejezéséig.

Összesen 511 nyilvános tanuló vétetett föl az intézetbe, 14 el több mint az 1900—901. iskolai évben. Az I. osztályba 107, a II.-ba 113, a III.-ba 74, a IV.-be 61 nyilvános tanuló vétetett fel s ezért a nm. minisztérium az I., II. és III. osztályok mellett párhuzamos osztályok fenntartását engedte meg s így a jelen évben nyolcz rendes osztály mellett három párhuzamos osztálya is volt az intézetnek.

Megünneplé az iskola Ő Felsege, az apostoli király, legkegyelmesebb urunk névnapját isteni tisztelettel s iskolai szünettel.

Gyászünnepet rendeztünk boldogult Erzsébet királynénk emlékére isteni tisztelettel és beszéd tartással. A beszédet Fásztusz Elek tanár tartotta.

Az 1848. iki törvények szentesítésének évfordulóját s a koronázás emléknapiját szintén isteni tisztelettel s a tanulókhöz intézett beszéddel ünnepelte az iskola. Az első alkalommal dr. Fechtel János, a második alkalommal Sándor Venczel tanár tartá az ünnepi beszédet.

Mivel a kassai tankerületben az érettségi vizsgálatra jelentkezők igen nagy számmal voltak, a főigazgató ur nem elnökölhett a kerületébe tartozó valamennyi intézet érettségi vizsgálatán s ezért az érettségi szóbeli vizsgálatokon való elnökléssel intézetünkben dr. Schnabel Róbert buda-

44.

pesti VI. ker. főgymnasiumi igazgató urat bizta meg a nagym. minisztérium. Az érettségi szóbeli vizsgálat június 9., 10., 11., 12. é 13. napjain folyt le, eredménye ezen értesítő VI. fejezetének 4. pontja alatt van kimutatva.

Dr. Kádár Ambrus, szatmári székesegyházi kanonok, mint püspöki biztos jelen volt a római és görög kath. vallású tanulók vizsgálatain május 2.-án és június 13., 14. és 16. napjain.

A városi főorvos, dr. Jéger Kálmán ur, bár az iskolának van saját orvosa, két ízben végig járta az osztályokat s megvizsgálta a tanulók szemét, nehogy ragályos szembetegség áldozataivá essenek a tanulók.

A tanulók erkölcsi magaviselete általában jónak mondható. A tanulmányi előmenetelről ezen értesítő V. fejezete alá foglalt érdemsorozat s a VI. fejezet 3. táblája ad felvilágosítást.

A latin és görög szertartású kath. tanulók a téli időszakban szent misét ünnep és vasárnapokon, az év többi részén naponként hallgattak, szent beszédet pedig az év minden ünnepén és vasárnapján; a szentségekhez négyszer járultak, nagyhéten három napi szent gyakorlat után; jelen voltak az egyházi körmeneteken, megünnepelték sz. Imre hercegnek, a gymn. kápolna védőszentjének és sz. Alajosnak, az ifuság patrónusának napját. A nem kath. vallású tanulók hitoktatóik utasításai szerint s azok felügyelete alatt végezték vallási gyakorlataikat.

Szép számban vett részt ifjúságunk az egyetemi ifjak által rendezett római zarándoklatban. 37 növendék fejezte ki hódolatát egyházunk dicső feje előtt. Az ifjakat Haller Jenő, dr. Fechtel János, Ócsvár Rezső tanárok és az igazgató kísérték és kalauzolták e lélek emelő utban.

A gymn. tápintézet vagyona ezen értesítőben a X. fejezet alatt van kimutatva.

Az ösztöndíjakat, jutalmakat és segélyezést az értesítő VIII. fejezete tünteti elő.

Az évváró vizsgálatok június 13.—25. napjain voltak; június 29.-én az évet ünnepies hálaadó isteni tisztelet fejezte be.

Az intézet volt növendékei három találkozózt rendeztek a lefolyt évben. Az első találkozózn azon férfiak gyűltek szép számmal egybe, kik 1891. évben, a másodikon azok jelentek meg, kik 1871. évben, a harmadikon pedig azok, kik 1877. évben tettek érettségi vizsgálatot.

B) Változások a tanári karban.

Jaskovics Ferencz, ki intézetünknel kezdte tanári működését s 17 éven át szolgálta itt odaadással, kitartással a tanügyet s szabad idejét a társadalmi működésnek szentelte oly sikerrel, hogy köz tiszteletet s becsülést aratott, a nm. minisztérium 1901. évi aug. 19-én 58.353 sz. a. kelt rendeletével a balassa-gyarmati áll. főgymnasiumhoz helyeztetett át id. igazgatói minőségben.

Sándor Venczel szakvizsgálattal bíró tanár a Jaskovics Ferencz áthelyezésével megüresedett tanszékre helyettes tanáru alkalmaztatott a nm. miniszt. 1901. évi aug. 19-én 58.353. sz. a. kelt rendeletével. Az év folyamán megszerezte a tanári oklevelet.

Bagossy Bertalan szakvizsgálatot tett tanár a tanári létszám kiegészítésére a nm...min. 1901. évi aug. 14.-én 56.056. sz. a. kelt rendeletével helyettes tanáru alkalmaztatott. Az év folyamán megszerezte a tanári oklevelet.

Ócsvár Rezső okleveles helyettes tanárt a nm. miniszt. 1902. évi márcz. 22-én 20.799. sz. a. kelt rendelettel rendes tanárrá nevezte ki.

C) A tanárok irodalmi és társadalmi működése.

1. *Bagossy Bertalan*. Tanulmányi felügyelő a kir. kath. tanítóképző intézet internátusában. Választmányi tagja a szatmáregyházmegyei irodalmi körnek, a Kölcsey kör irodalmi szakosztályának, a szatmár-ugocsamegyei tanítók egyesületének és a kath. kaszinónak.

2. *Dr. Fechtél János*. Szatmár szab. kir. város törvényhatóságának bizottsági tagja, a Szatmári Kölcsey-kör ügyvezető alelnöke, a szatmári nőegylet főtitkára, a szatmári első göztéglagyár igazgató-tanácsosa, a dalegyesület alelnöke, a szatmári kath. kaszinóba szatmári Polgári Társaskör, a Széchenyi Társulat, a vereskereszt egyesület, és a dalegylet választmányi tagja, az orsz. tanár egyesület tagja. Felolvasásokat tartott és hirlapi cikkeket irt.

3. *Dr. Fodor Gyula*. A Szatmári Kölcsey-kör titkára. A kath. kaszinó alelnöke, a philologiai társaságnak és a Szt. István Társulatnak, az országos tanáregyesületnek tagja; a kereskedő-tanoncziskola igazgatója; közművelődési és szépirodalmi cikkeket irt a helyi lapokba.

4. *Kovács Gergely* a kath. kaszinó könyvtárosa és az országos tanáregyesületnek tagja.

5. *Orosz Alajos* a Szatmár Vármegyei Tanári kör alelnöke, az országos Középiskolai Tanár egyesület, a Szatmáregyházmegyei irodalmi kör és a kath. kaszinó választmányi tagja s több más egyesületnek ren-

46.

des tagja. A tanári kör ülésén Szatmáron : A középiskolai nevelés némely kérdéséről, Nagybányán: Az iskolai helyesírásról előadást, a kath. kaszinóban Mikes Kelemen Leveleiről felolvasást tartott; ezen Értesítőbe a Szülők és Tanárok cz. értekezést írta, a Szatmár és Vidéké-ben több tárczacikket közölt.

6. *Ratkovszki Pál*. Elnöke a gymnasiumi tápintézetnek, a „szatmárvármegyei tanári körnek“, a szatmárvármegyei takarékpénztár részvénytárság felügyelő-bizottságának, a „Pázmány sajtó“ választmányának ; választmányi tagja a kath. kaszinónak, a vöröskereszt egyesület helyi fiókjának ; rendes tagja a math. és phys. társulatnak.

7. *Sándor Venczel*, a szatmárvármegyei tanári kör titkára és az orsz. tanáregyesület tagja.

8. *Dr. Schöber Emil*. Tagja a m. kir. természettudományi társulatnak, a Kölcsey-körnek, külső tagja a budapesti Paedagogiai Társaságnak. Tanít a helybeli tanoncz iskolában. Megjelent a „Növénytan stb.“ czimű tankönyve.

D) Az ifjusági „Kazinczy Önképzőkör“ ez évi működése.

E gimnázium kebelében fennálló Kazinczy-Önképzőkör 1901. szeptember 19-én tartotta alakuló gyűlését. A vezetést ez évre is *Orosz Alajos*, a magyar irodalom tanára vállalta el. A tiszti kar a következőleg alakult meg: ifjusági elnök: *Schidella István* ; titkár: *Erdődi Gáspár*; főkönyvtáros : *Ádámcsik Gyula*, pénztáros: *Teleki József* gróf VIII. o tanuló; főjegyző: *Csomay Győző*; aljegyző: *Böhm István*; alkönyvtárosok *Böhm Vilmos* és *Imlauer Vilmos* VII. o. tanulók lettek. A bíráló bizottság a titkár elnöklete alatt *Fögel Sándor* és *Kozicska Béla* VIII., *Krompaszky Sándor* és *Vinkler József* VII. o. r. tagokból állott. A tagok száma 112 volt, ebből rendes tag (a VII. és VIII. osztályból) 74 rendkívüli tag (az V. és VI. osztályból) 38.

A kör 1 alakuló, 13 rendes, 2 disz- és 1 záró-, összesen 17 gyűlést tartott.

Az elfogulatlan, öntudatos fellépés, a kifejezésbeli ügyesség fejlesztésére a szóbeli bírálatok és a vitatkozások is igen alkalmas eszközök, de azonkívül szélesebb körű tételekről szóló szabad előadások is találtak művelőket. *Gyurits Kálmán* Gyöngyösiről, *Kende György* Mátlyás udvaráról, *Pável Ferencz* Kazinczyról tartott sikeres előadást.

A kör ez évben két nyilvános u n. diszgyűlést tartott, a melyeknek célja az, hogy a kör kegyelettel áldozzon a nagy férfiak és nagy események emlékének, hogy működését a nagyközönségnek is bemutassa

s hogy szorosabbá tegye a viszonyt az iskola és a társadalom közt. Közönségünk mindkét ízben nagy számban jelent meg, a mivel a tanulók e nemű működése iránt folyton fokozódó szives érdeklődését tanusította, ifjaink pedig becsülettel állották meg helyöket a közönség előtt is; különösen elismeréssel kell kiemelni Schidella István ifjusági elnöknek Kazinczyról tartott tartalmas emlékbeszédét és Toronszky Endrének márczius 15-én lelkes hévvel előadott lendületes ünnepi beszédét. — E két diszgyülés teljes képe e műsorokból tűnik ki.

A Kazinczy Önképzőkör 1901. decz. 7-én Kazinczy emlékére tartott diszgyülésének mősora :

1. Zengjen a dal . . . énekli az ifjusági vegyes kar.
2. Kazinczy fogsága. Irta és felolvassa Erdődi Gáspár VIII.
3. A gyáva (monológ) Rudnyánszky B-től, előadja Pável Ferencz VIII.
4. Alkalmi beszéd tartja Schidella István ifj. elnök.
5. Liszt F. Magyar rapszodiája. Zongorán játszák: Ambrózy József és Kende György

VIII.

6.) Népdal egyveleg; énekli az ifj. énekkar.

A „Kazinczy“ önk. kör 1902. márcz. 15-én tartott diszgyülésének mősora :

1. Talpra magyar . . . énekli a vegyes kar.
2. Talpra magyar! Petőfitől szavalja Nagy Vincze VII.
3. Ünnepi beszéd tartja Toronszky Endre VIII.
4. Kossuth sirja
Tavaszmúlt Szentirmaytól énekli egy 12 tagu férfikar.
5. Márczius 15 én Erdődi Gáspár VIII. o. t. ódája szavalja Pável Ferencz VIII. o. t.
6. Márcziusi ibolya Mozarttól zongorázza Ambrózy József VIII.
7. Márczius Idusa. Irta és szavalja Borgida Endre VIII.
8. Népdal egyveleg. Czimbalmón játsza Böhm Vilmos VII.
9. Dalra fel! . . . Énekli a vegyes kar.

A márczius 15 iki ünnep Szieber Ede főigazgató ur jelenlétében folyt le.

Legszorgalmasabb tagokul Pável Ferencz VIII. és Nagy Vincze VII, o. t. tüntek ki, ezeken kívül Borgida Endre, Erdődi Gáspár, Friedmann Móricz, Gyurits Kálmán VIII, Hovanecz László, Krompaszky Sándor, Parraghy Barna, Südy Tibor és Szeifried Gyula VII. o. tanulók fejtettek ki buzgóbb működést.

A kör könyvtára 1400 kötet könyvet tartalmaz. A következő folyóiratokat és lapokat járattuk : Kath. Szemle, Magyar Szemle, A Művészet, Iparművészet, Uj Idők, Tanulók Lapja, Egyetemi Lapok.

A kör vagyona készpénzben 1200 korona.

E) A gyorsíró-kör ez évi működése.

A főgymnasium kebelében évek óta fennálló „Gabelsberger-Markovics gyorsíró-kör“ e tanévben is megalakult.

A gyorsírókör védnökségét az idén is az igazgató vállalta el; a kör elnöke ez évben is dr. *Fodor Gyula* volt.

A kör 1901. évi szeptember hóban tartott alakuló közgyűlésén tisztviselőül a következőket választotta meg:

titkárrá: *Csoma Győző* VII. o. tanulót;
vita-gyorsírási előadónak: *Krompaszki Sándor* VII. o. t.;
levelező-gyorsírási előadónak: *Vinkler József* VII. o. t.;
pénztárossá: *László Mihály* VII. o. t.;
főjegyzővé: *Imlauer Vilmos* VII. o. t.;
aljegyzővé: *Fábián Lajos* VI. o. t.;
könyvtárossá: *Finger Béla* VI. o. tanulót.

Beiratkozott a gyorsíró-körbe év elején 50 tag; időközben 6 kilépett.

A tagsági díj ez évben is 3 korona 50 fillér volt; az 50 fillért beiratási díjjul kellett fizetni minden egyes tagnak. A tagsági díj kötelezettsége alól egyes szorgalmasabb vagy szegény sorsú tagok fölmentésben részesültek; így: az egész tagsági díj fizetése alól 2 tag, a díj felének fizetése alól 9 tag lett fölmentve; 2 tag 2—2 korona, 6 tag 1 — 1 koronának elengedésében részesült.

Tanfolyam kettő volt: egyikén a vita-, a másikon a levelező-gyorsírást adták elő. Hetenkint, mindkét tanfolyamon, 1 — 1 óra volt; emellett minden 2 hétben egy gyakorló óra tartatott. Vitairási tankönyvül a Markovics-Vikár-féle hivatalos tankönyv alkalmaztatott. Az egész tananyagot elvégezték a vitairási tanfolyamon s órák alatt állandóan bizonyos ideig diktálás utáni írásban gyakorolták magukat, a leirtakat fölolvasták föl. Megismerkedtek a hallgatók a gyorsírás történelmének főbb vonásaival, a hazai gyorsírási viszonyokkal s intézményekkel. Vitairási dolgozatokat is készítettek. Különösen a *gyakorlati* képzésre nagy súly volt fektetve. Általában véve e tanfolyam eredménye teljesen kielégítő.

A levelező írási tanfolyamon a Bódogh János-féle tankönyv alkalmaztatott. Tekintve az ezen tanfolyamon résztvevők nagyobb számát, s e miatt az előadás nehézségeit, a tananyag teljesen átvétetett s a jobbak már helyesen írni is tudnak a levelező-írással s dolgozásaikban alkalmazzák.

A tagok a kör könyvtárát elég szorgalmasan használták; a körnek járó lapokat: „Gyorsírási Lapok“, „Budapesti gyorsíró“, „Debreczeni gyorsíró“, „Soproni gyorsíró“ — kedvvel olvasták. A kör a szegényebb tanulókat tankönyvekkel látta el.

A kör gyakorlott vitairó tagjai nyilvános alkalmakkor is működtek beszédek leírásával, beigazolvva a gyorsírás üdvös voltát.

A szegedi községi főgymn. kebelében főnnálló testvér-gyorsíró-kör e tanévben, 1902. márczius hóban ülte 25 éves fennállási jubileumát s ez alkalmából országos correct stenogramm-pályázatot hirdetett. E pályázaton gyorsíró-körünk összes pályázó tagjai kitüntettek: Krompaszki Sándor és László Mihály VII. o. tanulók második díjjal a vitairási részen; harmadik díjjal a levelező-írási részen: Réthy Jenő IV. o. t.; negyedik díjjal a levelező-írási részen: Scheffler János IV. o. t.; dicsérettel, a pályázat vitairási részén: Réthy Jenő Scheffler János és Winkler János IV o. tanulók. E versenyre az ország különböző részéből közel 500 pályamunka adatott be

F) Torna-ügy.

Az intézeti tornaverseny, a mely egyuttal a tanulók tornavizsgálata is volt, a nagym. vallás- és közoktatásügyi minisztériumnak 1892. évi május 31-én 1193. sz a kiadott rendelete értelmében június hó 8-án, vasárnap d u. fél 5 órakor tartatott meg a Kossuth-kertben. A hirlapok és külön meghívók útján értesített közönség nagy érdeklődést tanusított a tornavizsgálat iránt

A verseny műsora különben a következő volt: 1. Ének, Hymnus, éneklé a főgymn. ifjuság. 2. Szabadgyakorlatok, II. B. osztály. 3. Osztály-tornázás ugrózsámolyon III A. osztály. 4. Fülelabdajáték, V. osztály. 5. Szabadgyakorlatok fabottal, III B. osztály. 6. Csapattornázás nyujtón és korlátón, VII. és VIII. osztály. 7. Nagyméta játék, II. B. osztály. 8. Verseny súlydobás VI.—VIII. osztály. 9 Szabadgyakorlatok buzogánnyal VI. osztály. 10. Labdakergető játék, VII. osztály, egyszerre két csoportban. 11. Piramisok, 4 mutatvány, III. B. osztály. 12. Versenyfutás I. A. és B, II. A es B., III. A és B. osztályok. 13. Fülelabdajáték VI. osztály. 14. Verseny magas-, távolság- és rudugrás V.—VIII. osztályok. 15. Tréfás versenyek. 16. Ének, Szózat, éneklé a főgymn. ifjuság.

A 16 pontból állott műsor előadása fél 5 órától 7 óráig tartott. A versenybiróság Ócsvár Rezső, Sándor Venczel, Haller Jenő tanárokból és Erdélyi Imre tornatanitóból állott. A versenybiróság ítélete alapján, mint győztesek a futásban „*elismerő okiratot*“ a következő tanulók nyertek: I. A o. Horváth József, Fekésházy István. I. B o. Pauluk István Sájermann Ferencz. II. A o. Czumbil István, Müller Ferencz, Gramma János, Babucz Jenő, Litterczky Lajos, II. B o. Moys Mihály,

50.

Mattévi Lajos, Faulhaber Béla, Takács Pál. III. A. o. Császy Mihály, Daróczy Pál. III. B. o. Halász Lajos, Heidenhoffer Pál. Magas ugrásban : IV. o. Bérczi Béla, Pék László, Kishalmy Lajos, Pfszter József, Höllich Kálmán, Vinkler János, Kincsesy Bertalan, Löwy Sándor. V. o. Nagy Márton 150 cmtr, Frankó János 145 cmtr., Reiter Sándor 145 cmtr., Szentiványi József 150 cmtr., Heidenhoffer István 145 cmtr., Kormos Gyula 150 cmtr, VI. o. Ádám István 150 cmtr., Klein Salamon 145 cmtr., Ilniczky István 145 cmtr., Finger Béla 145 cmtr., Szálka Valér 145. *Rudugrás.* V. o. Heidenhoffer István 265 VI o. Klein Salamon 260, Szálka Valér 260 cmtr Rudugrás. VII. oszt. Kürthy Endre 300, Faulvetter Ignác 300, Böhm István 280, Tombory Ernő 280, Kreiter Pál 280 cmtr. Magas ugrás: Kürthy Endre 160, Tombory Ernő 155 cmtr. VIII. o. Dráveczky Ede 155, Fógel Sándor 170, Gyene István 160 cmtr. *Sulydobásban:* Ádám István VI. o. 9 mtr. 80 cmtr., o. Kürthy Endre VII. o. 10 mtr. 15 cmtr., Szoó János 9 mtr. 80 cmtr., VIII. o. Pável Ferencz 9 m. 55 cm., gróf Teleki József 9 m. 80 cmtr.

A legügyesebb tornász jutalmazására a helybeli torna- és vivó-egyesület, mint a multban, ugy most is 1 drb. tiz koronás aranyat adományozott. Ezt a versenybiróság Kürthy Endre VII. o. tanulónak ítélte oda.

Nagyban emelte a tornavizsgálat ünnepélyességét a helybeli m. kir. honvéd állomás parancsnokságának azon kiváló előzékenysége, hogy a kir. kath. főgymnasium igazgatóságának felkérésére a honvéd zenekart a vizsgálat idejére díjmentesen kirendelte.

Nagy előzékenységet tanusított intézetünkkel szemben Szatmár szab. kir. város tekintetes Tanácsa is, amennyiben megengedte, hogy a vizsgálat a Kossuth-kertben tartassék meg. Ezáltal a nagyközönség sokkal nagyobb számban gyönyörködhetett ifjaink testi ügyességében, mint a gymnasium szűk udvarán.

A főgymnasium igazgatósága ez uton is hálás köszönetét fejezi ki ugy a városi tanácsnak, mint a honvéd-parancsnokságnak a tapasztalt szives figyelemért.

Az intézet torna- és játék eszközeinek száma a lefolyt iskolai évben 50 drb. bőr labdával szaporodott.

A tornázás gyakorlása alul egy 1883. évben 31. 510. sz miniszteri rendelet értelmében felmentetett a VII. osztályból 11, a VIII. osztályból 9 papnövendék. Ezekon kívül állandó és muló testi bajok miatt főigazgatói és igazgatói felmentést kapott 40 tanuló.

Az alsó osztályokban a tornázás, mint osztálytornázás, a felső osztályokban, mint csapattornázás gyakorlatott.

51.

A felső osztályok tanulóin a tanév első heteiben erőmérés is tétetett. Az eredmény egy rovatos könyvbe vezetett be.

A tanulók az arra alkalmas időben a fürdést és uszást a Szamos folyón két jól berendezett uszodában mérsékelt díj mellett, kellő felügyelet alatt gyakorolhatták.

A korcsolyázást a lanyha tél miatt nem gyakorolhatták az ifjak.

A kötelező játékdélutánok ezen iskolai évben minden osztályban kesztül vitettek.

A labdázást és egyéb iskolai játékot a város által átengedett s a gymnasiumhoz alig 8—10 perczre fekvő zöld pázsiton, Lehóczky József, Kereskedő László tanárok és Erdélyi Imre tornatanító vezették.

Sajnos, az ideiglenes játszótérül kijelölt terület nem alkalmas arra, hogy az ifjuság valódi üdülő helye legyen, mivel egyszersmind katonai gyakorló tér is s így az ifjuság gyakran kénytelen lelkületét sértő szavakat hallani. Reményünk van, hogy a nemes város áldozatkészsége rövid időn segít e bajon s kizárólag az ifjuság üdülésére szolgáló játszótérről gondoskodik.

A játékdélutánokat a tanulók igen megkedvelték s csak ritka eset volt, hogy egyik másik hiányzott volna.

A VII. és VIII. osztályt szombaton délután vezette Lehóczky József tanár.

A III. A és B és a IV. osztályt hétfőn délután vezette Kereskedő László tanár.

Az I A és B osztályt csütörtökön délután, a II. A és B osztályt pénteken délután, az V. és VI. osztályokat kedden délután vezette Erdélyi Imre tornatanító.

Az állandó esős idő miatt többször szorultunk a tornaterembe.

G) Egészségi állapot.

(Iskola-orvosi jelentés.)

A gyermekekre nézve ezen iskolai év gyászos volt, különösen pedig a kisebbekre.

A vörheny szedte áldozatát országszerte, ellátogatott tehát hozzánk is.

Az óvodák, elemi iskolák ugyszólván egész iskolai évben zárva voltak, mely egyedül helyes eljárás a járvány elfojtására. A vörheny mellett fellépet kis mértékben az influenza is, nagy arányokban pedig a szamárköhögés. Ily egészségi állapotok mellett Istennek különös kegyelme volt velünk, hogy gymnasiumunk ifjuságát a városunkban duló minden veszedelemtől megóvta.

52.

Azon gyermekek, kiknek családjában ragályos betegség tört ki, bizonyos időre elmaradtak az iskolából. Trachomás intézetünkben nincs.

Egy pár schabieses beteg is volt az alsóbb osztályokban ; ezeknek addig, míg meg nem gyógyultak, nem volt szabad az iskolába jönniök.

Óva intem itt a szülőket, kik gyermekeiket teljes ellátásba adják, hogy a gyermekek részére külön ágyat kössenek ki a lakást adóval s két gyermek együtt hálásába ne egyezzenek bele, mert ennek beláthatatlan rossz következményei vannak.

Szemvizsgálat ugy részemről, mint Dr. Jéger Kálmán városi főorvos részéről többször tartatott. Az oltást az iskolai év kezdetén Dr. Vajay Imre kerületi orvos végezte.

Tornázás alól felmentetett egész évre, és rövidebb időre 41. A felmentési okok minden esetben alaposak voltak. A felmentésre jelentkezők száma évről-évre csappan. A torna órákon szerencsétlenség nem történt. Rövidlátók megfelelően ültek a táblától és orvosilag rendelt szemüveget viseltek. Halál eset kettő volt.

Az egészségtan a VII. osztályban képezte az előadás tárgyát, melyet az osztály minden egyes tanulója hallgatott.

Az előadás tárgya az értesítő IV. fejezete alatt van kimutatva.

H) Rajzkiállítás.

Az 1901/2. isk évben készült rajzokból a gymnasiumi rajzteremben kiállítás rendeztetett, melyet junius hó 15.-én 10 órakor az igazgató nyitott meg dicsérő és buzdító szavakat intézve a növendékekhez s a rajztanárhoz. A kiállítás junius 15—17 napjain délelőtt 10—12 óráig s délután 2—5 óráig volt nyitva s a művelt közönség nagy érdeklődést tanusított iránta.

Ócsvár Rezső rajztanár, Kende György VIII. o. tanuló és N. N. 10—10 koronát adtak jutalmakra.

Kende György VIII. osztályu tanuló, kinek rajzai a legkiválóbbak, dicsérettel tüntettetett ki. Első díjat nyert Tatz László IV. o. t, második díjat nyert Kerner Pál V. o. t., harmadik díjat nyertek Óváry Géza VI. o. Vlázats Vincze V. o. Csucsai János III. a) és Szilágyi Gábor III. b) o. tanulók.

III.

A tanári testület.

1. **Bagossy Bertalan**, áldozópap, okleveles h. tanár és polg. isk. tanító; tanított történelmet a III. B) és IV. osztályban, természettani földrajzot a III. A) és III. B) osztályban, görögpótló magyar irodalmat az V. és VI. osztályban. Heti óráinak száma 16.
2. **Erdélyi Imre**, világi, rendes tornatanító; a tornaszertár őre, tanította a tornát minden osztályban heti 22 órában.
3. **Fásztusz Elek**, áldozó pap, szentszéki ülnök, rendes tanár, a IV. o. főnöke; tanított latint a IV. osztályban görög nyelvet a VII. és VIII. osztályban heti 15 órában.
4. **Fechtel János**, áldozó pap, a bölcelet doctora, rendes tanár, róm. kath. hitszónok, a III. A) osztály főnöke; tanított latint és történetet a III. A) osztályban, történelmet az V.- és VI. osztályban heti 15 órában.
5. **Fodor Gyula**, világi, a bölcelet doctora, rendes tanár, a II. A) oszt. főnöke; tanított latin nyelvet a II. A) és V. és magyar nyelvet a II. A) osztályban heti 17 órában.
6. **Fölkel Béla**, áldozó pap, rendes tanár, a gymn. tápintézet felügyelő tanára és pénztárosa, tanácskozási jegyző, a III. B) oszt. főnöke; tanított latint és magyart a III. B) görögöt az V., szépírást a II. A) és I. B) osztályban heti 17 órában.
7. **Haller Jenő**, áldozó pap, h. tanár; tanított számtant az I. A) és I. B), a III. A) és B)-ben, algebrát a IV. o.-ban. heti 17 órában.
8. **Hozás János**, gk. áldozó pap, gk. vallástanár és hitszónok; tanított vallástant a román ajkuaknál románul és magyarul minden osztályban heti 12 órában, román nyelvet és irodalmat a közép és felső fokosztályban heti 4 órában.
9. **Kereskedő László**, világi, rendes tanár, az I. A) osztály főnöke; tanított latint, magyart az I. A), a magyart a IV.- és a görögpótló irodalmat a VII. osztályban, heti 17 órában.

54.

10. **Kovács Gergely**, világi, m. kir. tart. honvédhadnagy, okleveles h. tanár, a II. B) osztály főnöke; tanított magyar, latin nyelvet és szépírást a II. B) osztályban, magyart a III. A)-ban, szépírást az I. A) osztályban heti 17 órában.

11. **Krompaszky Béla**, világi, rendes tanár, a physikai tár kezelője, a VII. oszt. főnöke; tanított rajzoló geometriát az I. A) és B) osztályban, mennyiségtant a VI. és VII. osztályban és természettant a VII. osztályban, heti 17 órában.

12. **Kurtz Sándor**, világi, a bölcelet doctora, rendes tanár, a tanári könyvtár őre; a VIII. osztály főnöke; tanított latint a VI. és VIII. görögöt a VI. gpótló irodalmat a VIII. osztályban, heti 17 órában.

13. **Lehóczky József**, világi, rendes tanár, okl. tornatanár, tanított mennyiségtant az V. és VIII. osztályban, természettant a VIII. osztályban, számtant a II. A) és II. B) osztályban, heti 17 órában.

14. **Melles Emil**, egyházi, szatmári gör. kath. plébános, főesperes, a magyar gör. kath. tanulók hitszónoka s vallástanára ; tanított vallástant az I.—VIII. oszt. heti 12 órában magyar nyelven.

15. **Mondik Endre**, világi, néptanító, tanította az ének elemeit, az I. A) és B) osztályban és négy szólamu műéneket, heti 4 órában.

16. **Nagy József**, világi, rendes tanár, tanított földrajzot az I. A) és I. B) II. A. és B. politikai földrajzot a VII. történelmet a VIII. osztályban, heti 17 órában.

17. **Orosz Alajos**, áldozó pap, az önképzőkör vezetője, rendes tanár, a VI. osztály főnöke; az ifjusági könyvtár őre. Tanított magyar nyelvet, irodalmat és német nyelvet VI., VII. és a VIII. osztályban, heti 17 órában.

18. **Ócsvár Rezső**, világi, cs. és kir. tart. hadapród, rendes tanár, a rajzszerár őre, tanított rajzoló mértant a II. A), a II. B., III. A., III. B. és IV. osztályban, görögpótló rajzot az V—VIII. osztályban, szabadkézi rajzot II.—VIII. osztályban heti 22 órában.

19. **Radlinszky József**, világi, rendes tanár, az I. B) osztály főnöke ; tanított latin nyelvet az I. B) és VII. osztályban, magyar nyelvet az I. B) osztályban, heti 17 órában.

20. **Ratkovszki Pál**, áldozó pap, szentszéki ülnök, igazgató; tanított bölceletet a VIII. osztályban, heti 3 órában.

21. **Reiser György**, áldozó pap, a theol. doctora, rendes vallás tanár és hitszónok; tanított vallástant minden osztályban, heti 18 órában.

22. **Sándor Venczel**, világi, okleveles h. tanár, az V. osztály főnöke ; tanított magyar nyelvet az V., német nyelvet a III. A), III. B), IV. s V. osztályban, heti 17 órában.

55.

23. **Schöber Emil**, világi, a bölcsélet doctora, rendes tanár, a vegytani és természetrajzi táruk óre ; tanított földrajzot az I. A) osztályban, természetrajzot az I. A), I. B), II. A), II. B), IV., V. és a VI. oszt.-ban, heti 17 órában.

24. **Török István**, világi, az összes gyógyt. doctora, okl. iskolaorvos és egészségtan tanár; tanított egészségtant a VII. osztályban heti 2 órában.

Jegyzet. Az áldozó papok a szatmári egyházmegye tagjai, a román ajku gör. kath. vallástanár a szamosujvári, a magyar ajku gör kath. vallástanár a munkácsi egyházmegye tagja.

Az ev. ref. vallásu tanulók hitoktatást Rácz István ev. ref. lelkésztől, az izr. vallásuak Steuer Ábrahám okl. rabbitól nyertek.

IV.

Az 1901-902. évi tanítás tárgyának kimutatása.

I.) A) és B) OSZTÁLY.

Vallástan. Tanár: dr. Reiser György, Melles Emil és Hozás János. Tankönyv: a róm. kath.-nál: Egri kis katekizmus, a gör. kath.-nál: Catechismul mic. Heti óraszám: 2. Tananyag: a ker. kath. hit elemei, a parancsok és az egyház kegyzerei.

Magyar nyelv. Tanár: az A)-ban Kereskedő László; a B)-ben Radlinszky József. Tankönyvek : Balogh Péter magyar olvasókönyve I. r. és Magyar Nyelvtana. I. r. Heti óraszám: 5. Végzett tananyag az olvasókönyvből az 1. 7. 8. 13. 14. 18. 20. 21. 26. 28. 32. 33. 40. 45. 46. 47. 48. 50. 51. 52. 57. 61. 65. 66. 69. 63. 68. 81. 85. számú darabok. A nyelvtanból a hangok; a mondatok és nemeik; a mondatrészek; a beszédrészek; igeidők és módok; szóképzés és szóösszetétel. Havonként 2 írásbeli dolgozat, összesen 14, a helyesírás gyakorlására tollba mondott szöveg leírása, kijelölt mondatrészek, igealakok, beszédrészek meghatározása.

Latin nyelv. Tanár: az A)-ban Kereskedő László ; a B)-ben Radlinszky József. Tankönyvek: Dr. Csengeri János Latin Olvasó- és Gyakorlókönyve és Latin Nyelvtana. Heti óraszám : 6. Tananyag: az olvasókönyv 1—20 latin és részben magyar szövegű olvasmányai alapján a főnevek melléknevek, névmások, számnevek ejtegetése és a genusszabályok, adverbiumok képzése, elüljárók, a cunioatio. Tárgyi szócsoportok szavaiból alkotott mondatok latinra való fordítása; összesen 14 dolgozat.

Földrajz. Tanár: az A)-ban és B)-ben Nagy József. Tankönyv . Dr. Demkó Kálmán: A magyar királyság földrajza. Heti óraszám: 3.

Földrajzi alapismeretek. Világtájak ; a föld mint égi test; tájékozódás a földgömbön. Éghajlat. Térképolvasás. A magyar királyság. Alföldek. A délnyugati dombosvidék. Hazánk felföldei. A magyar tengerpart. Horvát-Szlavonországok. A magyar királyság összefoglaló áttekintése. A hegy és vízrajz összefoglalása. Lakosság. Nemzetiségi és vallási viszonyok. Közlekedés. Műveltség. Törvényhozás. Közigazgatás és törvénykezés A magyar királyság czimere. Közös ügyek. Delegáció.

Természetráajz. Tanár: az A)-ban és B)-ben dr. Schöber Emil. Tankönyv: Paszlavszky J. Kis természetráajz. I. r. Heti óraszám : 2. Tananyag : a gyümölcsök leírása, a gyümölcs képződése a virágból. A macska testének leírása és biológiája.

Számтан. Tanár: az A)ban és a B)-ben Haller Jenő. Tankönyv: Gerevich Orbók Számтана. Heti óraszám: 4. Tananyag: A mennyiség és mennyiségтан fogalma és felosztása. A szám meghatározása és osztályzása. A számlálás és a természetes számsor keletkezése. A tizes számrendszer; ennek alapján számműveletek egész számokkal és tizedes törtekkel. Számműveletek többnevű számokkal és ezzel kapcsolatban az időszámolás. A métermérték. Számműveletek közönséges törtekkel. Iskolai írásbeli dolgozat havonként egy-egy összesen 10. Házi előkészületül óráról-óra példák kidolgozása.

Rajzoló geometria. Tanár: az A) ban és B)-ben Krompaszky Béla, Tankönyv: Dr. Gerevich Emil Rajz. Geometria I. r. Heti óraszám: 3. Tananyag: Bevezetés. A szükséges rajzszerék ismertetése. A test, a három kiterjedés; a lap él és csucs. A vonal nemei az egyenes, két pont és egy egyenes. Párhuzamos és összetartó egyenesek. Az egyenes nagysága. A szög, iv, kör, középpont; sugár, hur, átmérő, metsző és érintő. Középponti szög. Műveletek körrel, ivekkel és szögekkel. A szög mérése. A szögek nemei. Szögpárok. Idom. Szimmetrikus idomok. A háromszögek, alkotó részeik és tulajdonságaik. Összeillő háromszögek. Négyszögek, sokszögek. A hur vonatkozásai a körhöz. Kerület- és területmérés. A geometriai ornamentális rajz elemei.

Szépírás. Tanár: az A)-ban Kovács Gergely, a B)-ben Fölkel Béla. Heti óraszám: 1. Tananyag: folyó magyar írás.

Testgyakorlás Tanító: Erdélyi Imre. Heti óraszám: 2. szabadgyakorlatokból: a karlendítések, lökések és ütések minden irányban, törzshajlítások és forgatások, térd- és lábemelés. A katonai rend-gyakorlatokból: sorakozás, fedezés, kanyarodás, szakasz- és kettős

rendek alakítása. A szergyakorlatokból: mászás póznán és kötélén; rézsutos létrán: egyszerű fel és lemenés, átbuvás a fokok közt. A játékok közül bárány és farkas, továbbá az ezen vidéken divatos labdajáték egyenes és hármás kapó, körróta (várban forgó), kifutó, suszter.

II. A. és B. OSZTÁLY.

Vallástan. Tanár: dr. Reiser György, Melles Emil, Hozás János. Tankönyv : Adjutus tankönyve. Heti óraszám: 2. Tananyag: Az ó-szövetségi bibliai történetek.

Magyar nyelv. Tanár: az A) ban dr. Fodor Gyula, a B)-ben Kovács Gergely. Tankönyv : Balogh Péter Magyar Olvasókönyve. II. r. és Balogh Péter Magyar Nyelvtana. II. r. Heti óraszám: 5. Olvasmányok: az I. 2. 3. 4. 9 — 10. 13. 15. 19—22. 23. 24. 27.30.35. 39. 42—49. 56. 61. 64. 72. számú prózai és a 12. 16. 33. 36.54. 57. 59. 76 89. 88. 90. számú költői darabok, a melyeket könyv nélkül is megtanultak. A nyelvtanítás és gyakorlás tárgya volt a ragos és névutós határozók tana; az összetett mondat; a mellérendelés módjai; az alárendelt mondatok fajtái; a többszörösen összetett mondat. Havonkint két írásbeli dolgozat, összesen 16; tárgyük bővített, utóbb összetett mondatok alkotása megszabott bővitményekkel; illetőleg megszabott mellé- vagy alárendelt mondatokkal.

Latin nyelv. Tanár: az A)-ban dr. Fodor Gyula, a B)-ben Kovács Gergely. Tankönyvek: Dr. Csengén János Latin Olvasó és gyakorló könyve I. Kiadás és Latin Nyelvtana. Heti óraszám: 6, Olvasmányok : Az olvasókönyv 42. 84. darabjai kihagyásokkal, továbbá a vegyes olvasmányokból: 85. 96. 98. 108. 109. A Gyakorlókönyv-ből a 42—84. sz. darabok szóbeli fordítása latinra. Tíz olvasmányt és a költői darabokat szószerint is megtanulták. Az olvasmányok alapján átismételték az alaktant, begyakorolták a használatosabb névragozási és fokozási rendhagyó alakokat, a határozók, névmások és számnevek alakjait kiegészítőleg, a rövidített igealakokat az összes igék prefektum- és supinomtöveit, a tőváltoztató és hiányos igék alakjait és az acc. s nom. cum infinitivo és abl. absolutus szerkezetet. Kéthetenkint egy írásbeli dolgozat, összesen 16. Dolgozatul az olvasmány szavaiból és kifejezéseiből a tanmenethez alkalmazottan összeállított mondatokat fordítottak többnyire extemporaliter latinra.

Földrajz. Tanár: az A)-ban és a B)-ben Nagy József. Tankönyv: Dr. Demkó Kálmán; Az öt földrész leírása. Heti óraszám 3. Tananyag:

Európa, Ázsia és Afrika helyzete a földgömbön, vízszintes és függőleges tagozottsága összehasonlítva. Éghajlati viszonyok. Lakosság. Életmód és foglalkozás. Politikai felosztás Gyarmatosítás. Ázsia és Afrika néprajza.

Természetráajz. Tanár: dr. Schőber Emil. Tankönyv : Paszlavszky J. Kis Természetráajz II. r. Heti óraszám: 2. Tananyag: A fűzfa, kék katáng, alaki s biológiai leirása közösen végzett megfigyelések alapján. Az állatvilágból a majmok, tengeri emlősök, a lakásaink közelében tartózkodó madarak, a görög teknősbéka, keresztes vipera, a közönségesebb halak, csigák, hasznos és kártékony rovarok ismerttetése, szintén közösen végzett megfigyelések alapján.

Számantan. Tanár: az A)-ban és a B) ben Lehóczky József. Tankönyv: Gerevich-Orbók Számтана. Heti óraszám 4. Tananyag: közönséges és tizedes törtekkel való alapműveletek megisméltése után a számolási rövidítések általában és rövidített számtani műveletek. Az arányosság fogalmának bővebb fejtegetése. A hármás szabály fogalma s az ehhez tartozó feladatok megfejtése; az egyszerű hármasszabály. Az olasz számolási mód. Az arányok és aránylatok tana. Az aránylatok tanának alkalmazása. Száztóli számolás. Havonkint egy iskolai dolgozat. Házi előkészületül óráról-órára egy-egy a legközelebbi előadáson előfordult tananyagra vonatkozó példa kidolgozása.

Rajzoló geometria. Tanár az A) ban és B) ben Ócsvár Rezső. Tankönyv. dr. Gerevich Emil: Rajzoló Geometria II. r. Heti óraszám : 3. Tananyag: Pont és vonal a térben. Az egyenes és sík a térben. A sík helyzete a térben. A síkos kölcsönös helyzete a térben. A koczka, a hasáb, henger, gúla, kup és a gömb axono-metrikus ábrázolása, hálója és sík metszései. A testek felülete és köbtartartalma. Testminták elkészítése. A tárgyalt testek axonometrikus rajzolása körzővel és vonalzóval.

Szépírás. Tanár: az A)-ban Fölkel Béla, a B)-ben Kovács Gergely. Heti óraszám: 1. Tananyag: Német folyóírás.

Testgyakorlat. Mint az I. osztályban.

III. A. és B. OSZTÁLY.

Vallástan. Tanár: dr. Reiser György, Melles Emil, Hozás János. Tankönyv: a róm. kath.nál: Schuster-Róder, a gör. kath.nál Schuster-Popu. Heti óraszám: 2. Tananyag: az ujszövetségi bibliai történetek.

Magyar nyelv. Tanár: az A)-ban Kovács Gergely, a B)-ben Fölkel Béla. Tankönyvek : Balogh Péter Magyar Olvasókönyv és Szinnyei József Rendszeres Magyar Nyelvtana. Heti óraszám: 4. Prózai olvasmányok: Az ország földarabolása. Budavár elfoglalása. Dobó István Egerben. A szigetvári vértanúk. Hazánk pusztulása a török hódoltság alatt. Vallási harcok. Zrínyi Ilona. Spárta és Athén. Perikles. A peloponnesosi háború. A kosaras tót. — Költőiek: Szondi két apródja. Rákóczyné. Nemzeti dal. Ki gondolná ? A gólyához. Fiamnak. Fohászkodás. Stella maris. Hymnus. Szózat. A verseket könyv nélkül is megtanulták. A nyelvtan fonalán rendszerbe gyűjtötték és kiegészítették hang-, szó és mondattani ismereteiket. A körmondat és hangsúlyos verselés. Havonként két írásbeli dolgozat, összesen 16, tárgyak a költemények tartalmának s a tárgyi magyarázatoknak előadása és gyakorlatok a végzett nyelvtani anyagra.

Latin nyelv. Tanár: az A)-ban dr. Fechtel János, a B)-ben Fölkel Béla. Tankönyvek : Csengeri János dr. „Latin Olvasó- és Gyakorló-könyv“ és „Latin nyelvtan“. Heti óraszám: 6. Olvasmányok: Brutus intézkedései. Összeesküvés a szabadság ellen. Brutus halála. Horatius Cocles. Mutius Scaevola hőstette. Az adósok mostoha sorsa. A volseus Háború. Az ígéret meggyűlölése. Valerius lemondása. A nép kivonulása. Menenius Agrippa meséje. Corioli bevétele. Coriolanus fellépése a nép ellen. Coriolanus a volscusoknál. Attius Tullius. Coriolanus hadat visz Róma ellen. Cincinnatus dictatorrá választják. Cincinnatus legyőzi az aequusokat. De Miltiade. De Themistocle. De Aristide. A Fabiusok veszte. Phaedrus meséből: De cervo ad fontem. De cervo et bobus. De fratre et sorore. De arboribus in deorum tutela. De vulpe et uva. A meséket könyv nélkül is betanulták. Az alaktan átisméltése, a szóképzés és prosodia elemeinek ismertetése után rendszeres tanítás és begyakorlás tárgya volt a mondattanból: az esetalakok, az infinitivusi és participiumi alakok, a gerundium és supinum használata. Havonként két írásbeli dolgozat. Összesen 16.

Német nyelv. Tanár: Sándor Venczel. Tankönyv: Orosz Alajos Német Olvasó- és Gyakorlókönyve. Heti óraszám: 4. Prózai olvasmányok: Die Schule. Das Haus. Der Wolf u. das Lamm. Die Wohlthaten. Der menschliche Körper. Der Tag. Der Frühling. Das Familienleben. Unser Vaterland. Közmondások. Anekdóták. Költemények: Im Namen Gottes. Mein Vaterland. Die Kapelle. Der Frühling. Ezen olvasmányok közül 8-at könyv nélkül is megtanultak. A nyelvtan-

61.

ból az írás és olvasás begyakorlása után elvégezték a főnevek ragozásának teljes rendszerét, az igeragozást a jelentőmód jelen idejében : a melléknévnek jelzői viszonyítását; a személyes, birtokos és mutató névmásokat; néhány praepositiot stb. Kéthetenként egy írásbeli dolgozat, összesen 15.

Történelem és politikai földrajz. Tanár: az A)-ban Dr. Fechtel János, a B) ben Bagossy Bertalan. Tankönyv: Ujházy László : A magyarok története. I. r. a mohácsi vészig. Heti óraszám: 3. Tananyag : Hazánk lakói a magyarok bevándorlása előtt. A magyarok őstörténete. Hazánk története a honfoglalástól a mohácsi vészig.

Természettani földrajz. Tanár: az A)-ban és B)-ben Bagossy Bertalan. Tankönyv: Ráth Arnold: A mathem. és phys földrajz elemei. Heti óraszám : 2. Tananyag: Bevezetés a fizikai földrajzba. A fizika főbb törvényei kísérletekkel és rajzolással kísérve. A föld mint világtest. A földgömb száraza, vize és légköre. A föld belseje. Amerika és Ausztrália hegy- és vízrajza, politikai földrajza.

Számтан. Tanár: az A)-ban és a B)-ben Haller Jenő. Tankönyv: Gerevich-Orbók Számтан. Heti óraszám: 3. Tananyag: az egyszerű és összetett hármás szabály. Ezek alapján az egyszerű és összetett kamatszámolás ; határidő számolás; az agió; az állampapírok; részvények ; a biztosítási ügy; a váltók. Az összetett kamat és lerovat-számításra vonatkozó táblázatok készítése. Az egyszerű és összetett arányos osztás. Elegyítési feladatok. Lányszabály. Iskolai dolgozatok a tananyag egy-egy befejezett részletéből. Házi előkészületül óráról-órára egy-egy a legközelebbi előadáson előfordult tananyagra vonatkozó példa kidolgozása, havonként egy iskolai dolgozat, összesen 9.

Rajzoló geometria. Tanár: az A) ban és B)-ben Ócsvár Rezső. Tankönyv: dr. Gerevich Emil: Rajzoló geometria III. rész. Heti óraszám: 2. Tananyag: a pont; az egyenes vonal, a körvonal. Axiális és centrikus szimmetria. A szögekről általában és különösen. A háromszögek, négyszögek, sokszögek. Arányosság és hasonlóság. Ugyanazok szerkesztése körző vonalzóval. Egyszerű síkdiszitmények rajzolása és festése fali és lap minták után.

Testgyakorlat. Tanító: Erdélyi Imre. Heti óraszám : 2. A szabad gyakorlatokból : négy ütemű tagszabadgyakorlatok a test összes izmainak tekintetbe vételével, fabottal és vassúlyzókkal. A katonai rendgyakorlatokból, mint az I. és II. osztályban, menetelés arc- és oldalsorokban, kanyarodás. Szergyakorlatokból: erő és ügyesség fej-

leszlő gyakorlatok a mászórudon, kötelén, gyűrűhintán, rézsutos létrán és korláton. Magas és távolugrás. Versenyfutás. Az iskolai játékok közül bárány és farkas, és az ezen a vidéken divatozó labdajátékok.

IV. OSZTÁLY.

Vallástan. Tanár: dr. Reiser György, Melles Emil. Hozás János. A róm. kath.-nál Tankönyv: Pokorny Emánuel Kath. Szertartástana. Heti óraszám: 2. Tananyag: Szent helyek, egyházi készletek, szentmise, szentségek, szentelmények, ájtatossági gyakorlatok, egyházi év. — A gör. kath. nál tankönyv: A gör. kath egyház szertartástana. Tananyag: Az isteni tiszteletről általában Szent helyek és kellékek. Ünnepek és azok szertartásainak értelmezése különös tekintettel a királyi ünnepekre. A szentségek feladásánál előforduló szertartások magyarázata ; a liturgia általános és részletes tárgyalása az abban előforduló sajátosságos kifejezések értelmezése ; a szerkönyvek átnézete. Áldások és szentelések.

Magyar nyelv. Tanár: Kereskedő László. Tankönyv: Lehr Arany Toldija, dr. Négyesy László Stiliztikája. Heti óraszám: 4. Olvasmányok : Arany Toldija. Mesék: az haragról. A macska és a róka. A ló, szarvas és vadász. A hü kutyáról. — A huszti beteglátogatók. Szalonta égése. Rozgonyiné. A fülemüle. Az erdei lak (Petőfitől és Tompától). Az alföld. A Tisza. Hogy torlanak föl. A közelítő tél. Magyarország. Pató Pál ur. A jámborság és középszer. Megelégedés. Wesselényi hamvaihoz. Himfy dalaiból. Epigrammák. Mátyás deák. A versekből könyv nélkül is. Magánolvasmányok: az olvasókönyv néhány hosszabb darabja. Ezen olvasmányok alapján: A nyelv és stílus. A nyelvkincs. A prózai és hangulatos stílus tulajdonságai és kellékei és a verstan. Ügyiratok. Írásbeli dolgozat volt 16.

Latin nyelv. Tanár: Fásztusz Elek. Tankönyvek: Hittrich Ödön szemelvényei C. Julius Caesar Conimentarii de bello Gallico cz. művéből, Csengeri János szemelvényei Ovidiusból és Pirchala Latin nyelvtana. Heti óraszám : 6. Olvasmányok: Gallia felosztása és lakosai. A helvetiusok elleni háboru. Az Ariovistus elleni hadjárat, — ez azonban nem egészen végig — és A gallok és germánok erkölcsi és szokásai cz. prózai és a világ teremtése., Deucalion és Pyrrha., Philemon és Baucis., Orpheus és Eurydice és Midas. cz. költői darabok. Ez utóbbi olvasmányok kapcsán tüzetesebben meg-

63.

ismerték a hexametert. Szó szerint is betanulták: A világ teremtése, és Gallia felosztása és lakosai cz. olvasmányokat. A mondattanból tanítás tárgyát képezte a consecutio temporum, az oratio obliqua, a mellé — és alárendelő kapcsolás módjai, a modusok használata fő-és mellékmondatokban. Havonként volt két isk. írásb. dolgozat, összesen 16.

Német nyelv. Tanár: Sándor Venczel. Tankönyv: Orosz Alajos „Német olvasó- és gyakorlókönyv.“ Heti óraszám: 3. Tananyag: a nyelvtanból: Számnevek. Melléknév fokozása. Erős, gyenge, vegyes igeragozás a jelentő módban. Melléknévi igenevek. Összetett igék. Prózai olvasmányok: Das Jahr. Die Haustiere. Das Mittagessen im Hofe. Die Eisenbahn. Der sterbende Löwe. Königliche Belohnung. Der Tod Johannes des Täufers Der Hufnagel. Der pfliffige Bauer. Der einfältige Kutsher. Költemények kívülről is: Morgenlied. Die Kapelle. An mein Vaterland Die Herde. Im Namen Gottes. Kéthetenként egy írásbeli dolgozat, összesen 15.

Történelem és politikai földrajz. Tanár: Bagossy Bertalan. Tankönyv: Varga Ottó: Magyarország története és Magyarország a jelenben II. rész. Heti óraszám 3. Tananyag: Hazánk története, a mohácsi vésztől 1867 ig. Magyarország politikai földrajza, statisztikája. A magyar közjognak alapvonalai Ausztria politikai földrajza. Magyarország és Austria közjogi kapcsolata.

Növénytan. Tanár: Dr. Schöber Emil. Tankönyv: Dr. Schöber Emil: Növénytan. Heti óraszám: 3. Tananyag: A szervetlen és szerves vegytan elemei. A szerves és szervetlen világ közti kapcsolat. A mikroszkop szerkezete. A plasma. A plasma életműködése általában. Életműködésének eredményei. Szövettan. Élettan. A növény vegyi összetétele. A talaj vegyi összetétele. A szilárd táplálék felvétele. A víz áramlása és párolgása. A növény testét felépítő elemek forrása és assimilatioja. A növényben képződött vegyületek és tartaléktápanyagok vándorlása. A lélegzés. A növekedés. Mozgási tünetek. A szaporodás. Alaktan. A gyökér, szár és levelek alaktana s biológiája. A virág alaktana s biológiája, a termés. Rendszertan. Növényhatározás.

Mennyiségtan. Tanár: Haller Jenő. Tankönyv: Dr. König Gyula Algebrája. Heti óraszám : 3. Tananyag : Az algebra jeleinek és negatív számoknak ismertetése ; algebrai egész kifejezések összeadása és kivonása (összevonása), sokszorozása, osztása s ezzel kapcsolatban a törtkifejezésekkel való számolás szabályainak származtatása; a legnagyobb közös osztó és a legkisebb közös többszörösének begyakorlása; a szorzatok fontosabb alakjai; algebrai többtagu ki-

64.

fejezések s tizedes rendszerbeli számok négyzetének és köbének kiszámolása: a geometriai haladvány ismertetése; elsőfoku egyenletek egy ismeretlennel. Iskolai írásbeli dolgozat havonként egy-egy összesen 9, s házi előkészületül óráról-óra a legközelebbi tanórán előadott tananyagra vonatkozó példák kidolgozása.

Rajzoló geometria. Tanár: Ócsvár Rezső. Tankönyv; Dr. Gerevich Emil rajzoló geometriája. Heti óraszám: 2. Tananyag: A kör főbb tulajdonságai. A kör osztása. Két kör. Érintkező körök. A mértani hely egyszerűbb feladatai. Az ellipszis, hyperbola, parabola. A kúpszeletek összehasonlítása. Erintők és deréklők szerkesztése. Az összes ábrák rajzolása körző és vonalzóval. Sik disztimények rajzolása és egyszerű színezése falí és kézi lapminták után.

V. OSZTÁLY.

Vallástan. Tanár: Dr Reiser György, Melles Emil, Hozás János. A róm. kath. nál tankönyv : dr. Wappler Antal Egélytana I. r. Heti óraszám : 2. Tananyag : A kath. religióról általában, különösen a Jézus istenségét bizonyító érvek ismertetése ; a kath egyház alapítása és szervezete. A gör. katolikusoknál mint a VI. osztályban.

Magyar nyelv. Tanár: Sándor Venczel Tankönyvek: Zlinszky Aladár: Rhetorika és rhetorikai olvasókönyv. Heti óraszám : 3. olvasmányok: Kazinczy anyjának fogságából. Kölcsey Országgyűlési Naplójából. Petőfi Uti jegyzeteiből. Székely István : Mátyás király, Cserei Mihály : Zrinyi Miklós halála. Horváth M.: A nemzeti és alkotmányos vissza hatás 1790-ben. Csengeri Antal: Deák Ferencz. Perikles halotti beszéde. Kölcsey beszéde a magyar nyelv ügyében Eötvös József: Körösi Csorna Sándor. Kossuth L.: A haderő megajánlása ügyében. Deák felirati javaslata. Magánolvasmányok: Jókai: Az új földes ur. Sokrates: Beszélgetés az istenségről. Taine: Görögország földje és népe. Beöth Zsolt: A magyar lélek ősvonásai. Cicero: A szónokról. Pázmány : Hasznai a teremtett állatokról való elmélkedésnek. Arany : Toldi Estéje. Tinódi válogatott históriás énekei. Faludi erkölcsi oktatásaiból. Ez olvasmányok alapján az inventio és dispositio rövidre fogott tana és a prózai műfajok ismertetése. Szavlatok. Havonként egy írásbeli dolgozat.

Görög-pótló magyar. Tanár: Bagossy Bertalan. Tankönyvek : Csengeri : Homeros Iliása. Gyomlay : Homeros Odysseiája. Geréb : Szemelvények Herodotes történeti művéből. Heti óraszám 3. Tananyag: Homeros eposainak tartalma. A homerosi világ nézlet, vallás, erkölcsök, szokások. A hóméri eposok szerkezete, becse az ó világ-

ban és a jelenkorban. A homérosi kérdés. Ezen művek története. A kiválóbb magyarázók és kiadók. — Olvasmányok Herodotos történeti művéből: Kroisos hatalma. Solon látogatása. Kroisos bukása. Arion sorsa. Hyros ifjusága. Perzsa szokások. Hyros halála. Egyiptomi szokások. Kheops pyramisa. Skytha szokások. Anakharsis és Skylas. Dareisos hadmenete a skythák ellen. Aristagoras Spártában és Athénban. A Pythia erkölcsi tanítása. A marathoni csata. Athén érdeme Themistokles. A thermopylai csata. A görög hajóhad Salamisnál. Athén elpusztulása. A salamisi csata. A plataiai csata. A mykaléi csata. Ezen olvasmányok tárgyalása után előadatott Herodotos élete, művének célja, hitelessége s ez utóbbinak kapcsán a történelmi kritika kellékei. Összesen 3 írásbeli dolgozat.

Latin nyelv. Tanár: Dr. Fodor Gyula. Tankönyvek: Dr. Kapossy Luczián Cic. pro Archia poeta Keleti Vincze De imp Cn. Pompei, Dr. Csengeri János Szemelvények Ovidiusból. Olvasmányok: Cicero beszédeiből: Pro Archia Poeta. De imperio Cn. Pompei (de lege Manilia 1—20. 22—29. 36—43. 47.—51. 52. 55. 56. 59—62. 69—71. részek. Ovidiusból. Metamorph. I. K. 89—162 182—470. Phaethon. Heliasok: 360 sor: Fatti-ból: Lupercal. Uj év. Janus. Cerialia. Könyv nélkül: Ovid. Metam 89—162. De imp. Cn. Pomp. 1 - 3. és 6. pont. Régiségtanból: A polgári jog. Ovidius és Cicero élete. A szónoki beszédek dispoziója. Az alak-és mondattan ismétlése. Írásbeli dolg. 16. 3 latinból magyarra az olvasott auctorok nem olvasott részéből; 13 magyarból latinra az olvasottak szó- és szólamkincséből.

Görög nyelv. Tanár: Fölkel Béla. Tankönyvek: Schenkl-Ábel Görög Olvasókönyve és Curtius-Ábel Görög Nyelvtana. Heti óraszám: 5. Az olvasókönyv 1 —179. sz. példacsoportjából kiszemelt görög és magyar mondatok fordításával begyakorolták a főnevek, melléknevek és névmások ejtegetését, a számnevek alakjait, a melléknevek fokozását s határozókká alakítását és az ω végű igék teljes ragozását. Havonkint két írásbeli dolgozat; összesen 16.

Német nyelv. Tanár: Sándor Venczel. Tankönyvek: Orosz Alajos: Németolvasó- és gyakorlókönyv; Harrach J. Német olvasókönyv III. rész. Prózai olvasmányok: Der klüge Sultan. Die Niebelungen a) Kriemhild ú. Siegfried. b) Brunhild. Der Cid. Auswanderung der Schweizer. Athen. Die Cimbern ú. Teütonen. Költői olvasmányok: Aus dem Cid 1. 2. románcz. Wanderers Nachtlied. Beidem Grabe meines Vaters. Loreley. Die drei Zigeuner. Die Mütter lag im Todtenschrein. An mein Vaterland. Der Sängter. Erlikönig. Ezeket kívülről is. A nyelvtanból: Mójjelentő segédigék. Az igeragozás

teljes rendszere a felszólító módban. Egyenes és függő beszéd. Szenvedő alak. Visszaható igék. Személytelen igék. Kéthetenként egy iskolai írásbeli dolgozat, összesen: 15.

Történelem. Tanár: Dr. Fechtel János. Tankönyv: Vaszary Kolos Világtörténelem. II. Középkor. Heti óraszám: 3. Tananyag: Az ókor III, korszaka. A római császárság: A császárság szervezete, a Julius-Claudius dynastia, a légiók császárai, adoptált császárok, anarchikus katonai uralom. A kereszténység alapítása és emelkedése. Középkor: A barbárok telepedése a nyugati birodalomba, főképen a germánok. A keleti birodalom és a mohamedán hódítás, az izlam. Az egyház fejlődése a nyugati császárság megújításáig. A nyugati császárság megújítása. N-Károly szereplése. A karolingok bukása és a pápaság emelkedése. A feudalismus jelentősége és szervezete a pápaság és a császárság nagy küzdelme: Németország a szász dynasztia állat, az angol monarchia alakulása. A keresztes háburuk: III. Incze pápa kora, állami fejlődés a keresztes háburuk korában, a Hohenstaufok, interregnum, a Capentingek, a normannok, és Plantagenetek. — A középkori intézmények bomlása: a császárság, az aranybula; a hűbértség: Olaszország, Németország, Franciaország, Anglia, a francia-angol nagy háboru, fehér és piros rózsa közt harcz, az absolutizmus megszilárdítása Francia-, Angol- és Spanyolországban, az éjszaki államok, a törökök Európában. Az egyház : A kanonisták és legisták, nemzeti irodalmak keletkezése a pápák Avignonban, a schisma.

Állattan. Tanár: dr. Schöber Emil. Tankönyv: Báthory Nándor Állattana. Heti óraszám: 3. Tananyag: protozoák, poriferák, coelenteráták, férgek, túskebőrűek, izeit lábúak és puha testűek köre főbb vonásokban. A protozoáknál különös tekintet volt az állat és növényvilág közti hasonlatra, különbségre vonatkozóval a IV. o. tananyagára. Készletesen tárgyaltuk a gerincesek körét. A boncztani rész összehasonlítólá és pedig a kültakaró, mozgáskészülék, idegrendszer érzékszervek, véredény-rendszer, lélekző készülék és kiválasztó szervek. A tanítás számos boncztani készitmény bemutatásának segélyével történt. A boncztani részt a rendszertan követte biológiai alapon. Végül az ember boncztana.

Mennyiségtan. Tanár Lehóczky József. Tankönyv: dr. König Gyula Algebrája és dr. Lutter N. Mértana. Heti óraszám: 3. Tananyag: a) Az algebrából: Elsőfoku egyenletrendszerek 2, 3 és több ismeretlennel ; a négyzetgyök és a másodfoku egyenlet; gyökkivonás általánosságban és a köbgyök, b) A geometriából: egyenes vonalak

67.

fekvése a síkban; az idomok szögeinek és oldalainak összefüggése; az idomok összevágása; az idomok hasonlósága; az idomok területeinek megmérése. Havonként egy iskolai dolgozat.

Görögpótló rajz. Tanár: Ócsvár Rezső. Heti óraszám: 2. A koczka, hasáb, gula stb. rajzolása szemlélet után contourokban, később árnyékolással czeruza és krétával. Testcsoportok rajzolása, alkalmilag egyszerű reliefek rajzolása szénrel és diszitmények festése lapminták után. A görög- és római építészet, szobrászat és festészet ismertetése, a jellegzetesebb műalkotások bemutatása 6 órában.

Testgyakorlat. Tanító: Erdélyi Imre. Heti óraszám: 2. A szabadgyakorlatokból : tagszabadgyakorlatok súlyzókkal a test összes izmainak tekintetbe vételével. A katonai rendgyakorlatokból a szakasz és kettősrendek-formálása, igazodások, fejlődések, huzódások, kanyarodások, menetelések. Előgyakorlatok buzogánnyal. A szerygyakorlatokból : erő- és ügyességi csapattornázás az összes szereken. Magas-, távol- és rudugrás alacsony deszkáról; sulydobás, sulyok emelése 18 kilótól 30 kilóig Az ezen vidéken divatozó labdajátékok, füleslabda.

VI. OSZTÁLY.

Vallástan. Tanár: dr Reiser György, Melles Emil, Hozás János. Tankönyv: a róm. kath. nál: dr. Wappler A. Egélytana II. r. Heti óraszám : 2, Tananyag: a ker. kath. hittan.

Magyar nyelv. Tanár: Orosz Alajos. Tankönyv: Névy L. Poltikája és Olvasókönyve. Shakaspere Julius Caesar-ja Kisfaludi Károly. A kérők cz. vigjátéka. Ez utóbbi műveken kívül az olvasókönyvből olvasták: a zrinyiászt; a kisebb epikai és vegyes műfajú költeményekből mindegyik fajtából 4—5 költeményt, ugyszintén kisebb-nagyobb számmal a dalokat, elégiákat, bölcselő énekeket, epigrammákat és ódai költeményeket. Magán uton olvasták a Zalán Futását, Csokonai Dorottyáját, Tinódytól Egervár viadalját és Budai Ali pasa históriáját, Toldi Szerelmét, Sophokles Antigoné-ját és Elektra-ját. Ezen olvasmányok alapján a széptani fogalmak fejtegetése, a hangsúlyos és időmértékes verselés átisméltése után megismerkedtek a tanulók az epikai, lyrai és drámai költés elméletével és történeti fejlődésével. Óránkint költemények és drámai részletek szavalása. Az írásbeli dolgozatok száma 9.

Görög-pótló magyar irodalom. Tanár: Bagossy Bertalan. Tankönyvek : Gyomlay: Homeros Odysseiája. Badics: Magyar irodalmi olvasókönyv. Csiky; Sophokles Antigonéja. Heti óraszám: 3. Tan-

anyag: Homeros Odysseiájának belalakja és tartalma. A homerosi kor köz- és magánéletének régiségei. Homeros élete és műveinek sorsa. — A görög elégia, epigrama, iambos. Az aiol dalköltészet. A dór karének költészet. A magyar classicus költői iskola. Kallinos, Tytaios, Mimnermos, Solon, Theognis, keosi, Simonides, Archilochos, Alkaios, Sappho, Anakreon, Bakchylides, Pindaros élete és főbb művei. — Az Antigone meséje, cselekvénye, szerkezete, tragikumja, szereplő személyei s ezek jelleme. Ezen olvasmány kapcsán előadatott a görög dráma keletkezése és fejlődése; a görög színház; Sophokles élete és művei. Összesen 3 írásbeli dolgozat.

Latin nyelv. Tanár: dr. Kurtz Sándor. Tankönyv: Bartal Malmosi Livius, Pirchala Vergilius Aeneise. Heti óraszám: 5. Olvasmány: Liviusból a XXII. könyv itt-ott kihagyásokkal. Vergilius Aeneiseinek II. éneke. Havonkint 2 írásbeli dolgozat.

Görög nyelv. Tanár: dr. Kurtz Sándor. Tankönyv: Curtius — Ábel Görög Nyelvtana, Xenophon Sokrates Emlékiratai, magy. Kassai, Anthologia Lyr. Graeca, magy. Keczer. Heti óraszám : 5. Olvasmányok: Xenophonból: I. k. 5. 6. fej. II. k. 5. 6. fej. IV. k. 1. fej. Az Anthológiából: szemelvények Theognisból, az epigrammairókból, egy-egy darab Tyrtaeos-, Solon-, Babrios-, Sappho-, Kallistratos és Anakreonból. Havonkint 2 írásbeli dolgozat.

Német nyelv. Tanár: Orosz Alajos. Heti óraszám: 3. Tankönyvek: Harrach J. Német Olvasókönyve és Orosz Alajos Német Olvasó- és Gyakorlókönyve. *Költői* olvasmányok: Das Kind der Sorge (Herder); Der Schatzgräber, Der König in Thule, Beherzigung (Goethe); Der Ring des Polykrates, Die Theilung der Erde, Hoffnung (Schiller). E költemények közül ötöt a tanulók könyv nélkül is megtanultak. *Prózai* olvasmányok: 1. A Der Nibelungen Noth-ból Kriemhild wird Etzels Gemahlin, Die Fahrt der Burgunden ins Hunnenland, Der Empfang der Gäste, Der Kampf, Der Held von Bechlarn, Der Untergang der Burgunden. 2. Der Nothpfennig. 3. Das Ritterwesen: a) Die Erziehung eines Ritterknaben ; b) Die Tourtiere. 4. Die Sage von Toko. A mondattan átismétlésével kapcsolatosan a Gyakorlókönyvből a 64. 66. 68. 70. 72. 76. 78. számú összefüggő magyar szövegü gyakorlatokat fordították. E házi dolgozatokon kívül 9 iskolai dolgozat is volt; a dolgozatok összes száma 16.

Történelem. Tanár: Dr. Fechtel János. Tankönyv: Vaszary Kolos: Világtörténet III. Ujkor. Heti óraszám: 3. Tananyag: Első korszak: Amerika fölfedezésétől a westfáli békéig; A Habsburg-ház tulsulya,

69.

a felfedezések és a reformáció, a Habsburg-ház hatalmi növekedése, Európa államainak története a 30 éves háborúig, a 30 éves háboru kora, Európa egyéb államainak története a 30 éves háboru korában.

Állattan. Tanár: dr. Shóber Emil. Tankönyv: Báthory Nándor Állattana. Heti óraszám: 3 Tananyag mint az V. osztályé.

Mennyiségtan. Tanár: Krompaszky Béla. Tankönyv: dr. Kőnig Gyula Algebrája és dr. Lutter Nándor Mértana. Heti óraszám; 3. Tananyag : a) Az algebrából: Negatív hatványkitevők. Számrendszerek. Tört hatványkivetők. A logaritmussal való megfejtése, a mértani haladvány. b) A geometriából: A síkháromszögtan és pedig: a háromszögtani függvények általános fogalma, azok leszármaztatása és egymás közti viszonya; viszonylatok különböző szögek szögfüggvényei között; háromszögtani táblák. A szögmértan alkalmazása a derék- és ferdeszögű háromszög és a szabályos sokszögek megoldására. A ferdeszögű háromszögek megfejtésére vonatkozó tantételek levezetése. A levezetett képletek alkalmazása számos példa megfejtésére. Az algebra és geometria kapcsolata. Havonkint egy iskolai dolgozat.

Görögpótló rajz. Tanár: Ócsvár Rezső. Heti óraszám: 2. Testcsoportok rajzolása szemlélet alapján contourokban, később árnyékolással czeruzával és aquarellben. A szertár egyszerűbb tárgyainak asztal, szék stb. lerajzolása valóság után. Az ókeresztény, byzanci, mohamedán román és csucsives építészet ismertetése és a jellegzetes műalkotások bemutatása. A középkori festészet nevezetesebb alkotásai. Összesen 6 órában.

Testgyakorlat. Mint az V. osztályban.

VII. OSZTÁLY.

Vallástan. Tanár: Dr. Reiser György, Melles Emil, Hozás János. Tankönyv: a róm. kath.-nál dr. Wappler Egélytana III. r. Heti óraszám: 2. Tananyag: a ker. kath. erkölcsstan.

Magyar nyelv. Tanár: Orosz Alajos. Tankönyv: Névy László Poétikája és Olvasókönyve. Heti óraszám: 3. Költői olvasmányok: A Zrinyiász egészen. A kisebb epikai és vegyes műfajú költeményekből minden műfajra 4 — 5 költemény. Lyrai költemények, az olvasókönyvből dalok, elégiák : bölcselő énekek, epigrammák, ódai költemények. Drámai művek : Katona Bánk-bánja; Madách Ember Tragédiája. Magán uton olvasták a Zalán Futását; Csokonai Dorotttyáját, a Buda Halál-át. A két Szomszédvárt, Toldi Szerelmét, Berzsenyi,

Vörösmarty, Tompa, Arany, Petőfi lyrai költeményeit. Ez olvasmányok alapján a széptani fogalmak fejtegetése s a hangsúlyos és időmértékes verselés átisméltése után megismerkedtek a tanulók az epikai, lyrai és drámai költés elméletével s történeti fejlődésével. Az írásbeli dolgozatok száma 9.

Görögpótló magyar. Tanár: Kereskedő László. Tankönyvek; dr. Jancsó Benedek Magyar Irodalmi olvasmány a görög nyelv pótlásául III. rész, Görög Irodalomtörténet Schill Salamontól. Antigone Sophoclestől, Iphigenia Aulisban Euripidéstől. Heti óraszám : 2. — Az Antigone s Iphigenia Aulisban drámák olvasása és méltatása, és néhány szemelvény a görög lyrai költésből. Néhány kuruczdal és Csokonai egy pár kölleménye. Írásbeli dolgozatok száma 3.

Latin nyelv. Tanár: Radlinszky József. Tankönyvek: Dávid Ciceronis Orationes selectae. Jánosi Cicero Válogatott Levelei. Pirchala Vergilius Aeneise. Cserny-Dávid Latin Stilusgyakorlatok II. r. Bartal-Malmosi Latin Mondattan. Cserép Római Régiségek. Heti óraszám: 6. Olvasmány: Vergilius Aeneisének IX. éneke, szemelvények a X—XII. énekből. Cicerónak Sulla mellett tartott beszéde. Cicero leveleiből: Ad Fam. II. 4, III. 2, 3, V. 7, XI. 8, XII. 4, XIV. 4, 5, XV. 7, 12, 15, XVI. 1. Ad Attíc. II. 22, III. 1, 3, 4, 5, 6, IX. 16. Magánolvasmány: Cic. in Catilinam orat. I. és két levél: ad Fam. XIV. 2, ad Attic. IV. 2. A stilusgyakorlókönyvből latinra fordítottak tiz darabot. Régiségek. Vergilius és Cicero élete és művei. Havonkint két iskolai írásbeli dolgozat, összesen 15.

Görög nyelv. Tanár: Fásztus Elek. Tankönyvek : Csengeri János: Homeros Iliasa. Dávid: Herodoti Epitome. Heti óraszám: 5. Olvasmányok : Homeros Iliasából: Alexandros és Menelaos párviadala, Pondaros frigyszegése., Diomedes vitézkedése., Hektor és Andromache. cz. szemelvények és a Követség Achilleshez cziműnek eleje, Herodotusból pedig a De Anione citharoedo., De moribus Persarum., De crocodilo., De Zopyro et urbis Bolylonis expuqatione. és De pugna Mycalensi. cz. szemelvények. A görög költészet Homeros előtt, Homeros élete, művének története. Herodotos élete, művének története, tartalma s méltatása. A Homerosi és Herodotosi szójárás sajátságainak összefoglalása. 120 vers és két fejezet Herodotostól szószerint betanulva. Havonkint 2 iskolai írásbeli dolgozat; összesen 16.

Német nyelv. Tanár: Orosz Alajos. Tankönyvek ; Heinrich Német olvasókönyve II. rész. Harrach Goethe Hermann und Dorotheája és Heinrich Schiller Wilhelm Tell-je. Heti óraszám: 3. Prózai olvasmányok: Siegfrieds Drachenkampf. Kudrun. Lohengrin. Don Quijote.

Münchhausen. — Magyarból németre: Költői olvasmányok: Goethe Hermann u. Dorothea IV. VII. éneke, a többinek tartalma; Schiller Wilhelm Tell-jéből az I. III. IV. felvonás szemelvényesen. Der Bauer und sein Sohn. A nem olvasott részek tartalmának ismertetése, a művek méltatása. Néhány magyar szöveg németre fordítása az Endrei-féle Stilus gyakorlatokból. Az írásbeli dolgozatok száma 9.

Politikai földrajz. Tanár: Nagy József. Tankönyv: Scholtz Albert: Polit. Földrajz. Heti óraszám: 2. Tananyag: Európa államai és gyarmatai. Dél-Európa: a Balkán félsziget államai, az Appeniní félsziget államai. A Pyrenaeusi félsziget államai. Közép-Európa; Franciaország s gyarmatai, Monaco, Belgium, Hollandia s gyarmatai, Svájc, Németország, Lichtenstein, Ausztria-Magyarország, Szerbia, Románia. Éjszak-nyugati Európa: Nagy-Britannia és gyarmatai. Dánia, Norvégia, Svédország, Keleti Európa: Finnország, Oroszország és Európán kívül fekvő birtokai. Amerikának európai gyarmatokból fejlődött önálló államai. Ázsia független államai, a melyekben az európai politikai és kereskedelmi befolyás szembevetülő haladást tesz.

Természettan. Tanár: Krompaszky Béla. Tankönyv: Bóbita-Gerevich Természettana. Heti óraszám: 4. Tananyag: Az erőműtan, rezgéstán, hangtan és fénytán mennyiségáni megállapítással.

Mennyiségán. Tanár: Krompaszki Béla. Tankönyvek: dr. Kónig algebrája és Lutter Mértana. Heti óraszám: 3. Tananyag: a) Az algebrából : A másodfoku egyenletek elmélete, a másodfoku egész függvény maximum és minimum értéke; számtani és mértani haladványok és azok alkalmazása a szakaszos tizedes törtre, és a kamatos kamatszámításra, b) A geometriából: A testmértán és pedig: az egyenes és sík fekvése a térben ; a szöglet; a soklapok; a térfogat mérésének alapelve ; a hasáb, gúla, henger, kúp és gömb térfogata és felülete; a gömbháromszög meghatározása, területe. Iskolai dolgozat és házi előkészület, mint az V. osztályban.

Görög-pótló ábrázoló geometria. Tanár: Ócsvár Rezső Tankönyv: dr. Fodor László „Az Ábrázoló geometria elemei” 1. rész. Heti óraszám ; 2. A pontnak, az egyenes és a sokszögnek két projectiosikon való ábrázolása. A pont, az egyenes és a síkidom ábrázolása három és több síkon; a pontok és egyenesek viszonylagos vonatkozása. A sík ábrázolása. A leforgatás és alkalmazása. Szabadkézi rajz. Emberi fejnek rajzolása lapminták után.

Egészségtán. Tanár: Dr. Török István. Tankönyv: Dr Fodor József Egészségtana. Heti óraszám : 2. Tananyag. Az iskolaorvosi intézmény s annak keletkezése az egyes államokban. Az egészségtán

története a legrégebbi időtől. Az egészségtan feladata. Az egészségnek és betegségnek befolyása az életre, nemzetre, annak felismerése a népeknél. A halandóság különböző országokban, életkorban. A betegségek elhárítása s a halálozás csökkentése. A táplálkozás. Élelmiszerek. Italok. Lakás. Talaj. Építkezés. Szellőztetés. Fűtés. A munka és foglalkozás. A test ápolása, ruházat, az izmok gyakorlása, fejlesztése, azok módjai, s a betegápolás. A fertőző betegségek, azok természete és támadása, a betegséget okozó baktériumok, a ragály, miazma, járványok, tájkórok, azoknak befolyása a nép egészségére, a fertőző betegségek elhárítása, a fertőztelenítés, köztisztaság, fontosabb fertőző betegségek. Gyakorlatirás.

Testgyakorlat. Tanító: Erdélyi Imre. Heti óraszám: 2. A tag-szabadgyakorlatokból szülőzökkel a mozdulatok 4 és 8 ütem szerint a test összes izmaira való tekintettel szabatos formákban. A katonai rend-gyakorlatokból : a m. kir. honvéd gyalogság számára irt szabályzati utasítás szerint: alapfelállítás, igazodás, fedezés, fordulatok, szakasz, kettősrendek alakítása állás és menet közt, huzódások, kanyarodások, menetelés. A szergyakorlatokból: az összes tornaszereken erő és ügyességi csapattornázás. Magas-, távol és rudugrás; bak- és lóugrás. Súlydobás. Súlyemelés 18 kilogrammtól 30 kilogrammig. Az ezen vidéken divatozó labdajátékok, füleslabda.

VIII. OSZTÁLY.

Vallástan. Tanár: dr. Reiser György. Melles Emil. Hozás János. Tankönyv : A róm. kath.-nál Dr. Wappler A. A ker. kath. anyaszentegyház története. Heti óraszám: 2. A gör. kath.-nál mint a VII. osztályban.

Magyar nyelv. Tanár: Orosz Alajos. Tankönyv : Dr. Horváth Cyrill: „A magyar nemzeti irodalom története” olvasókönyvvel. Heti óraszám : 3. Tananyag: A magyar irodalom fejlődésének áttekintése; a régebbi irodalomnak Bessenyei-ig rövid tárgyalása után az újabb irodalom tüzetes ismertetése, a nevezetesebb irodalmi jelenségek méltatása a főbb irányok megjelölése mellett. Olvasmány: A Halotti Beszéd és könyörgés. A königsbergi töredék, A ferencziek bibliájából, Margit és sz. Katalin legendákból Szent Bernát Hymnusa, Ének Pannónia megvételéről, Sylvester új testamentumából, Balassi Menyhártból, Tinódi, Balassi, Zrínyi, Gyöngyösi, Gvadányi, Csokonai, Kisfaludy Sándor, Berzsenyi, Kisfaludy Károly, Vörösmarty, Bajza, Czuczor, Petőfi, Tompa és Arany költői műveiből kiszemelt darabok ; a prózairók közül: Pázmány, Mikes, Kazinczy, Kármán. Köl-

csey és Eötvös. — Ezeken kívül Arany: Naiv eposz ; Fraknoi: Pázmány Péterről (részletek); Salamon: Zrinyi a költőről; Arany: Gyöngyösiről; Beöthy: Mikes prózájáról; Arany: báró Orczyról; Toldy: Csokonairól; Kölcsey: Berzsenyi feletti emlékbeszéd. Greguss: Emlékbeszéd Kölcsey felett; Gyulai : Bánk-bán tanulmányából ; Gyulai: Eötvösről; Lévay József Tompáról; Gyulai: Vörösmarty életrajzából; Tóth Sándor: Kemény Zsigmondról; Gyulai: Arany emlékezetéből; Badics: Petőfiről; Szász Károly: Madách Imréről. Minden hóban egy írásbeli dolgozat.

Görögpótló magyar. Tanár: dr. Kurtz Sándor. Tankönyvek: Dr. Jancsó Benedek Magyar Irodalmi olvasmányok IV. rész, Görög Irodalomtörténet Schill Salamontól. Platon és Aristoteles, szemelvények Alexander Bernáttól. Heti óraszám : 2. — Olvasmányok: Széchenyi Hiteléből. — Platon műveiből: Sokrates védekezése ; Kriton : részletek az Államból és Aristoteles etikája I. könyvéből. A görög történetírás fejlődése, szónoklat s különösen a bölcelet történetének fejlődése. — Az írásbeli dolgozatok száma 2.

Latin nyelv. Tanár: dr. Kurtz Sándor. Tankönyv: Bartal-Malmossi: Horatius, Gyomlay Szemelvények Tacitusból, Cserny-Dávid Stílusgyakorlatok II. r. Bartal-Malmosi Latin Mondattan, Cserép Római Régiségek. Heti óraszám: 5. Olvasmány: Horatiusból: 6 óda, a Carmen Saeculare, 1 epodos, 3 satira s az Ars Poetika. Tacitusból : 35 fejezetre terjedő szemelvény az Annalesből és a Historiaeből. Írásbeli dolgozat havonként 2.

Görög nyelv. Tanár: Fásztus Elek. Tankönyvek: Csengeri: Homeros Iiasa. Szamosi: Szemelvény Platon műveiből. Heti óraszám: 4. Olvasmányok: Homeros Iliasából a Patroklos harcra készülése. Patroklos csatája és halála. Achilles pajzsa és Achilles a harc előtt. cz. szemelvények és Platonnak Socrates Védőbeszéde cz. dialogusából az 1., 5., 6., 7., 8., 9., 10., 16., 17., 19., 20., 32. és 33. fejezetek. Szó szerint betanultak az Iliasból 60 sort. Az Ilias és Odysseia tartalma és szerkezete. Sokrates és Platon bölceletének vázlata. Havonként két iskolai dolgozat, összesen 13.

Német nyelv. Tanár: Orosz Alajos. Heti óraszám: 2. Tankönyv: Lessing: Minna von Barnhelm. Olvasmány: „Minna von Barnhelm” egész terjedelmében szemelvényesen. A nem olvasott részek tartalmának ismertetése, a mű méltatása. Endrei Stílus gyakorlataiból: Lessing, Goethe, Schiller élete. A gymnasiumi német nyelvi oktatás folyamán szerzett irodalmi ismeretek összefoglalása s kiegészítése. Havonként egy írásbeli dolgozat, összesen 7.

Történet. Tanár: Nagy József. Tankönyv: Komarik József: „A Magyarok Oknyomozó Története.” Heti óraszám: 3. Tananyag: ősi pogány korszak: az ősi haza, a fejedelmek, a főbb kutforrások. A kereszténység befogadása és a szent István-féle királyság: a kereszténység és a királyság behozatala, szervezete, nemzeti visszahatás mindkettő ellen, az új intézmények megszilárdulása, Magyarország két császárság közt. A Sz. István-féle rendszer felbomlása, a hűbéri eszmék szerint való szervezkedés: az állam egységének lazulása, átmenet a hűbériségbe, Magyarország keleti nagy hatalom, a török ellen való küzdelmek. Mátyás kora. A köznemesség és főnemesség küzdelme, az ország hanyatlása. Harcz az ország területéért és alkotmányáért : az ország darabokra bomlása, a török hódoltság befolyása, Erdély szerepének fontossága, a bécsi kormány központosításra törekvő politikája, az ország területének visszaszerzése, az alkotmány biztosítása. A nemzet és dinasztia kibékülése, az ujkori államintézmények, reformok, az alkotmány meggyengülése, az alkotmányos reformok által való ujjaszületés.

Természettan. Tanár: Lehóczky József. Tankönyv: Czögler Alajos Természettana. Heti óraszám : 4. Tananyag: A vezetett és sugárzó hő. Delejesség. Villamosság. A vegytani törvények s a nevezetesebb szervetlen és szerves vegyületek ; az anyag szerkezete. A mennyiségtani földrajz elemei.

Mennyiségtan. Tanár: Lehóczky József. Tankönyv: Dr. Kőnig Algebrája és dr. Lutter Mértana. Heti óraszám: 2. Tananyag: az algebrából: A kapcsolástan eleme. Kéttaguk szorzatai és magasabb hatványai. Az algebrai összes tananyag ismétlése. A mértanból : A mértan összes tananyagának összefoglaló megismétlése. Iskolai írásbeli dolgozat volt 7 ; ezek tárgya a legközelebb hónap alatt bevégzett tananyagra vonatkozó feladványok. A tananyag begyakorlására a tanulók óráról-órára otthon is kidolgoztak két-két feladványt.

Görög-pótló rajz és ábrázoló geometria. Tanár: Ócsvár Rezső. Tankönyv: Dr. Fodor László: Az ábrázoló geometria elemei. II. rész. Heti óraszám: 2. Tananyag: A szögletes és gömbölyü testek ábrázolása és vonatkozásai a térelemekre, projectioninak meghatározása; önárnyékuk s vetett árnyékuk határának felkeresése. Szabadkézi rajz: emberi fejnek Rajzolása lapminták után.

Bölcséleti előtan. Tanár: Ratkovszki Pál. Tankönyv: Hajdu Tibor dr. és Zoltvány Irén dr. Lélektan és gondolkodástan. Heti óraszám: 3. Tananyag: A pszichológiából a képzetek, érzelmek és törekvések, lelki betegségek. A logikából: a fogalmak, következtetések, tudománytan.

Testgyakorlat. Mint a VII. osztályban.

Magyar írásbeli dolgozatok.

a) A magyar nyelvből.

IV. OSZTÁLY. 1. Toldi Miklós alakulása az V. énekig. 2. Miklós küzdelme a farkasokkal. 3. Miklós gyöngédsége anyja iránt. 4. Toldi György felsülése. 5. A fényesség Miklós körül a XI. énekben. 6. Az igazságszolgáltatás a Toldi végén. 7. Miklós jellemzése. 8. Az haragról — mai nyelven és a tanulság levonásával. 9. Mi van a „Mátyás deák”-ban ? 10. A leiró és elbeszélő rész a „Tiszá”-ban. 11. A tanulság a „Hogy torlanak föl” és a „Közelítő tél” cz. költeményekben. 12. Mit csináltunk a II. harmadi magyar óráinkon? (Levélalakban). 13. Egy adás-vételi szerződés. 14. és 15. Folyamodványok 16. Miket figyeltünk meg az ideai olvasmányainkban ?

V. OSZTÁLY. 1. A nyár. (Leírás) 2. Perikles halotti beszédének belső tagolása. 3. Halottak napján (Elmélkedés, iskolai dolg.) 4. Mátyás Király jelleme. 5. Az érvelés módja Deák Ferencz: „felirati javaslatá”-ban. 6. Mit tanulunk a történelemből? (Iskolai). 7. A leírás „Toldi Estéjé”-ben. 8. Halotti beszéd elhunyt barátom felett. (Iskolai) 9. Az állatvilág viszonya az emberhez. (Értekezés.)

VI. OSZTÁLY. I. Városunk ismertetése (levél). 2. Mátyás király népmonda ismertetése. 3. A gyümölcsfa és az ember (iskolai). 4. Deli Vid párharcza Demirhámmal. 5. A küzdő felek a Kádár Kata cz. balladában. 6. Minő hatása volt a fölfedezéseknek a világkereskedelemre? 7. Mivel áldotta meg és mivel büntette Isten a magyar nemzetet? Kölcsey Hymnusa alapján (iskolai). 8. Beszéd egy 48-as honvéd sirjánál. 9. Brutus és Cassius összehasonlító jellemzése. Shakspere tragédiája alapján. (iskolai)

VII. OSZTÁLY. 1. Az izlés nemesítése. 2. Hermann és anyjának párbeszéde (Herm. u Der. IV. é.) 3. Borbála, Deli Vid felesége (jellemezés). 4. Tetteink forrása legyen nemes sziv, irányítója józan ész. 5. Szónoki beszéd a kivándorlás ellen. 6. A társadalmi tanulmányok átalakító hatása a nemzetgazdasági rendszerekre. 7. Petőfi Egy gon-

76.

dolat bánt engemet cz. rapszodiájának ismertetése. 8. Az Ember Tragédiája XII. színének ismertetése. 9. A légszivattyu és az idevágó kísérletek ismertetése.

VIII. OSZTÁLY. 1. Hogyan olvassuk haszonnal nagy költőinket? 2. Egy lantos a táborban (kép a régi énekmondák világából). 3. Az Anjou-ház jellemzése. 4. Minő új irányt adott a római költészetnek az egyeduralom megalapítása? 5. Szabadon választott tétel valamelyik irodalmi becsü regény alapján 6. Még jönni kell, még jönni fog egy jobb kor, mely után buzgó imádság epedez százezrek ajakán. Vörösmarty. 7. Tompa hazafias allegóriái.

b) Görög pótló magyarból.

V. OSZTÁLY. A görögök felfogása isteneikről Homeros korában. Az Odysseia erkölcsi világa. Herodotos Szavahihetősége.

VI. OSZTÁLY. Ismene jelleme. Tyrtaios „Mily szép a halál” című harci elegiájának méltatása. Az Odysseia szerepe a görög művelődésben.

VII. OSZTÁLY. 1. Antigone erkölcsi alkata és helyzetei. 2. A divina machinatio Euripides „Iphigeneia Aulisban” cz. drámájában. 3. A subjectivismus a görög költészetben.

VIII. OSZTÁLY. 1. Sokrates és a sophisták. 2. A görög szónoklat fejlődéseinek története.

Rendkívüli tantárgyak.

Román nyelv. Tanár: Hozás János, a) *Alsó fokosztályban.* Tankönyv: Teutsch-Popea Román nyelvtan és Olvasókönyv. Heti óraszám : 2. Tananyag: A román nyelv hangjai Helyesírás- és írásjelek. A szótagok hangsulya. Az ártikulus A többes szám képzése. *Am* és *sunt* segédigék ragozása. Himnemű szavak a végzettel. Birtokos névmások. Névragozás. Tulajdon nevek ragozása. *Cel cea* ártikulus. Melléknevek fokragozása. Számnevek. Olvasmányul szolgált 1—25 gyakorlat.

b) *Felső fokosztály.* Tankönyv : Virgil Onitiu Limba română. Fiinta, originea, rudeniile si istoria ei. Heti óraszám : 2. Tananyag: A román nyelv eredete, rokonsága és története. Megfelelő olvasmányok.

Szabadkézi rajz. Tanár: Ócsvár Rezső. Heti óraszám: 2. II.—VIII. osztály. A meander összetettebb alakzatai, hullám-, kigyó-, csigavonalak, stilizált levelek és virágok, pálmalevelek, fonadék-diszitmények, táblai előrajzok és magyarázatok nyomán. Stilizált diszitmények, párkányok stb., ékitmények rajzolása gipszön vénnyel után szénrel krétával és aquarellben, alakok és tájképek rajzolása lapminták után, emberfejek rajzolása gipszöntvény és síkminták után.

Műének. Tanító: Mondik Endre. Az ifjuság vegyes énekkara, a mely ez évben 86 tagból állott, heti 2 órában tanulta az egyházi és világi műéneket. Két rendes heti órában az I. A) és B) osztály növendékei elméleti oktatásban részesültek. Nevezetesen: az öt vonalrendszer, hangjegyek, szünjelek, a G és F kulcsok, a kereszt és b. Egyszerű kereszt és b, kettős kereszt és b, hangsorok, hangközök, ütenynemek. A szép éneklés szabályai.

T a n u l t á k	I. A.	I. B.	II. A.	II. B.	III. A.	III. B.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	Összesen
a román nyelvet	—	—	5	—	4	1	3	—	3	2	1	19
a szabadkézi rajzot	—	—	—	—	4	1	4	3	—	—	1	13

Jegyzetek az érdemsorozathoz:

A magaviselet jellemzésének négy fokozata ez:

jó,	itteni jegye	1	r. k. = római katolikus
szabályszerű	„ „	2	g k. = görög „
kovésbbé szabályszerű	„ „	3	g. kel. = görög keleti
rossz	„ „	4	ág. ev. = ágostai evang.

A tanulmányi előmenetel 4fokozata ez:

jeles	itteni jegye	1	ev. ref. = evang. református
jó	„ „	2	izr. = izraelita
elégsgés	„ „	3	ösz. = ösztöndijas
elégtelen	„ „	4	p. n. = pap-növendék
			fm. = felmentve

A tanári test. ált. ítélete:

a) felsőbb osztályba léphet

itteni jegye fel.

b) javító vizsgálatra bocsáttatik,

itteni jegye ; javít.

t) osztályismétlésre utasíttatik,

itteni jegye ; n. lép,

A tanulók érdemsorozata.

Első A. osztály.

A tanuló neve s vallása; ösztöndíjas e? ismétlő e?	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettud.	Számít.	Rajzoló mértan	Szépírás	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ált. ítéléte
Bakács János g. k.	1	2	2	1	1	2	2	1	2	1	fell.
Bakkay Rezső r. k.	1	3	2	2	1	2	2	3	1	2	fell.
Barta Antal r. k.	2	3	4	3	1	3	3	3	2	1	javit.
Barth Rezső r. k.	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	fell.
5. Bazsó Tivadar r. k.	1	1	2	1	1	2	2	2	fm	2	fell.
Boer Endre r. k.	2	3	3	2	1	3	3	2	2	2	fell.
Börönte István r. k.	3	3	3	3	3	3	3	3	1	2	fell.
Buday István r. k.	2	3	3	3	2	4	3	3	1	2	javit.
Csausz István r. k.	1	1	1	1	1	1	1	2	3	2	fell.
10. Csillik Sándor r. k.	2	2	2	3	2	3	2	2	1	1	fell.
Egeli János r. k.	1	3	3	2	2	3	3	3	2	1	fell.
Egressy László g. k.	2	3	3	4	2	4	3	3	3	1	n.lép.
Fekesházy István ev. ref. ism.	2	3	3	2	2	3	2	1	1	1	fell.
Glósz Pál r. k.	2	2	3	3	1	3	3	3	3	2	fell.
15. Goldberger Hermann izr.	2	1	1	2	2	2	2	2	2	1	fell.
Grieger György r. k.	2	3	3	3	3	3	3	3	2	2	fell.
Halász Iván r. k.	2	3	3	3	1	3	3	3	2	2	fell.
Halász Sándor izr.	1	2	1	2	1	2	1	2	fm	2	fell.
Haránt Dezső r. k.	2	3	3	2	2	3	3	3	3	1	fell.
20. Horváth Ákos r. k.	3	2	3	3	2	3	3	3	3	2	fell.
Horváth József r. k.	2	3	3	2	1	3	2	2	1	1	fell.
Ily Antal g. k.	k	i	1	é	p	e	t	t			
Jurkó János g. k.	1	2	2	3	2	3	2	2	2	2	fell.
Kaminszky János g. k.	2	3	3	3	2	3	2	1	3	2	fell.
25. Karászy Pál r. k.	2	2	2	3	3	3	2	2	2	2	fell.

A tanuló neve s vallása; ösztöndijas-e? ismétlő-e?	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természetrajz	Számítás	Rajzoló mértan	Szépíró	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ált. ítélete
Kelényi József r. k.	1	2	2	1	1	2	1	3	2	1	fell.
Király Jenő r. k.	1	2	3	2	1	3	2	2	1	1	fell.
Kiss István r. k.	2	2	2	1	1	2	2	2	2	2	fell.
Knoll Andor r. k.	1	1	1	1	1	1	1	2	3	1	fell.
30 Kovásznay László r. k.	2	3	3	3	2	3	3	3	3	2	fell.
Krupitzer Kornél r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fell.
Kun István izr.	3	3	3	4	3	4	4	2	1	2	n.lép.
Láday József r. k.	2	3	3	3	2	4	3	3	3	1	javit.
Cs. Mayer Ernő izr. ism.	3	2	2	3	3	3	3	2	1	2	fell.
35 Cs. Mayer Sándor izr. ism.	2	2	3	2	2	3	2	3	fm	2	fell.
Mandics István r. k.	2	3	3	3	3	4	2	3	2	1	javit.
Melega József r. k.	2	2	2	2	2	3	2	3	3	2	fell.
Mihalovits Miklós g. k.	k	i	1	é	p	e	t	t			
Mizsey Zoltán r. k.	1	3	3	2	1	3	2	3	3	2	fell.
40 Nagy Imre g. k.	2	1	2	2	2	2	3	3	2	1	fell.
Nagy István g. k.	2	3	3	3	3	3	3	1	2	1	fell.
Orosz Péter g. k.	1	2	2	2	2	3	2	3	2	2	fell.
Rábay József g. k.	3	4	4	3	3	4	4	2	2	1	n.lép.
Reiter Győző izr.	2	2	2	1	2	2	1	2	2	1	fell.
45 Sággy Elemér r. k.	2	2	2	3	2	3	2	2	2	2	fell.
Schöber Emil r. k. ö. d.	1	2	2	1	1	1	1	2	1	1	fell.
Suta Demeter g. k.	2	3	3	2	1	3	2	3	2	1	fell.
Szabó Gábor g. k. ism.	3	4	4	4	3	4	4	2	2	2	n.lép.
Szaitz Mihály r. k.	2	3	3	3	2	3	2	3	1	1	fell.
50 Szalay Pál g. k.	2	3	3	2	2	3	2	2	1	1	fell.
Tamás János r. k.	1	2	2	2	2	3	2	2	2	1	fell.
Tempfli István r. k.	1	2	3	3	2	2	3	3	2	2	fell.
Vigh Győző r. k.	3	4	4	4	4	4	4	1	2	2	n.lép.
Weisz József izr.	2	2	2	1	1	2	1	1	2	1	fell.
55 Zommer József r. k.	2	2	3	2	3	3	3	2	2	1	fell.
Magántanuló:											
Teleki Tibor gróf r. k.	1	1	1	1	1	1	1	—	—	—	fell.

Első B. osztály

A tanuló neve s vallása ; ösztöndijas-e ismétlő-e	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettud.	Számítás	Rajzoló mértan	Szépíráás	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ált. ítélete
Balló Ferencz r. k.	2	4	4	4	2	4	3	4	2	2	n.lép.
Berghofer Imre r. k.	3	4	4	3	3	3	3	2	1	2	n.lép.
Bumbár László g. k.	k	i	1	é	p	e	t	t			
Buzgó Mihály g. k.	3	3	4	3	3	3	3	3	2	1	javit.
5. Czumbel Lajos r. k.	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	fell.
Déry Pál r. k.	1	1	1	2	2	2	1	2	2	1	fell.
Dorner Gyula r. k.	2	3	4	3	3	3	3	3	2	1	javit
Eggenberger Béla r. k.	2	2	3	3	3	3	3	1	2	1	fell.
Erdélyi Rezső r. k.	2	2	3	2	1	3	3	2	1	2	fell.
10. Erdélyi Traján g. k.	3	3	3	3	2	4	3	2	2	1	javit.
Erdős Kálmán g. k. ism.	3	3	4	3	2	4	3	3	3	2	n.lép.
Erdős Lajos g. k.	3	4	4	4	3	4	4	3	2	2	n.lép.
Erni Ferencz r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fell.
Fáber József r. k. ism.	3	3	3	3	2	3	2	2	1	2	fell.
15. Fecser Vendel r. k.	1	2	2	1	1	1	2	2	2	1	fell.
Feierstein Miksa izr.	k	i	1	é	p	e	t	t			
Fichser Albert izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fell.
Folenta Alajos r. k.	2	3	3	3	3	4	3	3	2	1	javit
Grebur László g. k.	2	2	2	2	3	3	2	2	fm.	2	fell.
20. Gruber Béla r. k.	2	2	2	2	1	2	2	2	3	1	fell.
Gyulai Mikály r. k.	2	2	2	2	2	2	2	3	2	1	fell.
Hesz Ernő r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t			
Heves Zoltán izr.	3	2	2	2	2	2	2	2	1	1	fell.
Hüttler Károly r. k.	3	3	4	4	3	4	4	3	1	2	n.lép.
25. Ilosvay Lajos r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fell.
Ilucz Emil g. k.	k	i	1	é	p	e	t	t			
Kalocsai László izr.	2	3	3	3	3	3	3	4	3	1	fell.
Klein Béla izr.	2	1	1	1	1	1	1	2	1	1	fell.
Königstein Sándor izr.	3	4	4	4	3	4	4	3	2	2	n.lép.
30. Kremniczky Rezső g. k.	2	3	3	3	2	3	3	2	3	2	fell.
Lang Ferencz r. k.	1	1	1	1	1	2	1	1	2	1	fell.
Lindenmájer János r. k.	1	2	1	2	1	2	2	3	1	1	fell.
Lukács Gyula r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t			
Major András r. k.	1	2	2	1	1	2	1	2	2	1	fell.
35. Mikolay Kálmán ev. ref.	k	i	1	é	p	e	t	t			
Molcsán Sándor r. k.	3	3	4	4	3	4	4	3	2	2	n.lép.
Nemes István ev. ref.	2	3	3	3	2	3	3	1	2	1	fell.
Óvári Béla g. k.	3	3	4	4	3	4	3	3	1	2	n.lép.

A tanuló neve s valása ; ösztöndíjas-e ? ismétlő e ?	Valástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettud.	Számítás	Rajzoló mértan	Szépírás	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ált. ítélete
Papp Lajos g. k.	1	2	2	1	1	2	2	2	1	1	fell.
40. Papp Viktor g. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fell.
Pauluk István g. k.	2	2	2	3	2	3	2	3	1	1	fell.
Rebenyák István r. k.	1	2	2	2	2	2	2	2	1	1	fell.
Sajerman Ferencz r. k.	3	3	3	3	3	3	3	2	1	1	fell.
Ságh Simon izr.	1	1	1	1	2	3	2	2	3	1	fell.
45. Sefcsik József. r. k.	2	3	3	3	2	4	3	2	2	1	javit
Steinberger Jenő izr.	2	3	3	4	3	4	3	3	3	2	n lép
Szikorák Gyula g. k.	2	2	2	3	3	3	3	3	2	2	fell.
Vegroszta Sándor r. k.	3	4	4	3	3	4	4	3	2	2	n lép
Vojnár János r. k.	2	2	3	3	1	2	2	2	2	2	fell.
50. Weisz Elek izr.	1	1	1	1	2	2	1	2	2	1	fell.
Weisz Károly izr.	2	1	2	1	2	1	1	2	2	1	fell.
Zadránszki Ferencz r. k.	1	1	2	3	2	2	2	2	2	1	fell.

Második A. osztály

A tanuló neve s vallása ; ösztöndíjas e ? ismétlő-e ?	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettud.	Számít.	Rajzoló mértan	Szépírás	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test ált. ítélete
Babics György g. k. ism.	3	2	3	3	3	3	3	2	2	2	fell.
Babucz Jenő g. k.	2	3	3	4	2	3	4	3	fm.	1	n. lép
Bacsár Gyula r. k.	1	2	2	2	2	2	2	2	1	1	fell.
Bajor Lajos r. k.	2	2	2	3	2	3	2	1	3	2	fell.
5. Banner Zoltán r. k.	2	2	2	2	1	1	2	3	2	1	fell.
Bodnár Alajos r. k. öszt.	1	2	3	2	2	2	3	2	1	1	fell.
Bornemissza Miklós r. k.	2	2	2	2	1	2	2	2	3	1	fell.
Brunner József r. k. ism.	2	3	3	2	2	2	3	3	2	2	fell.
Bugyi Endre r. k.	1	1	2	1	2	2	2	2	1	1	fell.
10. Csőke Endre r. k.	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	fell.
Czier József r. k.	2	3	3	4	3	3	3	3	2	1	javit.
Czumbil István r. k.	2	2	2	2	1	2	3	3	2	1	fell.
Dombrády Endre r. k.	2	3	3	3	2	3	3	3	2	1	javit.
Dvorák Viktor r. k.	1	1	2	2	1	2	2	3	3	1	fell.
15. Fischer Ernő izr.	2	1	2	2	2	2	2	1	3	1	fell.
Galba Gyula r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t			
Gnándt Ferencz r. k.	1	2	3	3	2	3	3	3	2	1	fell.
Göbl János r. k.	3	3	3	3	2	2	3	3	3	2	fell.
Göbl János László r. k.	2	2	2	3	2	3	3	3	3	2	fell.
20. Göbl József r. k.	2	2	2	3	2	4	2	2	2	2	javit.
Gramma János g. k.	3	3	4	4	2	4	4	3	2	1	n. lép
Griger Nándor r. k.	2	3	3	3	2	3	2	2	3	2	fell.
Halubán János g. k.	2	3	4	4	3	3	3	3	3	1	n. lép
Heinrich Béla r. k.	2	3	3	3	3	3	4	3	1	2	javit.
25. Jaskovics Géza r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t			
Joanovics Emil g. kel.	1	2	2	2	2	2	2	2	3	1	fell.
Kerényi Sándor izr.	3	2	2	3	2	3	3	2	2	1	fell.
Kiss Vilmos r. k.	1	1	2	1	1	2	1	1	3	1	fell.
Kölcsei Kálmán r. k.	2	2	3	2	1	3	3	3	2	1	fell.
30. Kreuzer Géza r. k.	1	2	2	1	1	1	2	2	3	1	fell.
Lázár János r. k.	m	e	g	h	a	1	t				
Leirer Emil r. k.	2	2	3	3	2	3	3	3	3	2	fell.
Litteczky Lajos r. k.	2	3	1	3	3	3	4	3	1	2	javit.
Lukácsy József r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t			
35. Májor Antal r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	fm.	1	fell.
Müller Ferencz r. k.	1	2	2	2	1	2	1	1	2	1	fell.
Nemes Ernő r. k.	2	3	3	3	2	3	4	3	2	2	javit.

A tanuló neve s vallása; ösztöndijas-e? ismetlő-e?	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettudomány	Számítás	Rajzoló mértan	Szépírási	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ált. ítélete
Nonn Gyula r. k.	1	2	3	3	1	3	3	2	2	2	fell.
Óváry László g. k.	3	3	4	4	3	4	4	3	3	1	n. lép
40. Pap Sándor g. k.	3	3	3	3	2	4	4	3	2	1	n. lép
Papolczy Andor r. k.	2	2	3	3	3	3	3	3	3	2	f. II.
Pauliár Géza r. k.	1	1	2	1	1	1	1	2	3	1	fell.
Polyák László r. k.	2	3	3	3	2	3	2	2	3	1	fell.
Polyánszki Géza g. k.	2	3	3	3	1	3	3	1	3	2	fell.
45. Reszegey Rudolf r. k. ösztönd.	1	1	1	1	1	2	1	1	2	1	fell.
Rokk József r. k.	2	2	3	3	1	3	3	2	2	1	fell.
Roóz Imre izr.	k	i	1	é	p	e	t	t			
Roska Károly r. k.	1	1	2	1	1	2	1	1	2	2	fell.
Salamon Lajos izr.	2	2	2	2	2	3	3	1	3	1	fell.
50. Steuer Izrael izr.	1	1	1	1	1	1	1	2	3	1	fell.
Suta János g. k.	3	3	3	3	2	3	3	3	2	1	fell.
Szilágyi János g. k. ism.	2	2	2	3	2	3	3	3	2	1	fell.
Szluha László r. k.	2	3	3	3	1	2	3	3	fm	2	fell.
Ungár Sándor izr.	1	1	2	1	1	2	2	2	1	1	fell.
55. Vári Iván r. k.	1	1	2	2	1	1	2	3	2	1	fell.
Vellibil Lajos r. k.	1	1	2	2	1	2	1	2	2	1	fell.
Zoller József r. k.	1	1	2	2	1	2	1	1	1	1	fell.

Második B. osztály

A tanuló neve s vallása ; ösztöndijas e ? ismétlő-e ?	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettud.	Számítás	Rajzoló mérték	Szépíráás	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test ált. ítélete
Babics György g. k. ism.	3	2	3	3	3	3	3	2	2	2	fell.
Babucz Jenő g. k.	2	3	3	4	2	3	4	3	fm.	1	n. lép
Bacsár Gyula r. k.	1	2	2	2	2	2	2	2	1	1	fell.
Bajor Lajos r. k.	2	2	2	3	2	3	2	1	3	2	fell.
5. Banner Zoltán r. k.	2	2	2	2	1	1	2	3	2	2	fell.
Bodnár Alajos r. k. öszt.	1	2	3	2	2	2	3	2	1	1	fell.
Bornemissza Miklós r. k.	2	2	2	2	1	2	2	2	3	1	fell.
Brunner József r. k. ism.	2	3	3	2	2	2	3	3	2	2	fell.
Bugyi Endre r. k.	1	1	2	1	2	2	2	2	1	1	fell.
10. Csöke Endre r. k.	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	fell.
Czier József r. k.	2	3	3	4	3	3	3	3	2	1	javit.
Czumbil István r. k.	2	2	2	2	1	2	3	3	2	1	fell.
Dombrády Endre r. k.	2	3	3	3	2	3	3	3	2	1	javit.
Dvorák Viktor r. k.	1	1	2	2	1	2	2	3	3	1	fell.
15. Fischer Ernő izr.	2	1	2	2	2	2	2	1	3	1	fell.
Galba Gyula r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t			
Gnánt Ferencz r. k.	1	2	3	3	2	3	3	3	2	1	fell.
Göbl János r. k.	3	3	3	3	2	3	3	3	3	2	fell.
Göbl János László r. k.	2	2	2	3	2	3	3	3	3	2	fell.
20. Göbl József r. k.	2	2	2	3	2	4	2	2	2	2	javit.
Gamma János g. k.	3	3	4	4	2	4	4	3	2	1	n. lép
Griger Nándor r. k.	2	3	3	3	2	3	2	2	3	2	fell.
Halubán János g. k.	2	3	4	4	3	3	3	3	3	1	n. lép
Heinrich Béla r. k.	2	3	3	3	3	3	4	3	1	2	javit.
25. Jaskovics Géza r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t			
Joanovics Emil g. kel.	1	2	2	2	2	2	2	2	3	1	fell.
Kerényi Sándor izr.	3	2	2	3	2	3	3	2	2	1	fell.
Kiss Vilmos r. k.	1	1	2	1	1	2	1	1	3	1	fell.
Kölese Kálmán r. k.	2	2	3	2	1	3	3	3	2	1	fell.
30. Kreuzer Géza r. k.	1	2	2	1	1	1	2	2	3	1	fell.
Lázár János r. k.	m	e	g	h	a	1	t				
Leirer Emil r. k.	2	2	3	3	2	3	3	3	3	2	fell.
Litteczky Lajos r. k.	2	3	1	3	3	3	4	3	1	2	javit.
Lukácsy József r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t			
35. Májor Antal r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	fm.	1	fell.
Müller Ferencz r. k.	1	2	2	2	1	2	1	1	2	1	fell.
Nemes Ernő r. k.	2	3	3	3	2	3	4	3	2	2	javit.

A tanuló neve s vallása, ösztöndíjas-e? ismétlő e?	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettud.	Számítan	Rajzoló mértan	Szépírá	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ált. ítélete
Mónus József ev. ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	fell.
40. Munkhárt Gyula Antal r. k.	2	2	2	2	1	2	1	1	2	1	fell.
Paszternák Bertalan r. k.	1	2	3	3	1	3	3	2	2	2	fell.
Pecz Rudolf r. k.	2	4	4	4	3	4	4	3	2	2	n. lép.
Péterfi Béla izr. ism.	2	3	3	3	2	3	3	3	2	2	fell.
Robl Ferencz Rudolf r. k.	2	3	4	3	2	4	2	2	2	1	n. lép.
45. Rosenfeld Ákos izr.	2	3	3	3	2	2	2	3	3	2	fell.
Sághy László r. k.	2	3	4	4	2	4	4	3	3	2	n. lép.
Schwanner Nep. János Vilmos r. k.	2	3	4	4	3	4	4	2	2	2	n. lép.
Schwarcz Móricz izr.	2	2	3	3	3	3	3	3	3	1	fell.
Szigeti András r. k.	2	2	3	3	2	3	1	2	2	2	fell.
50. Szombati István r. k.	2	3	3	3	2	3	3	3	3	2	fell.
Takács Pál r. k.	2	2	2	3	2	3	2	1	1	1	fell.
Tar László g. k.	2	3	4	4	1	3	3	3	2	2	n. lép.
Urbántsek László r. k.	1	2	2	2	1	1	2	1	3	1	fell.
Varju Benő r. k.	2	3	4	3	3	3	3	3	3	1	javit.
55. Vas Imre Tivadar r. k.	2	3	3	4	3	4	3	3	3	2	n. lép.
Weisz József r. k.	1	2	2	3	2	3	3	3	3	1	fell.

Harmadik A) osztály.

A tanuló neve s vallása ; ösztöndíjas-e? ismétlő-e?	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem és polit. földrajz	Természet földr.	Számítan	Rajzoló mértan	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ált. ítélete
Augusztini Zoltán r. k.	1	2	2	3	1	2	2	2	2	1	fell.
Babochay Zsigmond r. k.	2	3	3	2	2	2	3	2	2	2	fell.
Balogh Sándor g. k.	2	2	3	3	2	2	3	2	2	2	fell.
Binder Gábor r. k.	2	3	3	3	2	3	4	4	2	2	n. lép
5. Császy Mihály ev. ref.	2	2	3	4	2	2	3	3	1	2	javit.
Csucsay János r. k.	1	2	2	3	2	2	1	1	1	1	fell.
Daróczy Pál r. k.	1	2	2	3	2	3	2	1	1	1	fell.
Dósa Barnabás r. k.	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2	fell.
Gebauer Károly r. k.	2	2	3	3	2	2	2	2	3	2	fell.
10. Gramma János g. k.	2	3	4	3	2	4	4	3	3	2	n. lép
Gyene Zsigmond ev. ref.	2	3	3	3	2	3	3	4	2	2	javit.
Hampel Frigyes r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t			
Heinrich Viktor r. k.	3	3	3	3	2	4	4	4	1	2	n. lép
Hirschberg Jenő r. k.	2	2	2	3	1	3	3	3	fm.	2	fell.
15. Horváth György r. k.	3	3	3	3	2	2	3	3	3	1	fell.
Kalocsai Géza izr.	3	3	3	2	2	3	3	3	2	2	fell.
Kardos Sándor g. k.	2	3	4	3	4	4	3	3	3	2	n. lép
Kellner Mihály izr.	1	2	3	2	2	2	2	1	2	1	fell.
Kicska László r. k.	2	2	4	3	1	3	4	3	2	2	n. lép
20. Kun Sándor izr.	2	3	4	4	3	2	3	3	2	1	fell.
Láday Dezső r. k. öszt.	2	2	2	3	1	2	3	3	2	1	fell.
Lauritz Géza r. k. öszt.	2	2	2	2	1	2	2	2	2	1	fell.
Mózer Jenő r. k.	2	3	3	2	2	3	3	3	2	2	fell.
Nagy Elek r. k.	2	2	3	3	2	3	3	3	2	1	fell.
25. Papóczy Albin r. k.	2	2	1	2	1	2	3	3	2	2	fell.
Radó Gyula izr.	1	1	1	2	1	1	1	2	2	1	fell.
Rezutsek István r. k.	2	2	3	3	2	3	3	3	1	1	fell.
Rezutsek Lajos r. k.	1	2	3	2	1	1	3	3	1	2	fell.
Román László g. k.	3	3	4	3	2	3	2	2	1	2	javit.
30. Sámuel Izidor izr. ism.	3	2	4	4	2	3	3	3	4	1	n. lép
Schäffer Károly r. k.	2	3	3	3	3	3	3	3	2	2	fell.
Schroff Béla r. k.	1	2	2	2	2	2	2	2	1	1	fell.
Schultz Károly r. k.	1	1	1	2	1	1	1	1	2	1	fell.
Szabó Jenő r. k.	1	1	2	2	2	1	1	1	2	1	fell.
35. Szatmári Sándor r. k.	3	3	4	4	2	1	3	3	1	2	n. lép
Száitz Sándor r. k.	2	3	3	3	2	2	3	3	2	2	fell.
Szegedy György ev. ref.	1	3	3	3	2	3	3	3	1	1	fell.
Toperczer Dezső r. k.	2	2	2	3	1	1	3	3	1	1	fell.
Váry Emil r. k.	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	fell.

Harmadik B) osztály.

A tanuló neve s vallása ; ösztöndíjas e? ismétlő-e?	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem és polit. földrajz	Természett. föld.	Számítás	Rajzoló mértan	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ált. ítélete
Azary Sándor g. k.	2	3	3	3	3	3	3	4	1	1	javít.
Bérczi Sándor izr.	2	2	2	3	1	2	3	3	2	1	fell.
Czauner Béla r. k.	2	3	4	3	1	2	3	2	1	1	javít.
Czauner János r. k.	1	1	2	2	1	1	3	2	2	1	fell.
5. Czier Antal r. k.	2	2	2	1	3	3	3	2	1	1	fell.
Erdei József g. k.	2	3	3	3	4	3	4	2	2	2	n.lép.
Farkas Adolf izr.	3	3	4	3	3	4	4	3	2	2	n.lép.
Farkas Jenő izr.	3	3	4	4	3	2	3	3	1	2	n.lép.
Fugel Ernő r. k.	2	3	4	3	3	3	4	3	2	2	n.lép.
10. Halász Lajos izr.	2	2	3	2	1	1	3	3	1	1	fell.
Heidenhoffer Pal r. k.	2	3	3	3	3	3	3	2	1	2	fell.
Imlauer Dezső r. k.	1	2	2	1	1	1	3	1	1	1	fell.
Jászai Viktor r. k.	1	3	3	3	2	3	3	2	3	1	fell.
Krausz Zsigmond izr.	2	2	2	1	4	3	3	3	3	2	javít.
15. Láng György r. k.	1	1	2	2	2	1	1	1	fm.	1	fell.
Lefkovits József izr.	1	1	1	1	1	1	2	2	fm.	1	fell.
Mandics László r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	fm.	1	fell.
Marincák Bálint r. k.	1	1	2	2	1	1	2	1	fm.	1	fell.
Mátyás Lajos g. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fell.
20. Mellau Ferencz r. k.	3	4	4	4	3	4	4	3	2	2	n.lép.
Molcsán Lajos r. k. ism.	2	3	3	3	2	4	3	2	3	2	javít.
Náp László g. k.	2	3	3	3	3	3	3	3	2	1	fell.
Ország Zsigmond r. k.	2	2	2	3	1	1	3	3	2	1	fell.
Pap Ferencz r. k.	k	i	l	é	p	e	t	t			
25. Pap Gusztáv g. k.	k	i	l	é	p	e	t	t			
Piszl Mátyás r. k.	3	3	4	3	4	4	4	4	2	2	n.lép.
Rákosi Ferencz r. k. öszt.	2	1	1	2	2	1	2	2	fm.	1	fell.
Schwartz Jenő izr.	k	i	l	é	p	e	t	t			
Sirola Emil r. k.	1	3	3	3	2	2	3	2	1	1	fell.
30. Siuta János g. k.	1	2	3	2	1	1	2	1	1	1	fell.
Szilágyi Gábor g. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	fell.
Szilágyi Lajos r. k.	2	2	3	2	2	1	3	2	2	2	fell.
Tóth József r. k.	2	3	3	3	1	1	3	2	2	1	fell.
Varga Endre r. k.	2	2	2	3	1	2	3	2	2	1	fell.
35. Winkler Antal r. k.	3	3	4	3	2	3	4	3	2	2	n.lép.

Negyedik osztály.

A tanuló neve s vallása; ösztöndijas-e? ismétlő-e?	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Természettud.	Algebra	Rajzoló mértan	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ált. ítélete
Akermann Lázár izr.	2	2	3	2	1	3	3	3	2	2	fell.
Andráskó Mihály g. k.	1	2	3	2	2	2	2	2	2	1	fell.
Benyovszky János r. k.	2	3	3	4	1	3	3	2	2	2	javit.
Bérczi Béla r. k.	1	2	2	2	3	2	3	1	1	1	fell.
5. Bodnár Jenő r. k.	2	3	4	3	4	3	3	3	2	2	n.lép.
Borér Lajos r. k.	2	3	3	1	2	3	3	3	3	2	fell.
Boross Zoltán r. k.	2	2	3	3	3	3	3	3	1	1	fell.
Czier István r. k.	3	2	3	2	2	3	3	3	2	2	fell.
Czumbil Ignác r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	fell.
10. Deák Kálmán ev. ref.	1	3	4	2	3	3	3	3	2	1	javit.
Ember Péter r. k.	1	2	2	2	1	1	1	1	1	1	fell.
Fekete Gábor g. k.	3	3	3	3	2	3	3	2	fm	1	fell.
Feuerstein Ignác izr.	2	1	2	2	1	1	2	2	2	2	fell.
Fodor Ferencz r. k.	1	1	2	2	1	1	2	1	2	1	fell.
15. Griga Pál r. k. ism.	2	3	4	3	2	2	3	3	3	2	javit.
Günther Ferencz r. k.	1	2	2	2	1	1	1	1	fm.	1	fell.
Handlovics Cusztáv r. k.	2	2	3	3	1	2	3	2	3	1	fell.
Háger János r. k.	3	4	4	4	3	3	4	4	3	2	n.lép.
Hedry Miklós r. k.	2	2	3	3	1	2	3	2	2	2	fell.
20. Hibola Bernát r. k.	vi	zs	g	á	la	tot	n	e	m	t	ett.
Horvát András r. k. ism.	2	2	3	3	2	3	3	3	2	2	fell.
Höllich Kálmán r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fell.
Kincsesy Antal r. k.	2	2	3	3	2	2	2	2	1	1	fell.
Kincsesy Bertalan r. k.	2	3	3	3	2	3	3	3	1	1	fell.
25. Kishalmy Lajos r. k.	1	1	2	1	1	1	1	1	2	1	fell.
Klein Ignác izr.	2	2	2	2	2	2	2	2	3	2	fell.
Klein Jenő izr.	3	4	4	3	4	3	4	3	3	1	n.lép.
Koller Lajos r. k.	2	2	3	3	2	2	4	3	3	1	javit.
Koller Pál r. k.	2	3	3	3	3	1	3	3	2	1	fell.
30. Kozma György r. k.	2	3	3	3	3	2	3	3	2	1	fell.
Krausz Jenő izr.	2	3	3	3	3	3	3	3	fm.	1	fell.
Lakatos Vazul g. k.	2	3	3	3	2	2	2	2	2	1	fell.
Láng Ernő r. k.	1	1	2	1	2	1	1	1	1	1	fell.
Léber Lőrincz r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	fell.
35. Liebermann Móricz izr.	2	1	2	2	2	1	2	3	3	1	fell.
Lówy Samuel izr.	2	2	4	2	3	3	4	3	3	2	n.lép.
Lyachovics Sándor g. k.	3	3	4	3	3	3	4	3	2	1	n.lép.
Markovics Ernő izr.	3	2	4	3	2	3	4	4	3	2	n.lép.

Ötödik osztály.

A tanuló neve s vallása ; ösztöndíjas-e ? ismétlő e ?	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Német nyelv	Történelem	Természettud.	Menyiségtan	Görög pátis iradalom	Görög pátis rajz	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ált. ítélete
Almási Péter r. k.	1	2	3	—	3	2	1	3	2	2	1	1	fell.
Augusztiny Ákos r. k.	2	1	3	—	3	2	3	2	1	2	1	1	fell.
Bakkay Béla r. k.	1	1	2	2	3	2	1	2	—	—	fm.	1	fell.
Beluker Tivadar r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	fm.	1	fell.
5. Biró Béla r. k.	1	2	3	3	2	2	2	2	—	—	3	2	fell.
Borgida Lajos, izr. ismétlő.	2	2	3	3	3	2	2	3	—	—	fm.	2	fell.
Bródy Béla izr.	1	1	2	2	2	1	1	2	—	—	3	1	fell.
Déry Károly r. k.	2	3	3	—	3	2	3	3	2	2	2	1	fell.
Frankó János r. k.	2	2	3	3	3	1	2	2	—	—	2	1	fell.
10. Galba Vincze r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t	—	—	—	—	—
Germarz Miklós r. k.	2	3	3	—	3	2	2	3	2	2	1	1	fell.
Grósz Májer izr.	1	3	3	3	3	2	2	3	—	—	1	2	fell.
Gyene Zoltán ev. ref.	2	3	3	—	3	3	3	3	3	3	1	2	fell.
Heidenhoffer István r. k.	1	2	2	—	2	1	2	2	2	1	1	1	fell.
15. Jeremiás József izr.	3	3	3	—	3	2	2	3	2	2	2	2	fell.
Kardos László r. k.	1	2	3	—	3	2	1	2	2	1	2	1	fell.
Kerner Pál r. k.	1	2	2	—	2	2	1	2	2	1	2	1	fell.
Knoll Károly r. k.	1	1	2	1	1	1	1	2	—	—	3	1	fell.
Kormos Cyula r. k. öszt.	1	1	2	2	2	1	2	2	—	—	1	1	fell.
20. Lindenfeld József izr.	2	1	1	1	1	1	1	2	—	—	3	2	fell.
Markó Győző izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	2	1	fell.
Márkus Lajos izr.	3	2	2	3	3	1	3	2	—	—	2	2	fell.
Melega Miklós r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	2	1	fell.
Nagy Márton r. k.	2	1	2	—	2	2	2	2	1	1	1	2	fell.
25. Nátolya Dezső gör. kath.	1	1	2	1	1	1	1	2	—	—	1	1	fell.
Petrás Zoltán r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t	—	—	—	—	—
Pirkler Zoltán r. k.	2	3	3	3	3	1	1	3	—	—	3	2	fell.
Reiter Sándor izr.	3	3	3	—	3	1	2	3	3	3	3	3	fell.
Rosenfeld Dezső izr.	1	3	3	—	3	1	2	2	3	3	3	1	fell.
30. Schönplug Ernő r. k.	1	1	2	1	2	1	1	2	—	—	2	1	fell.
Szentiványi József r. k.	2	3	3	—	3	3	1	3	3	3	1	1	fell.
Vlazáts Vincze r. k.	2	2	3	—	3	1	1	2	2	2	fm.	1	fell.

Hatodik osztály.

A tanuló neve s vallása; ösztöndíjas-e? ismétlő-e?	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Német nyelv	Történelem	Természettud.	Mennyiségtan	Görögpótló irod.	Görögpótló rajz	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ált. ítélete
Antal József gör. kath.	2	2	2	—	3	2	1	3	2	1	1	1	fell.
Ádám István r. k.	1	2	2	3	2	2	1	2	—	—	1	1	fell.
Ágoston Béla r. k.	2	2	3	—	3	2	2	3	2	1	2	1	fell.
Bakkay Gyula r. k.	1	2	2	2	3	2	2	2	—	—	2	1	fell.
5. Berghofer László r. k.	1	1	1	1	2	1	1	2	—	—	3	1	fell.
Bretán László g. k.	1	3	3	3	3	3	2	1	—	—	2	1	fell.
Cservény István r. k.	1	2	2	3	2	2	2	1	—	—	2	1	fell.
Eglis Dezső r. k.	2	3	4	—	4	2	1	3	2	1	fm.	1	fell.
Fabián Lajos r. k. öszt.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1	1	n. lép
10. Finger Béla r. k. öszt.	1	2	1	—	1	2	1	1	2	1	1	1	fell.
Fischer Mór izr.	1	2	2	2	2	1	2	2	—	—	2	1	fell.
Fuchs Ármin izr.	1	1	1	1	1	2	1	1	—	—	2	2	fell.
Illiczky István g. k.	2	2	3	—	2	3	2	4	3	2	1	2	jav.
Kaufman Jenő izr.	2	3	4	—	3	3	3	3	3	3	2	1	jav.
15. Klein Salamon izr.	1	2	1	2	1	2	1	1	—	—	1	1	fell.
Lőkös Sándor r. k.	2	3	4	—	4	3	3	3	3	3	2	2	n. lép
Markovics Aladár izr.	1	1	1	1	2	1	1	1	—	—	1	1	fell.
Markscheid Dezső r. k.	2	3	3	—	4	2	3	3	3	3	fm.	1	jav.
Miksa Rezső r. k.	1	1	2	3	2	1	1	1	—	—	1	1	fell.
20. Orbán Péter r. k.	1	1	2	2	2	1	1	2	—	—	1	2	fell.
Papolezy Loránt r. k.	1	1	2	1	2	1	1	1	—	—	2	1	fell.
Papp Valér g. k. ism.	1	3	3	3	3	3	3	3	—	—	1	1	fell.
Sternischa Károly r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t	—	—	1	1	fell.
Suppler József r. k.	m	e	g	h	a	1	t	t	—	—	—	—	—
25. Szálka Valér r. k.	1	1	2	3	3	1	1	2	—	—	1	1	fell.
Szórán János g. k.	1	3	3	3	3	2	2	2	—	—	1	1	fell.
Taninecz Béla g. k.	3	2	3	—	3	3	3	4	2	3	2	3	jav.
Thury Lajos r. k.	1	2	2	—	3	3	2	3	2	3	1	1	fell.
Magántanuló:													
Toperczer Kálmán r. k. ism.	2	2	3	—	3	2	1	2	2	4	—	—	jav.

Hetedik osztály.

A tanuló neve s vallása; ösztöndijas-e? ismétlő-e?	Vallás	Tudás és képesség											A tanári test. ált. ítélete	
		Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Német nyelv	Polit. földrajz	Természettan	Mennyiség	Görögpótló írod.	Görögpótló rajz	Egészség	Tesigyakorlat		Magaviselet
Anderkó György g. k.	1	2	2	3	3	2	2	2	—	—	1	3	1	fell.
Bart Mihály r. k.	1	2	3	3	2	2	1	1	—	—	1	3	1	fell.
Böhm István r. k.	1	1	2	2	2	2	1	—	—	2	1	1	1	fell.
Böhm Vilmos r. k.	1	2	1	—	1	2	1	1	2	2	1	2	1	fell.
5. Csomay Győző ev. ref.	1	2	4	3	3	2	3	3	—	—	2	1	2	jav.
Domokos Balint r. k. öszt.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1	2	1	fell.
Ettinger János r. k.	1	2	1	1	1	2	1	1	—	—	1	fm.	1	fell.
Faulvetter Ignác r. k.	1	3	2	2	2	2	2	1	—	—	1	1	1	fell.
Fodor István r. k. p. n.	1	2	1	3	3	2	2	3	—	—	1	fm.	1	fell.
10. Groza Ferencz g. k.	1	2	1	1	1	1	1	1	—	—	1	fm.	1	fell.
Halász Béla izr.	1	2	2	2	2	2	1	1	—	—	1	3	1	fell.
Hirschberg Ernő r. k.	2	3	3	3	3	3	4	4	—	—	2	fm.	2	n. lép
Hovancz László r. k.	1	1	2	3	2	2	3	2	—	—	2	2	2	fell.
Imlauer Vilmos r. k.	2	1	1	2	2	1	2	1	—	—	1	2	1	fell.
15. Jónás Zoltán izr.	k	i	1	é	p	e	t	t						
Kelemen Kajetán r. k. p. n.	k	i	1	é	p	e	t	t						
Koczka József r. k.	2	3	3	3	3	2	3	3	—	—	2	2	1	fell.
Komáromy Ödön ev. ref.	2	2	4	—	4	3	3	3	1	3	2	3	2	n. lép
Krajnik György r. k. p. n.	1	2	1	2	2	1	1	1	—	—	1	fm.	1	fell.
20. Kreiter Pál r. k.	2	3	4	—	2	3	3	3	2	2	2	2	2	jav.
Krompáczy Sándor r. k.	1	1	2	—	2	1	1	1	1	1	1	1	1	fell.
Kulifai Mihály r. k.	1	2	2	2	2	2	2	2	—	—	1	2	1	fell.
Kürthy Endre ev. ref.	1	3	4	—	3	3	3	3	3	3	2	1	2	jav.
Kürthy Kálmán ev. r-f.	1	3	4	—	3	3	3	3	3	3	2	1	2	jav.
25. Láng Pál r. k.	1	1	2	2	2	2	2	2	—	—	2	2	1	fell.
László Mihály r. k.	2	3	4	—	4	3	4	3	4	1	2	1	2	n. lép
Lefkovich Adolf izr.	2	2	2	2	2	2	2	2	—	—	2	2	1	fell.
Márkus Árpád izr.	2	3	3	—	3	3	3	3	2	4	2	2	2	jav.
Mártonffy Gyula r. k.	1	1	2	—	1	1	1	1	1	1	1	3	1	fell.
30. Melles Béla g. k.	1	3	2	—	3	2	2	3	2	2	1	2	1	fell.
Mészáros Lajos r. k.	1	3	2	3	3	2	1	2	—	—	1	2	1	fell.
Mikly György r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1	fm.	1	fell.
Mráz Sándor r. k. p. n.	1	2	1	2	2	2	1	1	—	—	1	fm.	1	
Nagy Vincze r. k.	1	1	1	2	2	1	1	1	—	—	1	2	2	fell.
5. Óváry Géza r. k.	2	3	3	—	4	2	3	3	3	1	2	2	1	jav.
Perraghy Barna r. k.	2	4	3	3	3	3	3	4	—	—	2	1	2	n. lép
Patay István r. k. p. n.	1	3	3	3	3	1	3	3	—	—	1	fm.	1	fell.

A tanuló neve s vallása; ösztöndíjas-e? ismétlő-e?	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Német nyelv	Polit. földrajz	Természettan	Mennyiségtan	Görögpótló irod.	Görögpótló rajz	Egészség	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ált. ítélete
Seliga Mihály r. k.	2	3	3	3	3	3	3	3	—	—	2	1	2	fell.
Sepsy Márton r. k. p. n.	1	1	1	2	2	1	1	1	—	—	1	fm	1	fell.
40. Sudy Tibor r. k.	1	3	2	2	3	1	2	2	—	—	1	2	1	fell.
Szabó Ferencz r. k. p. n.	k	i	1	e	p	e	t	t	—	—	—	—	—	—
Szeifried Gyula r. k.	2	2	3	3	2	2	3	3	—	—	1	1	1	fell.
Szendrey Ferencz r. k. p. n.	1	2	2	1	2	1	1	2	—	—	1	fm	1	fell.
Szoó János r. k.	2	3	3	3	2	2	2	2	—	—	1	1	1	fell.
45. Tamás Géza r. k.	1	2	3	3	3	2	2	2	—	—	1	2	1	fell.
Theodorovics János r. k. p. n.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1	fm	1	fell.
Tombory Ernő r. k.	2	3	3	3	3	3	3	3	—	—	2	1	2	fell.
Vajó József r. k. p. n.	1	3	3	3	3	2	1	2	—	—	1	fm	1	fell.
Vinkler József r. k. öszt.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1	2	1	fell.
50. Volenszky József g. k.	1	2	3	3	2	1	2	2	—	—	1	1	1	fell.
Zsilnik János r. k.	2	3	3	3	4	3	3	3	—	—	2	fm	1	javit.
Magántanulók:														
Majos Jenő r. k.	2	3	3	—	4	2	4	3	2	3	—	—	—	n. lép.
Sepsy Károly ev. ref. ism.	2	3	3	—	3	3	2	2	3	3	—	—	—	fell.

Nyolczadik osztály.

A tanuló neve s vallása ; ösztöndijas-e? ismétlő-e?	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Német nyelv	Történelem	Természettan	Mennyiségtan	Bölcsélettan	Testgyakorlat	Gőzrög		Magaviselet
											irodalom	rajz	
Ambrózy József. ág. h. ev.	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Ádámosik Gyula r. k.	1	1	1	2	1	2	2	2	1	1	—	—	1
Biró József r. k. p. n.	1	1	2	1	1	1	1	1	1	fm.	—	—	1
Borgida Endre izr.	1	2	3	3	2	3	3	3	3	3	—	—	2
5. Davidovits Miklós izr.	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	2	—	1
Dravetzky Ede ev. ref.	1	2	3	—	3	3	3	3	3	3	1	3	2
Ehrenfeld Dezső izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fm.	—	1
Erdélyi Géza r. k.	1	2	2	2	3	2	2	2	2	2	1	—	1
Erdődi Gáspár r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fm.	—	1
10. Fögel József r. k. ö. d.	1	2	2	2	2	1	1	1	1	1	—	—	1
Fögel Sándor r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1
Friedmann Móricz izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fm.	—	1
Griszháber István r. k. p. n.	1	3	3	—	3	3	3	3	3	3	fm.	2	3
Gyene István ev. ref.	1	3	3	—	3	3	2	3	3	3	1	2	3
15. Gyurics Kálmán r. k.	1	2	2	—	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Haller György r. k. p. n.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fm.	—	1
Hirs József izr.	2	3	3	—	3	3	3	3	2	3	3	3	1
Juresó Lajos g. k.	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	—	—	1
Kende György r. k.	1	1	1	—	1	1	1	1	1	2	1	1	1
20. Kirchmájer Ferencz r. k. p. n.	1	3	3	3	2	3	2	3	2	fm.	—	—	1
Kis Dezső izr.	1	2	2	—	2	2	2	3	2	fm.	1	3	1
Klein Ignác izr.	1	2	3	3	3	2	2	3	3	3	—	—	1
Komka József r. k.	2	3	3	—	3	3	3	3	2	2	2	3	1
Kozicska Béla r. k.	1	2	1	2	1	1	3	3	2	fm.	—	—	1
25. Nagy Ferencz r. k. p. n.	1	3	3	3	3	3	2	3	2	fm.	—	—	1
Nagy László r. k. p. n.	1	3	3	—	3	3	2	3	3	fm.	3	2	1
Nátolya Mihály g. k.	1	1	2	2	2	1	1	1	1	2	—	—	1
Német József r. k.	2	3	3	—	3	3	3	3	3	3	3	3	1
Papóczy Gyula r. k.	1	2	2	2	2	1	1	2	1	2	—	—	1
30. Pável Ferencz g. k.	1	1	2	—	2	1	1	1	1	1	1	1	2
Pecz Ferencz r. k.	2	3	3	—	2	3	3	3	2	1	3	2	1
Rednik József g. k.	2	3	3	3	2	2	3	3	3	3	—	—	1
Rosenberg Gyula izr.	1	2	2	2	2	2	2	2	1	2	—	—	1
Rónai János r. k. p. n.	1	2	3	3	3	2	2	3	2	fm.	—	—	1
35. Röck Béla ág. h. ev.	k	i	1	é	p	e	t	t					
Schidella István r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1
Schwarz Ignác izr.	1	3	3	—	3	3	3	3	2	3	3	3	1
Szegedy Pál ev. ref.	1	2	3	—	2	2	2	3	2	1	2	2	1

A tanuló neve s vallása; ösztöndíjas e? ismétlő-e?	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Német nyelv	Történelem	Természettan	Mennyiségtan	Bölcsélettan	Testgyakorlat	Görög pótló		Műgyógyászat
											irodalom	rajz	
Szmrecsányi Pál r. k.	1	1	2	3	2	1	1	2	1	3	—	—	1
40. gr. Teleki József r. k.	2	2	3	—	2	2	2	3	3	3	2	2	1
Toronszky András g. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	—	—	1
Uhl Károly r. k. p. n.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	—	—	1
Vilmos András r. k. p. n.	1	2	2	3	1	2	2	2	1	3	—	—	1
Weber Jenő r. k.	1	2	2	3	3	2	1	2	2	2	—	—	1
45. Weinberger Mayer izr.	1	2	2	3	2	2	2	3	2	2	—	—	1

VI.

Statisztikai kimutatás a tanulókról.

1. A tanulók általános áttekintése.

Osztály	Tanuló				Az osztályozott tanulók közül										Az osztályozott tanulók szüleinek polgári állása																
	fölvétetett	kimaradt vagy nem tett vizsgálatot	meghalt	osztályzatot nyert	vallásra nézve					anyanyelvre nézve					nyelv ismeretre nézve	Östermelő			Iparos			Kereskedő és vállalk.		Tisztviselő		Más értelmiségi	Munkás, napszámos, szolgá	Magánzó			
					róm. kath.	gör. kath.	ev. reform.	ág. h. ev.	gör. keleti	izr.	magyar	német	román	ruth.		csakis magyarul beszél	tud magyarul	Nagybirt. és birtó	Kisbirt. és birtó	Alkalmazott	Önálló	Nagyiparos	Kisiparos	Alkalmazott	Önálló				Nagykereskedő	Kiskereskedő	Alkalmazott
I. A.	56	2	—	54	35	11	1	—	—	8	49	1	3	1	41	54	5	9	3	—	5	—	1	2	—	11	3	1	10	—	4
I. B.	52	7	—	45	25	10	1	—	—	9	43	1	1	—	41	45	—	11	—	—	13	—	—	1	—	—	6	—	10	4	—
II. A.	57	4	1	52	35	10	—	—	1	6	52	—	—	—	44	52	—	7	5	2	8	—	—	2	1	6	5	—	6	3	7
II. B.	56	—	—	56	37	5	3	—	—	10	55	1	—	—	51	56	—	15	—	—	11	—	—	7	1	3	6	—	7	5	1
III. A.	39	1	—	38	26	4	3	—	—	5	38	—	—	—	33	38	4	3	—	2	2	—	—	2	—	10	7	—	4	4	—
III. B.	36	4	—	32	20	6	—	—	—	6	31	—	1	—	28	32	—	6	—	—	11	—	—	—	—	2	1	—	9	—	3
IV.	61	1	—	60	43	6	1	1	—	9	58	2	—	—	52	60	4	8	—	—	7	2	—	12	—	5	6	—	8	4	4
V.	32	2	—	30	19	1	1	—	—	9	30	—	—	—	28	30	1	6	1	—	2	—	—	5	—	6	1	—	4	—	4
VI.	29	1	1	27	16	6	—	—	—	5	23	1	3	—	21	27	—	3	—	—	1	—	—	5	—	8	1	1	5	3	—
VII.	53	3	—	50	36	6	5	—	—	3	50	—	—	—	39	50	4	11	—	—	7	—	—	2	—	15	4	—	2	4	1
VIII.	45	1	—	44	25	5	3	1	—	10	44	—	—	—	39	44	4	12	—	—	4	—	—	3	1	2	6	—	11	1	—
	516	26	2	488	317	70	18	2	1	80	473	6	8	1	417	488	22	91	9	4	71	2	3	39	3	68	46	2	76	28	24

2. A megosztályozott tanulók honosság szerint.

	I. A.	I. B.	II. A.	II. B.	III. A.	III. B.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	Összesen
	Osztályban											
Szatmár városi	15	19	17	20	21	12	14	12	8	15	13	166
Szatmár vármegyei	14	17	16	33	9	11	25	8	5	16	14	158
Bereg „	—	1	1	1	—	—	2	2	—	3	2	12
Ugocsa „	3	4	3	7	—	2	3	2	4	2	1	31
Mármaros „	4	2	2	1	2	4	7	2	5	5	5	39
Pest „	3	—	6	2	1	—	1	—	—	—	—	13
Más „	15	2	7	2	5	3	8	4	5	9	9	69
Összesen	54	45	52	56	38	32	60	30	27	50	44	488

3. Az osztály áttekintése.

Osztályban	Osztályzatot nyert összesen	Felsőbb osztályba léphet				Nem léphet felsőbb osztályba			A magaviselet			
		minden tantárgyból			egy tantárgyból elégtelen (javító vizs. bocsítottak)	két tárgyból elégtelen	több tárgyból elégtelen	jó	szabályszerű	kevésbé szabályszerű	rossz	
		jelas	leg-alább jó	leg-alább elégs.								
I. A.	54	5	9	31	4	1	4	27	26	—	—	
I. B.	45	4	12	14	5	3	7	29	16	—	—	
II. A.	52	2	18	21	6	3	2	35	17	—	—	
II. B.	56	2	12	28	2	7	5	31	25	—	—	
III. A.	38	—	6	21	3	5	3	18	20	—	—	
III. B.	32	3	4	14	4	4	3	21	11	—	—	
IV.	60	7	15	19	10	6	3	41	19	—	—	
V.	30	3	10	17	—	—	—	21	9	—	—	
VI.	27	1	8	11	5	2	—	20	5	1	—	
VII.	50	4	16	18	7	4	1	35	13	—	—	
VIII.	44	10	10	24	—	—	—	41	3	—	—	
Összesen	488	41	120	218	46	35	28	319	164	1	—	
		77.67 %			22.83 %							

99.

4. Az érettségi vizsgálatok eredményének áttekintése.

a) írásbeli vizsga

Jelentkezett	Vizsgáltatott	Feladvány							
						teljesül	jól	kielégítően	elégtelenül
44	44	1. A magyar nyelvből: 1. Dicső és fenséges a költő hivatása a világon (Eötvös).	9	8	7	—			
		2. Arany Toldijának fontossága irodalmunkban és nemzeti művelődésünkben	3	5	6	—			
		3. A vas mint kulturhistóriai tényező s mint életünk fenntartója.	3	2	1	—			
		II. A latin nyelvből: 1. Magyarból latinra: Mily események színhelye volt Róma Caesar meggyilkolása után?	8	7	6	—			
		2. Latinból magyarra: Vergilius Aeneis XII. 650–675.	3	10	10	—			
		III. A német nyelvből: Goethe Lipszében	13	20	11	—			
		IV. A görög nyelvből: Platon Gorgias XXVI.	10	14	4	—			
		V. A mennyiségtauból: 1. Valamely körnek 140 m hosszú kerületén két test mozog. Ha a két test a kerületnek ugyanazon pontjából kiindulva egymással ellenkező irányban mozog, akkor 5 mp. múlva találkozik; ellenben ha ugyanazon irányban mozognak, akkor a sebesebben haladó test a lassabban haladót 35 nap alatt éri utól. Mily nagy a testek sebessége?							
		2. 1032 m. magas hegyre 3 ⁰ / _o -os emelkedéssel vasuti sínpárt vezetnek; mily nagy távolságban kezdődik a lejtősség, milyen hosszú a pálya és mekkora az emelkedés szöge?	25	8	11	—			

b) a szóbeli vizsgálat után.

a melyre bocsáttatott	a melyet kiállott	Érettnak nyilvánított			Az érettségit végzettek közül készülni								
		jelesül	jól	egyszerűen	theológiai	jogi	tanári	orvosi	bányász	katona	gazdász	mérnöki	kereskedelmi
44	41	9	16	16	10	18	2	5	2	2	1		1

Érettségi vizsgálatot sikerrel kiálló 41 ifju közül:

a) **Jeles fokozattal érett 9 ifju:** Ambrózy József, Davidovits Miklós, Ehrenfeld Dezső, Friedman Móricz, Haller György, Kende György, Schidella István, Toronszky András, Uhl Károly.

b) **Jó fokozattal érett 16 ifju:** Ádámcsik Gyula, Biró József, Erdődi Gáspár, Fögel Fózsef, Fögel Sándor, Gyurics Kálmán, Jurcsó Lajos, Kirchmájer Ferencz, Kozicska Béla, Nátolya Mihály, Papolczy Gyula, Pável Ferencz, Rosenberg Gyula, Szmrecsányi Pál, Vilmos András, Weinberger Mayer.

Egyszerűen érett 16 ifju: Dravetzky Ede, Erdélyi Géza, Griszháber István, Gyene István, Hirs József Kis Dezső, Klein Ignác, Komka József, Nagy Ferencz, Nagy László, Német József, Pecz Ferencz, Rónai János, Szegedy Pál, Teleki József gróf, Véber Jenő.

Jegyzet: Az 1901/1902. év kezdete előtt az I. osztályról magánvizsgálatot tett Kerekes Géza.

VII.

Tanszerek gyarapodása.

A) Tanári könyvtár.

I. Hittudomány.

II. Magyar nyelv és irodalom 11 művel.

III. **Classica phil.** 4 művel.

IV. Német nyelv és irodalom.

V. Történelem. 3 művel.

VI. Földrajz. 2 művel.

VII. Jog és államtudomány. 3 művel.

VIII. Természetráajz. 6 művel

IX. Matematika. 3 művel.

X. **Physika.** 2 művel.

XI. **Philosophia, paedagogia.** 2 művel.

XII. **Vegyes.** 2 művel.

XIII. **Folyóiratok.** 33 művel.

B) Földrajzi tárhoz.

1. Közép-Európa fali térképe. 1 drb. 2. Magyarország Nagy Lajos korában. 1 drb. 3. Az európai államok gyarmatainak térképe a XVIII. század végén 1 drb.

C) Természetráajzi tárhoz.

1.) 3 drb. tömött állat. 2.) 4 drb. csontváz. 3) 4 drb. Semperféle készítmény. 4.) 27 táblából álló növénytani készítmény. 5.) 3 drb. élettani fali tábla. 6.) 3 drb. festmény.

Lükő Béla I. év. orvos növendék egy injicziált tortát ajándékozott.

Kardos Béla tanárjelölt 8 drb. állattani mikroszkópi készítményt.

D) Természettani szertárhoz.

Villám folyamat szétosztó tábla felszereléssel.

E) Szemléltető képek.

Seemann féle fali képek, 20 drb.

VIII.

Ösztöndíjak, jutalom és segélyezés.

I. Ösztöndíj-alapok.

A szatmár-egyházmegyei alapítványi pénztárban van a szatmári kir. kath. főgymnasium róm. kath. vallásu tanulói számára tett két ösztöndíj alapítvány: *Obermayer* András szatmári nagyprépostnak és *Rudolf* Pál szatmári kanonoknak alapítványa; az elsőből 6, az utóbbiból 3 jóviseletű és szorgalmas tanuló nyer évenként 200- 200 koronát. Mindkét ösztöndíj-alapítvány megüresedett helyeit az alapítók végrendekezései szerint a *szatmári káptalan* adományozza.

Ösztöndíjas tanulók az 1901—902. tanévben.

a) **Kincstári Mária-Terézia**-féle 300 korona ösztöndíjat élvez:

Vinkler József VII. o. tanuló.

b) **Budai Mária -Terézia**-féle 240 korona ösztöndíjat élvez :

Finger Béla VI. o. tanuló.

c) **Obermayer-féle** alapból 200 korona ösztöndíjat élveztek:

Fógel József VIII. o. tanuló.

Kormos Gyula V. „ „

Rákosi Ferencz III. B. „ „

Lauricz Géza III. A. „ „

Bodnár Alajos II. A. „ „

Schöber Emil I. A. „ „

d) **Rudolf-féle** alapból 200 korona ösztöndíjat élveztek:

Fábián Lajos VI. o. tanuló.

Tatz László IV. „ „

Láday Dezső III. A. „ „

A 11 tanuló ösztöndíjának **összege 2340 korona.**

II. Jutalmazás.

a) Jutalomdíj-alap.

1. Dr. **Kádár Ambrus** szatmári székesegyházi kanonok „Divéky jutalomdíj” című alapítványa (200 korona) olyan jóviseletű tanuló jutalmazására, ki a természettanban vagy természettudományban legkiválóbb előmenetelt tanusít.

A „Divéky jutalomdíj” -at ez évben

Theodorovics János VII. o. t. kapta a természettan tanulmányában tanusított előmenetelért.

2. „**Jandrisics János emlék-alapítvány**” 300 korona. Alapították az 1878. évben érettségire tették 15 éves találkozásuk emlékére.

Ezen alapítvány évi kamatát azon tanuló ifjú kapja, aki a hazai történelemben a legalaposabb készültséget tudja felmutatni az érettségi vizsgálaton.

Az érettségi vizsgáló bizottság ez évben a 15 koronányi jutalmat Uhl Károly jelesen érett ifjunak ítélte oda.

3. „**Krausz Károly-alap**” (31 frt 08 kr.) III. oszt. róm. kath. vallású szegény tanulók közül a legjobbnak karácsonyi ajándéokra.

Ez évben ajándékot kapott: Mandics László III. oszt. tanuló.

4. „**Szatmári királyi katolikus főgymnasium tanári karának milleniumi alapítványa**” (1000 korona.)

Ezen összegnek évi kamatai a kereszténységnek a magyar nemzetre gyakorolt felemelő hatását tárgyaló évenként kitűzendő pályakérdés díjául adatként ki gymnasiumunkban olyan katolikus vallású tanulónak, aki legalább az utolsó három évet iskolánkban töltötte.

A díjat Uhl Károly jelesen érett ifjú nyerte meg; Rónai János érett ifjú dolgozatáért dicsérettel jutalmaztatott.

5. „**Beniczky István jutalomdíj-alap.**” (400 korona).

A tőke kamatából évenként két tanuló jutalmazandó egyenlő összeggel és pedig olyanok, kiknek egyike a latin nyelv másika a mennyiségtan tanulmányában mutat fel kiváló előmenetelt.

A latin nyelvben tanusított előmenetelért

Schöffler János IV. o. tanuló;

a mennyiségtanban tanusított előmenetelért

Tatz László IV. o. tanuló kapták a díjat.

6. „**Hehelein Károly jutalomdíj-alap.**”

Ezen alapot azon férfiak létesíték, kik az 1871. évben tették érettségi vizsgálatot s 1901. évi szeptember hónapban 30 éves találkozására gyűl-

tek össze. Az alapító levél, mivel az alapítók még nem irhatták alá valamennyien, ez alkalommal még nem közölhető.

Az alapítvány kamatai olyan tanuló jutalmazására fognak fordítottatni, ki a latin vagy görög nyelv tanulmányában mutat fel kiválóbb előmenetelt. A tőke június 30-áig esedékes kamatát, 25 koronát ez évben

Groza Ferencz VII. o. tanuló kapta.

Ki a latin nyelv tanulmányában kiváló eredményt, a görög nyelv tanulmányában pedig a kiválóság rendes mértékét túlhaladó eredményt mutatott fel.

7. **„Ratkovszki Pál jutalomdíj-alap.”** Alapították azon férfiak, kik 1891. évben érettséget tettek s 1901. évi július hóban 10 éves találkozóra gyültek. Ezen jutalom-díj alapító levele sincs még aláírva s azért csak jövő évi értesítőben lesz közölve szövege.

A tőke június 30-ig esedékes kamatát, 10 koronát, ez évben

Domokos Bálint VII. o. tanuló kapta a mennyiségtan és természettan tanulmányában tanúsított szorgalmáért és előmenetelért.

8. **Ifj. Lengyel Géza jutalomdíj-alap.”**

Alapító levél.

Drága egyetlen fiamnak, néhai Lengyel Gézának, emlékét maradandóvá óhajtván tenni, elhatároztam, hogy nevére a szatmári kir. kath. főgymnasiumban, hol rövid életének 8 évét a munkának s jámborságnak szentelve tölte, alapítványt létesítek.

1. Az alapítvány czime „Ifj. Lengyel Géza jutalomdíj-alap.”

2. Az alapítvány összege 500 korona.

3. Az alapítvány örök időre a szatmári kir. kath. főgymnasiumhoz legyen kötve.

4. A tőke kamatait egy szegény példás viseletű római kath. ifju kapja meg karácsonyi ajándékkul; óhajtom, hogy, ha valamikor a szatmári kir. kath. főgymnasiumban azon Lengyel családból, melyhez magam tartozom, szegény érdemes ifju tanulna, ennek elsősege legyen a jutalomdíjra.

5. A jutalmat a szatmári kir. kath. főgymnasium tanárkara ítéli oda a jutalomra legérdemesebbnek.

6. Az alaptőkét a szatmári kir. kath. főgymnasium igazgatójának kezébe teszem le ; a tőle az illető igazgatók által kezelendő s kamatai mindenkor a 4. pontban megszabott célra fordítandók.

Jelen alapító levelet 3 (három) példányban állítottam ki s az 500 korona alaptőkével együtt Ratkovszki Pál szatmári kir. kath. főgymnas. igazgatónak adtam át.

Kelt Szatmáron, május 27-én.

Dr. Lengyel Márton.

9. „Jászapátii névtelennek jutalomdíj-alapja.“

Az alapítvány úgy jött létre, hogy egy jászapátii lakos, kinek fia intézetünkben végzett, Horváth Lajos jászapátii ügyvéd utján Pál napjára egy db. 100 koronás 4% magyar korona járadék kötvényt küldött azon kijelentéssel, hogy névtelenül akar maradni, alapító levelet nem állít ki s Ratkovszki Pál tetszése szerint intézkedhetik a kötvény összegével.

A rám ruházott jog alapján „Jászapátii névtelennek jutalomdíj alapja“ czimen alapítvány létesíték. Az alapítvány évi kamatait a Szatmári kir. kath. fogymnasium tanárkara szorgalmas, jóviseletű tanulónak ítélje oda minden további megszorítás nélkül.

Szatmár, 1902. január 25.

Ratkovszki Pál,
főgymn. igazgató.

Ezen alap után esedékes 4 korona jutalmat
Melega Miklós V. oszt. tanuló kapta jóviseletért és szorgalomért.

b) Esetleges jutalmak.

1. **Meszlényi Gyula megyés püspök ur** ő méltósága 2 db. 20—20 koronás és 2 db. 10—10 koronás aranyat ajándékozott azon kijelentéssel, hogy ezen összeget a tanár-kar belátása szerint fordítsa jutalmazásra, jutalmaztattak :

Toronszky András VIII. o. t. 20. kor. arannyal a magyar nyelvben.
Mikli György VII. o. t. 20 kor. arannyal a természettan s pol. földr.
Szabó János IV. o. t. 10 „ „ a természetrajzban
Bugyi Endre IIa). o. t. 10 „ „ a földrajzban tanusított

kiváló szorgalomért.

2. Dr. Kádár Ambrus kanonok ur 2 drb. cs. és kir. vert aranyat ajándékozott a vallástanban jeles előmenetelt tett jó viseletű két tanuló jutalmazására.

Jutalmaztattak:

Papolczy Gyula VIII. o. tanuló,
Winkler János IV. o. tanuló.

3. **A helybeli népbank** adományából, mely ezen értesítőben a „Pénzbeli segélyezés“ czim 4. pontjában van felemlítve, 10—10 koronát kaptak:

Krupiczker Kornél I. A. o. tanuló.
Czumbel Lajos I. B o. „
Urbancsek László II. B. o. „
Faulhaber Béla II. o. tanuló.

4. **Egy jeles tornász megjutalmazására** a helybeli torna egyesület egy 10 koronás aranyat adott; e jutalmat

Kürthy Endre VII. o. tanuló kapta.

5. **A rajzolásban való kiváló** előmenetel jutalmazására Ócsvár Rezső tanár, Kende György VIII. o. t. és N. N. 10—10 koronát ajándékoztak.

6. **A vallás- és közokt. nm. miniszterium** 6 drb. diszkötésű könyvet küldött jeles előmenetelő tanulóknak jutalmazására.

7. **Lóvy Miksa** 8 drb. diszkötésű könyvet ajándékozott jeles előmenetelű tanulóknak jutalmazására.

8. **A Reiser János**-féle könyvkereskedés 6 drb. diszkötésű könyvet ajándékozott jeles előmenetelű tanulóknak jutalmazására.

Kende György mint legkiválóbb rajzoló, dicsérettel jutalmaztatott.

A felajánlott díjakból jutalmat kaptak :

Tatz László IV. o. t. 10 koronát, Kerner Pál V. o. 8 koronát, Óváry Géza VI. o. t. Vlazáts Vincze V. o. t. Csucsai János III. A. o. t. és Szilágyi Gábor III. B. o. t. 3—3 koronát.

III. Pénzbeli segély.

1. Hálás köszönettel kell itt följegyezni, hogy a Rómába utazó szegény tanulóknak költségeire *Meszlényi Gyula püspök ur* 240 koronát a *helybeli székes káptalan* 120 koronát és *N. N. tanár* 40 koronát ajándékoztak kegyesen.

2. **A szatmáregyházmegyei alapítványi pénztárból**, — a Frinth féle alapítvány, b. Fischer István szatmári püspök, utóbb egri érsek és Kállay György egri kanonok, — szegény tanulóknak segélyezésére tett alapítványaik kamataiból a mélt. megyés püspök ur adományozása és kijelölésével a jelen iskolai évben 23 tanuló nyert évi segélyül 1040 koronát.

3. **Beniczky Géza** cs. és kir. kamarás, a pápai sz. Gergely-rend lovagja, egy ifjú segélyezésére 100 koronát adott kegyesen.

4. **A helybeli Népbank** négy szegénysorsú tanuló segélyezésére 40 koronát ajándékozott.

5. **Demjén Sándor** postafőnök egy első osztályú szegénysorsú tanulóknak segélyezésére 5 koronát adományozott; az összeget Mátyás Lajos III o. oszt. tanuló kapta.

A pénzbeli segély összeg **1585** korona.

IV. Évi ellátás.

a) **A püspöki papnevelőben** teljes ellátást élvezett 18 növendékünk; egy-egy ifju ellátását évi 500 kor. számítva az évi ellátásra fordított összeg **9.000** kor.

b) **A Hám János szatmári püspök** által alapított s a Jézus-társasági atyák gondos vezetése alatt álló püspöki konviktusban alapítványi helyeken 32 gymn. tanuló részesül teljes ellátásban.

Egy tanuló évi ellátását 400 kor. számítva, a 32 tanuló évi ellátására fordított összeg **12800** kor. Ugyanazon konviktusban 22 tanuló a jelen iskolai évben is ebédet kapott, melynél 1 tanuló után 100 korona számítva, a pénzérték **2200** kor.

c) **A néhai Irsik Ferencz** pápai praelátus szatmári apát kanonok által alapított internatusban 17 gymn. tanuló részesült a jelen tanévben teljes ellátásban ; egy tanuló évi ellátását 240 kor. számítva **4080** kor.

d) **A helybeli apáca-kolostorban** 12 gymn. tanuló láttatott el a jelen isk. évben ebéd és vacsorával; egy tanuló után 240 kor. számítva, a 12 tanuló évi ellátása **2880** kor. Ezen tanulók közül háromnak ellátási költségeit *Meszlényi Gyula* megyés püspök ur ő méltósága viselte.

e) **A gymn. tápintézetben** 6 tanuló teljesen, 16 kedvezményes árért volt ellátva; ez egész ellátást nyert egy-egy tanuló után 300 kor., a 16 tanulónak nyújtott kedvezményt 2611 kor. számítva az egész segély tesz **4411** kor.

A teljes és részben való ellátás összes pénzértéke	35.371 kor.
Az ösztöndíjak összege	2.340 kor.
A pénzbeli segély	<u>1.585 kor.</u>
Összes segélyezés	39.296 kor.

V. Utazási alap.

A tőke 100 korona; kamatai a szegényebb sorsu tanulók kirándulásának lehetővé tételére fordittatik.

Ezen évben a Rómába zarándokoló ifjak közül 5 kapott segélyt.

IX.

Tudnivalók.

A) Az iskolába lépés föltételei.

1. A gymnasium **első osztályába** felvétetni óhajtó tanuló és az intézet **magasabb osztályaiba más intézetből** jelentkező tanuló tartozik felmutatni:

- a) születési bizonyítványát;
- b) előző évi iskolai bizonyítványát;
- c) újraajtási bizonyítványát.

2. A gymnasium **első osztályába** csak olyan tanuló vehető fel, ki a 9. életévet betöltötte és a 12.-et tul nem haladta. (A 12 évesnél idősebbek csak a tanári testület beleegyezése esetén vehetők fel).

3. A felvétel szabályszerűen az iskolai év bezárása utáni 3 napon s az illető iskolai év első napjain, szeptember 1., 2., 3-án eszközölhető.

4. Felvételre mindenik tanuló **személyesen** és pedig a szülők valamelyike vagy ezek megbizottja kíséretében tartozik jelentkezni s előző évi bizonyítványát akkor is be kell mutatnia, ha ezen intézetnek volt növendéke.

5. Felvétel alkalmával mindenik tanulónak fizetnie kell:

- felvételi díj czimen 8 koronát;
- értesítőre és ifjusági könyvtárra 2 „ ;
- a kath. vallásuaknak énektanításért 1 koronát.

Az egész évi tandíj 60 korona; ez összeget négy részben lehet fizetni; az első részletet október 10-éig, a másodikat november 25-éig, a harmadikat márczius 5-éig, a negyediket április 20-áig be kell fizetni. Aki kellő időre eleget nem tesz kötelezettségének, az iskola látogatásától eltiltatik.

7. Szegény tanulók tandíj elengedésében részesülhetnek, ha jól tanulnak s jó viseklűek. Tandíj elengedésért a gymnasium igazgatójához kell folyamodni s egy éves keletünél nem régibb szegénységi bizonyít-

109.

ványt kell a kérvényhez csatolni. A kérvény bélyegmentes. Tandij elengedést csak olyan tanuló nyerhet, ki a köteles tárgyak mindenikében **legalább jó eredményt s jó magaviseletet** tanusít.

Folyamodni minden tanévben kétszer lehet és pedig szeptember 15-ig és február 15-éig.

B) Az 1902 —1903. iskolai évre vonatkozó tudnivalók.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter 1894 évi 50667. sz. rendelete szerint a középiskolák valamennyi osztályába a beiratások már a tanév végén is eszközölhetők. Ehhez képest iskolánkba jun. 29-től jul. 1-ig bezárólag lehet beiratkozni és pedig június 29-én délután 3 órától 5-ig, június 30-án és jul. 1-én délelőtt 9 órától 12-ig. Feltételek:

1. A tanév végén beirt tanulók az igazgatónál hagyják iskolai bizonyítványukat s megkapják a rendes beiratkozási igazolványt.

2. A felvételi díjak e tanulóktól is azonnal beszedendők. Ha a tanév végén felvett tanulók a jövő tanév elején szept. 4-ig bezárólag az osztályfőnöknél személyesen nem jelentkezének, nemcsak a belépésre való jogosultságokat, hanem a befizetett felvételi díjat is elvesztik.

3. Levélben vagy írásban való jelentkezésnek helye nincs.

Az 1902 — 1903 iskolai évre szeptember hóban is lehet beiratkozni. E célból az I, II. és III. osztályba lépő tanulók f. évi szept. 2-án, a IV., V, VI osztályba lépők szept. 3-án, a VII., VIII. osztályba lépők szept. 4-én délelőtt 9 órától 12 ig jelentkezzenek az igazgatónál

Az iskolába fölvétetni óhajtó ifju köteles magát orvosi vizsgálatnak alávetni; e vizsgálatot az iskolaorvos díjtalanul eszközli.

A kik pótló vagy javító vizsgálatra engedélyt nyernek, azok közül a volt I., II., III. osztálybelieknek aug. 3-án, a volt IV., V, VI, VII. osztálybelieknek szept. 1-én, mindkét napon délelőtt 9 órakor kell az igazgatóságnál vizsgálatra jelentkezniük.

A kir. kath. főgymn. igazgatósága.

X.

Gymnásiumi tápintézet

BEVÉTEL.

	kor. fill.
1. Pénztári maradvány az 1900—1901. évről	364.41
2. Lehótzky Jánosné-féle alapítvány 1891. évi kamata	48.—
3. Elhelyezett tőkék kamata	951.85
4. Földteherment. 100 firtos kötvény 2 szelvényeért	8.—
5. Gözmalmi 1½ részvény osztalék 1901. évre	24.—
6. Négy tanuló mult évi hátralékos dija	358.—
7. Kedvezményben részesült tanulók ellátási díjul	3598.—
8. Tőkésített pénzből kivétetett	1200. —

ADOMÁNYOK

9. Enyedi Alajos plébános adománya	20.—
10. Szirmay János tápió-sápi plébános egy sonkát és bort, melyért befolyt	14.40
11. Karászi Pál I. A) oszt. tanuló adománya	12.—
12. Szatmár város pénztára 1000 korona 1902. évi kamatául és adományul	120.—
13. Szatmári Takarékpénztár-egyesület	45.—
14. Helybeli Népbank részvénytársaság	50.—
15. Helybeli Termény- és Hitelbank részvénytársaság	40.—
16. Szatmárvármegyei Takarékpénztár „	30.—
17. Helybeli Kereskedelmi és Iparbank részvénytárs.	30.—
18. Helybeli Gazdasági és Iparbank „	10.—

 6923.66

111.

KIADÁS

	kor. fill.
1. 21 növendék teljes, l-nek részben való ellátásáért	3955.50
2. Háztartási egyéb költség	725.41
3. Amortizatio	495.50
4. Tőkésítés	<u>1200.—</u>
	6376.41

Vagyoni állapot az 1901 - 1902. év végén.

1. Pénztári készlet	547.25
2. Tőkésített pénz	17400.—
3. Aláírásilag biztosított alapítványok	1000.—
4. Lehótzky Jánosné-féle alapítvány	600.—
5. Földtehenntesítési kötvény	200.—
6. Gőzmalmi egy és fél részvény	300.—
7. „Pázmány-sajtó“ kötvény 4 drb.	400.—
8. Az intézet felszerelési leltára 10% leütéssel	555.34
9. Az intézeti házastelek értéke a teherül rajta lévő 6423 kor. amortizációs kölcsön levonása után	<u>10577.—</u>
	31.579.59

Ehhez járul egy bazilika-sorsjegy, a 3924. sorozat 011. sz. és egy szerb nyeremény sorsjegy, a 6766. sor. 40. számu.

Hálás köszönettel kell itt megemlítenem, hogy dr. Lehótzky János bold. emlékü édes anyja néhai Lehótzky Józsefné végakarátának megfelelően 3 drb. „kereskedelmi és iparbank“ kötvényt ajándékozott a tápintézetnek azon kikötéssel, hogy a 600 korona értékű adomány állandóan édes (... hiányos részlet). Ezen rendelkezésnek megfelelően van a (... hiányos részlet) száma s a kamat a bevétel 2. száma alatt (... hiányos részlet).

(... hiányos részlet) s alapítók, pártolók és adományozók (... hiányos részlet) elöljáróságának s a segélyre szo- (... hiányos részlet).

Ratkovszki Pál,
elnök.

Fölkel Béla,
pénztáros.

TARTALOM.

1. Szülők és tanárok	3
2. Az iskola 1901.—902 életéből	43
3. A tanári személyzet	53
4. Az 1901—902. évi tanítás tárgyának kimutatása	56
5. A tanulók érdemsorozata	79
6. Statisztikai kimutatás a tanulókról	97
7. Tanszerek gyarapodása	101
8. Ösztöndíjak, jutalmak és segélyezés	102
9. Tudnivalók	108
10. Gymnasiumi tápintézet	110